

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI**

KADÎMÎ DİVANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yakup Orkun DEMİRCİ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI**

Ankara–2010

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI**

KADÎMÎ DİVANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yakup Orkun DEMİRCİ**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATCI**

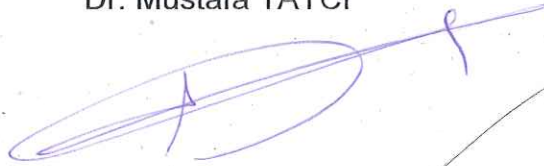
Ankara–2010

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

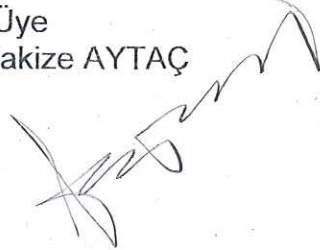
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürlüğü'ne

YAKUP ORKUN DEMİRCİ tarafından hazırlanan "KADİMİ DİVANI" başlıklı bu çalışma, 09/12/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

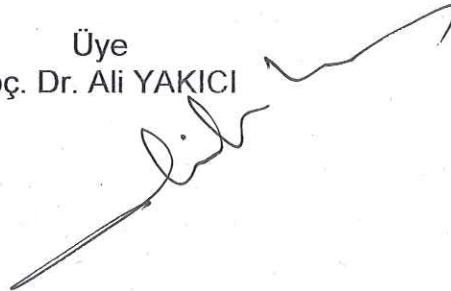
Başkan
Dr. Mustafa TATCI

Üye
Prof. Dr. Pakize AYTAÇ

Üye
Doç. Dr. Ali YAKICI

SÖZBAŞI

Dünyadaki edebi eserlerin oluşumu incelendiğinde bunların tamamına yakınının insanın var olma nedenini anlatma gayesi ile ortaya çıktığını görürüz. Bu eserlerde insanlığa hâkim olan yaşantının olumlu veya olumsuz değerlerinin evrensel kabul görmesi için çaba sarf edilir. Bu nedenle bizim çalışmamız, günümüz insanlarını evrensel kabul gören değerler etrafında kenetlenmeye çağıracaktır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ülke genelinde alevi-sunni gibi suni çatışmalar çıkarılmak istenmiş. Biz bu eserle Alevilik-Bektaşilik geleneğinin ateizmden etkilenmemiş olan kültürünün bir şairde hayat bulmuş şeklini ortaya koyarak model alınmasını sağlayacağız.

Cumhuriyet öncesi dönemde vatansever olduğu için çile çeken, vurulan ve mağdur duruma düşen bir alevi gencinin hayatının bile Türk insanına güçlü mesajlar vereceği kanaatindeyiz. Öge'nin "Vatanını en çok seven, görevini en iyi yapandır" mantığıyla hareket ederek başarılarla dolu bir hayat geçirmesi, bunun ardından da mütareke döneminde İngilizlerin göz yumması ile ermeni teröristlerce öldürülmek istenmesi, yaralanması, ömrünün sonuna kadar cefa çekmesi, bunlara aldırış etmeyerek ateizmden arınmış bir inançla karşılık beklemeyen bir vatan sevgisi ortaya koyması onu değerli kılmaktadır. İşte Öge, divanını bu birleştirici mantıkla vücuda getirmiştir.

Biz bu çalışmayla ülke birliğinde model olacak bir mücadele örneği koyan, ve bu ruhla eserini ortaya getiren şairin, çağın insanları tarafından da örnek alınmasını ve bu hayat anlayışının eserlere yansımaları amaç ediniyoruz.

Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde Ali Rıza Öge'nin hayatı, eserleri ve edebi kişiliği hakkında bilgi verdik. Öge'nin günümüze de ışık tutacak ibretlik yaşamını anlattık. Başından geçen hadiselerin günümüzde de cereyan ettiğini fark ettik. Öge'yi haince

öldürmeye çalışanların günümüzde mazlum rolüne bürünerek Öge gibi o dönemde görevini ifa edenler tarafından katledildikleri yalanına şahit olduk. Bugün bu yalanla dünyada çığırkanlık yapanlara inanılmasına rağmen, o dönemde şehit edilmiş ve vurulmuş kahramanların isimlerinin bile bilinmemesi, hak ve itibarlarının teslim edilmemesi bizi üzdü. Hayatından bahsettikten sonra eserleri hakkında bilgi verdik. Ardından da alevi-bektaşî geleneği ile de ilişkilendirerek Öge'nin edebi şahsiyetine değindik. Çalışmalarımız esnasında Öge'nin benimsemiş olduğu hakiki Alevilik-Bektaşlık geleneğinin de yarım asırdan beri çeşitli ideolojilerden ve fikir akımlarından olumsuz etkilendiğini gördük. Çalışmamızın ikinci bölümünde Öge'nin Kadimi mahlasıyla oluşturduğu divanını ortaya koyduk.

Bana bu konuda çalışma fırsatı veren ve çalışmanın meydana gelmesinde ilgi ve yardımlarını eksik etmeyen hocam Dr. Mustafa TATCI'ya teşekkür ediyorum.

Yakup Orkun DEMİRCİ

Ankara,2010

İÇİNDEKİLER

SÖZBAŞI.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR CETVELİ.....	vii
TRANSKRİPSİYON.....	viii
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
ALİ RIZA ÖGE	
1.HAYATI.....	3
1.1. Doğumu.....	3
1.2 Eğitimi.....	3
1.3. Polis Teşkilatına Girişi.....	4
1.4. Ermeni Çeteler Tarafından Vuruluşu.....	4
1.5. Kuvayı Milliye'ye Katılışı.....	6
1.6. Polislik Mesleğine Veda Edişi.....	7
1.7. Vefatı.....	8
1.8. Ailesi.....	9
1.9. Tarikatı, Dervişliği ve Babalığı.....	9
1.9.1. Nasib Alması.....	9
1.9.2. Karaağaç Dergahı.....	11

1.9.3. Hüseyin Zeki Baba.....	11
2.ESERLERİ.....	12
2.1. Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları.....	12
2.2. Bektaşî Şairler Güldestesi.....	13
2.3. Divan-ı Kadimî Baba.....	17
3.EDEBÎ ŞAHSİYETİ.....	18
3.1. Şekil Özellikleri.....	18
3.1.1. Divan.....	18
3.1.2. Semaî.....	19
3.1.3. Mersiye.....	20
3.1.4. Nefes.....	20
3.1.5. Vezin.....	21
3.1.6. Kafiye.....	21
3.1.7. Dil.....	22
3.2. Muhteva Özellikleri.....	23
3.2.1. Dini Unsurlar.....	23
3.2.1.1. Ayetler ve Hadisler.....	24
3.2.1.2. Peygamberlere Telmihler.....	24
3.2.2. Etkilendiği Şahsiyetler.....	26
3.2.2.1. Basri Baba.....	26
3.2.2.2. Hüseyin Hüsni Baba.....	28

3.2.2.3. Sersem Ali Baba.....	30
3.2.2.4. Feyzi Baba.....	31
3.2.2.5. Hacı Bektaş Veli.....	33
3.2.2.6. Kaygusuz Sultan.....	37
3.2.2.7. İhsan Mahvi.....	39
3.2.3. Aşk Kahramanları.....	41
3.2.4. Ehl-i Beyt ve Ehl-i Beytin Çileleri.....	44
3.2.4.1. Hz. Hüseyin.....	44
3.2.4.2. Hz. Zeynep.....	46
3.2.5. Bektaşilikle İlgili Mazmunlar.....	46
3.2.5.1 Elest Meclisi	48
3.2.5.2. Levlâke levlâk	49
3.2.5.3. İlm-i ledün	49
3.2.5.4. Seb'ul- mesânî	50
3.2.5.5. Kâf u nûn	50
3.2.5.6. Âl-i abâ	50
3.2.5.7. Len Terani	51
3.2.5.8. Nokta-i Bâ	52

II. BÖLÜM

1.DİVAN.....	53
SONUÇ.....	207
KAYNAKÇA.....	210
ÖZET.....	212
ABSTRACT.....	213

KISALTMALAR CETVELİ

başk. : başkaları

Bil. : Bilimler

bk. : Bakınız

C. : Cilt

çev. : Çeviren, çevirmen

der. : Derleyen

GÜ : Gazi Üniversitesi

Hiz. : Hazreti

haz. : Hazırlayan

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

Prof. Dr.: Profesör doktor

S. : Sayı

s. : Sayfa

Sos. : Sosyal

vb. : Ve başkaları, ve benzerleri, ve bunun gibi

Yay. : Yayın

yy. : Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON

آ ا	âa
أ ا	aeııuü
ء	‘
ب	bp
پ	p
ت	t
ث	<u>s</u>
ج	cç
چ	ç
ح	h
خ	h
د	d
ذ	zd
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	ş
ص	ş
ض	z d
ط	ṭ
ظ	z
ع	‘

غ	ǧ
ف	f
ق	ḳ
ك	kg
ڭ	ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	voöuûü
ه	hae
ى	yiiî

GİRİŞ

Çalışmamızı, Ali Rıza Öge'nin Kadîmî mahlasıyla yazdığı divanına yönlendirmemizin başlıca nedeni; Bektaşî Şiirleri ve Şairleri Antolojisi ile Divan-ı Kadîmî Baba adlı divanının bulunduğu elyazmasının, Bektaşî şiir ve şairleri üzerine çalışanları, edebi tür meselesine kafa yoranları ve klasik Türk şiiri üzerine araştırma yapanları, kısacası Türk edebiyatına gönül verenleri yakından ilgilendirmesidir. Amacımız, bu elyazmasının üzerine güneş vurmasına bizim de katkımız olmasıdır.

Çalışmamız, elyazma olan bir divanın latin karakterli Türk alfabesine çevrilmesiyle karanlığa hapsolmek üzere olan bir şairin emeklerinin zayı olmasına müsaade etmemiştir. Bunun yanında şairin; hayatı, edebi kişiliği, eserleri ve divanı oluşturularak Türk edebiyatına kazandırılması hedeflenmiştir. Hayatından ve benimsemiş olduğu Alevi-Bektaşî geleneğinden hareket edilerek, bunların şiir dünyasına tesiri ortaya çıkarılmıştır. Bunun yanında toplumsal bir mesele olarak bakıldığında bir alevi gencinin, memleket meseleleri ile alakalı tavrı ortaya konmuştur.

Çalışmamız iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde şairin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri ortaya konmuştur. Divanındaki şiirlerinde hayatıyla alakalı olan bölümler incelenmiş, "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları" adlı eserindeki anılarından hareket edilmiş ve şairin hayatı ortaya konmuştur. Edebi kişiliği bölümünde de şairin, şiirlerinde tercih ettiği türler ve bu türlerde bağlı bulunduğu geleneği yorumlayışı hakkında bilgi verilmiştir. Eserleri incelenirken anı kitabı tespit edilmiş ve değerlendirilerek hayatı karışıklıklara meydan vermeyecek şekilde belirlenmiştir. Tespit edilen "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları" tanıtılmış, ardından da divanıyla birlikte "Bektaşî Şairler Güldestesi" hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümü, divanını oluşturan şiirlerden oluşmaktadır. Bu şiirleri de hacimli “Bektaşî Şairler Güldestesi” adlı elyazma eserin içinden okuyarak tek tek tespit ettik. Divan adını verdiğimiz bölümde de transkripsiyona uygun şekliyle şiirleri aldık.

Bu çalışma; bir şairin hayatını, edebi şahsiyetini, eserlerini ve divanını içermesinin yanında şairin yaşadığı döneme ait sosyal ve siyasi hadiseleri de içermesi yönüyle tarihi ve sosyolojik tespitler de barındırır. Ali Rıza ÖGE’nin yaşadığı dönem incelendiğinde bir devletin çöküşü ve bir devletin kuruluşuna tanıklık ettiğini görürüz. O çetrefilli dönemde yaşanan hadiselerle bir polis şefi olarak Öge’nin şahitlik ettiğini görürüz. Bunun yanında günümüz dünyasında hala siyasi malzeme olarak kullanılan ve ülkemizin başını her nisan ayında periyodik olarak ağrıtan ermeni tehciri vakasına çalışmamız yeni bir boyut kazandıracaktır. Bu alanda çalışma yapan tarihçilerin ve siyaset bilimcilerin Öge’nin hayatından hareketle bu meseleye yaklaşımları değişecektir. Soykırıma uğradığını iddia edenlerin, terörist faaliyetlerle insanları katledişlerine Öge’nin hayatı vasıtasıyla şahit olacağız. Bunun yanında işgal altında olan Osmanlı Devleti’nde başarıyla görevini yerine getirenlerin, işgalciler tarafından maşaları olan ermeni teröristlere katlettilirmeleri günümüzle de ilişkilendirilebilir.

Çalışmamız edebiyatımıza gönül verenlere katkı sağlayacaktır. Bunun yanında Bektaşiliğin edebiyatımıza olan tesiri ve bu doğrultuda oluşmuş olmasına rağmen gün yüzüne çıkmamış, derlenmeyi ve düzenlenmeyi bekleyen birçok ürünün gün yüzüne çıkarılmasıyla alakalı çalışmaların ivedilikle yapılması gerekmektedir. Görüldüğü gibi bu tür çalışmaların edebiyatımıza olan katkısının yanında Alevi-Bektaşî geleneğiyle alakalı sosyolojik birçok sorunun çözümüne katkı sağlaması da muhtemeldir. Şairlerin yaşadıkları dönemler de işin içine girdiğinde, Ermeni meselesi gibi mesnetsiz birçok iddianın gerçek yüzü aydınlanmak üzere elyazması eserlerin içinde kurtarıcısını bekliyor.

1.BÖLÜM

1.HAYATI

1.1. Doğumu

Ali Rıza ÖGE, 1881 yılında Tekirdağ'ın Malkara kasabasında zengin ve varlıklı bir çiftçi ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Ailenin kasabaya iki saat uzaklıktaki geniş toprakları sayesinde rahat bir geçimleri vardı. Aradan iki yıl geçmeden aileye bir erkek evlat daha katılsa da Öge'nin bu kardeşi Çanakkale harbinde şehit düşmüştür.

1.2 Eğitimi

Ali Rıza ÖGE, sağlam yapılı zinde bir vücuda sahiptir. Önce kasabadaki mahalle okuluna gitmiştir. Burada bir yıl kaldıktan sonra önce ilkokula, sonra da kasabanın Rüştüyesine gider. Öğretmenlerinin takdirini kazanan Öge, eski İçişleri Bakanlarından Faik Oztırak ile de sınıf arkadaşdır. Öge rüştiyeyi başarı ile bitirdikten sonra öğretmenleri ailesine, öğrenciyi Edirne İdadisine göndermelerini telkin eder. Ancak Öge'nin anne ve babası, topraklarının genişliğini göz önünde bulundurarak, bu topraklarla torunlarının bile rahat geçinebileceğini savunarak oğullarını Edirne İdadisine göndermezler.

Öge ailesinin hayal ettiği mutlu yaşantı ancak Balkan Harbi'ne kadar sürer. Harbin sonucunda ailenin birçok yakın ferdi hayatını kaybeder. Öge ailesi de korkunç Bulgar kıyımı üzerine topraklarını geride bırakarak İstanbul'a göç ederler. Balkan harbinden sonra ailenin bir kısmı Malkara'ya tekrar dönse de Ali Rıza Öge, İstanbul'da kalarak tahsiline devam etmek

ister. Bahriyeye ait Haddehane adıyla anılan okula girerek gündüzlerini ders ve buna uygun tesviyehanelerde çalışarak geçirir. Geceleri ise Kasımpaşa önünde demirli duran emekli olmuş Mahmudiye zırhlısında yatar. Bu zor şartlarda geçen hayatın kendine verim sağlamadığını düşünerek Haddehaneyi bırakır. Bir süre özel işlerle uğraşan Öge, İstanbul'un her türlü yaşantısının içine girip çıkar.

1.3. Polis Teşkilatına Girişi

Ali Rıza Öge'yi bundan sonra İstanbul Polis Teşkilatı'na katılmış görüyoruz. Göreve başladığı ilk günlerde basit bir ihmal sonucu yunan bir dolandırıcının salıverilmesi ile ilgili hadiseyi çözerek, Osmanlı devletini kapitülasyonların ağır şartlarında ezilmekten de kurtararak kısa zamanda dönemin şöhretli polis müdürlerinin gözüne girer. Ardından da Talat Paşa'nın en yakınında görev yapmaya başlar. Öge'nin polis teşkilatındaki hızlı yükselişi devam eder ve siyasi şubede Ermenilerden sorumlu olur. Bu yönüyle tehcirde de başarılı görevler üstlenir. Bu başarılı görevler, ermeni hınçakyan ve tasnakyan örgütlerinin Öge'ye düşman olmasına neden olur. Mütareke yıllarında İstanbul'da polis teşkilatı İngiliz askerleri tarafından dağıtılır. Bu da polis teşkilatının İngiliz askerlerinin kontrolüne geçmesiyle sonuçlanır. Bu dönemden itibaren ermeni çeteleri, siyasi şubede görev yapan birçok polisi şehit ederler. Öge ilk önce Ermeniler tarafından zehirlenir. Zehrin tesiriyle iki ay kendine gelemez. Ardından da geçimini sağlamak maksadıyla tavuk besiciliği yapar ve sürekli yer değiştirerek yaşamaya başlar.

1.4. Ermeni Çeteler Tarafından Vuruluşu

Ali Rıza Öge, Beykoz civarındaki bir köye yerleşerek toprakla uğraşmaya başlar. Bu dönem ülkenin işgale uğradığı ve işgal karşısında Anadolu'da milli kuvvetlerin oluşturulmaya başlandığı zamandır. Akbaba köyünde "tavukçu komiser" namıyla tanınan ve sevilen bir kişi olur. Akbaba

köyü, İstanbul'dan Anadolu'ya geçen kuvay-ı milliyecilerin yol güzergâhındadır. Bu vesile ile Öge de Anadolu'ya giderek kuvayı milliyeye katılmaya karar verir. Ancak tarlaları için bir gün Beykoz'a tohumluk almaya giderler. Ardından da eşi ile kayınvalidesinin evinde geç saatlere kadar otururlar. Araç bulamadıkları içinde köye yürüyerek dönmeye karar verirler. Köye yaklaşmak üzere iken iki ermeni yollarını keser ve Ali Rıza Öge'yi vururlar. Öge bu hadiseyi şu şekilde anlatır:

“Adamlar iki kara suratlı heriflerdi. Yüzleri pek belli olmuyordu ama başlarına Rizelilerin sardıkları siyah başlıkları koymuşlardı. Bu Kara Mehmet çetesinin kıyafetlerinin aynıydı. Bu çete bir yandan milli kuvvetlere silah, cephane taşımakla beraber, işgal kuvvetlerinin Türk halkına reva gördükleri ağır muamelelere yardımcı olan rum ve Ermenilerin zenginlerini de dağa kaldırarak onlardan para alıyorlardı. Ben ise bu iki adamı da onlardan zannettim. Sonra sert bir sesle “Davranmayın ve paraları çıkartın” diye bağırıldılar. Onların Kara Mehmet’in tayfası zannıyla kendilerine hitaben “Beni tanımadınız galiba arkadaşlar. Ben tavukçu komiserim!” deyince onlar keyifli bir eda ile “ tamam. Biz de seni arıyorduk” dedi. Ardından da diğerine dönerek “Ateşle tabancanı” dedi. Tetiğe asılmasına rağmen sıkışan tabanca bir türlü patlamıyordu. Diğerisi ise tetiğe bastıkça fişekler patlıyor ama bana isabet etmiyordu. Bu arada eşimin “kocama kıymayın, çocuklarıma acıyın” gibi sözler söylediğini hatırlıyorum. Aslında bu hengamede yol kenarındaki taş duvarlı bostanlara atlayarak karanlıkta kaybolmam işten değildi. Fakat eşimi o durumda bırakamazdım. Arkadaki adam beni vuramayınca, tabancası sıkışana “ Ulan, Müslümanlığın mı tuttu, Arnavut uşağı, doğru dürüst kullan tabancanı, yoksa seni de haklarım” diye çıktı. Bu şive tam bir ermeni şivesiydi. Nihayet bu korkunç dakikalar onbirinci merminin bana karnımdan isabet etmesi ile tam bir faciaya dönüşmüştü. Yaralanır yaralanmaz hemen yere yıkıldım. Onlar da ormana doğru kaçtılar. Eğer o gün silahım yanımda olsaydı, ben onları daha çabuk haklayabilirdim, ama

neylersin ki İstanbul'da İngilizlere yakalanmamak için silahımı yanıma almamıştım.” (ÖGE;1957,288)

Ali Rıza ÖGE, kendini vuranlar yakalanmasına rağmen onlardan şikâyetçi olmaz. Zira şikâyetçi olmasının sonucunda ailesine de zarar verme ihtimallerini göz önünde bulundurur.1 Mayıs 1920 (1336) tarihinde vurulan Öge, sekiz ay boyunca çok sayıda ameliyata tabi tutulur. Aralık ayının sonlarında da hastaneden taburcu edilir. Ancak Cerrahpaşa hastanesinde yatarken bir operasyon sırasında doktorlar hatayla bağırsaklarını da delerler. Öge için ömrünün sonuna kadar taşıyacağı yara vücudunda bir vatansevere takılmış madalya gibi yerini alır.

1.5. Kuvayı Milliye'ye Katılışı

Öge, hastaneden taburcu edilir edilmez kuvayı milliye hareketine katılmak için Anadolu'ya geçme telaşesine girer. Ardından da ailesini İstanbul'da bırakarak Zonguldak Ereğli'ye gider. Oradan Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü'nce İnebolu'ya serkomiser olarak tayin edilir. İnebolu, Anadolu'da kuvayı milliye hareketine katılmak isteyenlerin geçmek zorunda oldukları yol güzergahı üzerindedir. Bu nedenle Öge, kurtuluş mücadelesinde birçok kişiye yardım etme fırsatı bulur.

Öge, İnebolu'daki görevinin ardından Samsun merkez memurluğuna atanır. Eşini ve iki oğlunu alarak Samsun'a gider. Burada Samsun'un en zenginlerinden olan bir rumun evine yerleştirilir. Öge, bu duruma şaşırılmıştır. Zira bu dönemde Samsun'da birçok rum ve ermeni evini, barkını terk ederek kaçar. Çünkü sahil şehirlerinde İngiliz ve Fransız donanmaları tarafından bombalanma tehlikesi vardır. Öge, Samsun'daki görevini de başarıyla yerine getirir. Ermeni bir tüccarın altın kaçakçılığı yaptığını tespit ederek onu

suçüstü yakalar. Ermeni tüccar, Öge'yi bir kenara çekerek her ay iki bin altın kaçırdığını itiraf eder. Ardından da buna göz yumması halinde her ay beş yüz altın vermeyi teklif eder. Öge, devletine ve milletine bağlı olmakla beraber, sağlam karakterli biri olarak da dikkat çeker. Bu teklife gözünü bile kırpmadan red cevabı verir.

Öge, Samsun'daki başarılı görevinden dolayı takdir alması gerekirken merkez memurluğundan başkomiserliğe düşürülür. Yeni atanan emniyet müdürü ile de arası açılır. Bu durumdan rahatsız olarak Erzurum'a reji memurluğuna tayinini ister. Erzurum'da ve Kars'ta çalışır. 13 Şubat 1921 tarihinden itibaren de Kars emniyet müfettişliğine atanır. Bu şehirdeki görevinde de ermeni terör örgütleriyle mücadele içerisinde olur.

1.6. Polislik Mesleğine Veda Edişi

Öge'nin çok sevdiği polislik mesleğine vedası da yine ermeni terör örgütlerinin bir tezgâhı sonucundan olmuştur. İstanbul'da siyasi şubedeki görevinden itibaren sürekli Ermenilerden eza ve cefa gören Öge, mesleğinin son zamanlarında da bir ermeni tarafından rüşvet suçu ile itham edilir. Öge'den rahatsız olan bu kişi, bu şekilde Öge'den kurtulmayı amaç edinir. Gerçek, çok zaman geçmeden anlaşılrsa da Öge ailesinin onuru kırılmıştır. Öge'nin eşi bu acı durumu şöyle açıklar:

“Biz dörtbuçuk sene, iki çocukla birlikte İstanbul'dan Kars'a kadar sürüp giden ve içinde binbir acı ve ızdırıp dolu günlerimizi hep bu vatan için dedik ve verdik. Çok şükür vatan kurtuldu artık. Eşim bunca yıl hizmetini kendi kanı ve canı ile ödedi. Ama şimdi iki paralık bir ermeni firarisinin rüşvet hikâyesinde bizi töhmet altında, süresi ne kadar kısa da olsa, bu davranış

zannederim atılan düşman ermeni kurşunundan daha ağır geldi bizlere.”(ÖGE;1957,389)

Bu durumdan sonra Öge'ye İzmir Polis Müdürlüğü görevi teklif edildi. Ancak Öge ve ailesi *“Eşimin kendi kanı ile ödediği bu vatana ait faturadaki hissesi ailemizin en büyük iftihar olacaktır. Onun için artık değil İzmir Polis Müdürlüğüne, en üstün rütbeye dahi gerek yok. Teşekkür ederiz”* diyerek görevi kabul etmediler.

Öge, Ermenilerden aldığı yaralar nedeniyle yirmibir defa bıçak altına yatmış. Kurtuluş savaşı yıllarındaki bu mücadelesine ve çektiği çileye rağmen istiklal madalyası bile alamamış. O yüzden *“ Ama ben asıl madalyamı karnımda onca bıçak yarasıyla tanınmaz hale gelen yaramın izlerini en büyük ve aziz bir madalya olarak taşımaktayım.”* diyerek hizmetinin gerçek madalyasını karnında taşıdığını ifade eder. Bu dönemde Ermeniler tarafından öldürülen hizmet erbabının yakınlarına ermeni emvalinden ev veriliyordu. Öge, Ermenilerle yapılan mücadeleden çok çektiğini düşünerek ermeni emvalinden kalan evlerden alabilmek için başvurur. Bu başvurunun sonucu da hüsrarla biter. (ÖGE;1957,390)

1.7. Vefatı

Öge, emekli olduktan sonra ev sahibi olamasa da Bursa'da çocukları sayesinde rahat bir ihtiyarlık yaşar. 1957 yılının 14 Nisanında vefat eden Öge, o sıralarda Bursa Valisi olan Sabri Çağlayangil'in kadirşinaslığı ile türk bayrağına sarılı olan tabutu Ulu Cami'den Emir Sultan'daki medfenine kadar merasimle eller üzerinde taşınır.

1.8. Ailesi

Öge, zengin ve varlıklı bir ailenin ortanca çocuğu olarak dünyaya gelir. Anne ve babasının ismiyle alakalı bir bilgiye anılarını anlattığı kitapta, şiirlerinde ve mektuplarında rastlamadık. Öge kendisinden büyük olan ağabeyi hakkında da bilgi vermez. Ancak küçük kardeşi daha önce de belirttiğimiz gibi Çanakkale Harplerinde şehit düşmüştür.

Öge'nin evlilik tarihi ile ilgili bir bilgiye ulaşamadık. Ancak Beykoz'da ikamet eden bir aileden kız aldığı hükmüne varabiliriz. Kayınpederi ve kayınvalidesi tarafından çok sevilen Öge, eşinin ismini ise "P....." şeklinde belirterek gizli tutmayı tercih etmiştir. Üç oğlu olan Öge, çocuklarını minnetle ansa da isimlerini zikretmemiştir. Öge'nin yaşadığı dönemde Endercan isimli bir torununun olduğunu da biliyoruz.(OYTAN;1982,c.2 s.136)

1.9. Tarikatı, Dervişliği ve Babalığı

1.9.1. Nasib Alması

Alevi-Bektaşî geleneğine sahip bir aileden gelen Öge, Karaağaç Dergahı post-nişini Hüseyin Zeki Baba'dan nasib almıştır. Öge, nasib almasını şu şekilde anlatır:

"Fakiriniz 51 sene evvel İstanbul'da Karaağaç'ta Hasib Baba dergah-ı şerifinde post-nişin olan Hasib Baba merhumun hafidi (evladı) aynı zamanda da akrabam olan Hüseyin Zeki Baba'dan nasib almıştım. Bir müddet sonra Derviş olmak üzere dergahta soyundum. Teberrüken, baba, fakire bir tac giydirdi. İki seneden fazla dervişlik hizmeti gördüm. Dergah çarşıdan uzak olduğundan, dergahın en genç dervîşi olduğum için, dergahın erzakını almak

için Halıcıoğlu Çarşısı'na giderdim. Burada Münir Baba dergahına uğrar, Derviş Mihrabi ile sohbet ederdim.” (NOYAN;1992,267) Öge, Derviş Mihrabi'nin tavsiyesi ile Kerbela'ya gitmeye karar verir. Ancak Kalkandelen Dergahı post-nişini Hamid Baba Öge'ye “Dervişlik kisve ile Tac ve hırka giymekle, sakal bırakmakla olmaz, Dervişlik gönülle olur” der ve askere gitmesini söyler. Öge 31 mart hadisesinden sonra askerliğini tamamlar ve polis olur. Bundan altı ay sonra da Karaağaç Dergâhında kırk canla birlikte 1906 yılına tekabül eden 1324 senesinin muharrem ayının 23. Gecesinde erenler postuna oturarak nasib alır.

Kadîmî Baba, şiirinde ise pirinin Hüseyin Zeki Baba olduğunu belirterek imanını Bektaş Veli'ye, vatanını da Muhammed Ali'ye benzetir:

Muhammed Alî vatanım Bektaş Velî îmanım

Pîrim Zekî'den fermanım bu lokmaya ban dediler (14/7)

Kadîmî Baba, Karaağaç'ta Hüseyin Zeki Baba'dan himmet alarak bu gönül aşkına düştüğünü ve O dergâhta Sersem Ali Baba'ya hizmet ettiğini şu şekilde anlatır:

Karaağaç'a geldim pek şab idim

Derin bir aşka düştüm sehab idim (15/1)

Aldım himmetimi mürşidim Zekî'den

Kaldım o dergâhta bevât idim (15/2)

Hidmet ettim Sersem Alî Baba'ya

Toprak idim zîra şîhab idim (15/3)

1.9.2. Karaağaç Dergâhı

Karaağaç Hasip Baba Dergâhı olarak bilinmektedir. İstanbul'da Kâğıthane dolaylarındadır. Buna Teber Baba Dergâhı da denirdi. Sütlüce Bektaşî Dergâhına yakın bir yerdedir. Son dönemlerde bu dergâhta Hüseyin Zeki Baba Post-nişin idi. Günümüzde ise tadilata uğrayan dergâh, İstanbul Büyükşehir belediyesi tarafından imara açılmıştır. Bu durum 2006 yılında alevi geleneğine bağlı insanlarımızla birlikte milletimizin tepkisini çekmiştir. Dergâhın post-nişinliğini Hüseyin Zeki Baba/Hakkı Baba/Hasip Baba oğuldan oğla geçerek devam ettirmişlerdir. (NOYAN;2002,c.5,s149)

1.9.3. Hüseyin Zeki Baba

Karaağaç dergâhı post-nişinidir. Aynı dergâhın post-nişini olan Hakkı Baba'nın soy oğludur. Hakkı Baba da dergâhın kurucusu Hasib Baba'nın soy oğludur. Post-nişinlik hizmetini üç kuşak aynı ailenin elinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Hüseyin Zeki Baba, Bektaşiler arasında tanınmış bir zattır. Şiirleri de bulunmaktadır. Şair Samih Rifat Bey, İstanbullu Ahmet Muammer Tarhan, Cavid Aker ve Ali Rıza Öge Hüseyin Zeki Baba'dan nasip almıştır.(NOYAN;2002,c.5,s149)

Kadîmî, divanının da içinde bulunduğu "Bektaşî Şairler Güldestesi"nde nasip aldığı Hüseyin Zeki Baba'dan şu şekilde bahsetmiştir:

"İstanbuldudur. Karaağaç'ta Bektâşî Dergâhı şeyhi olan Hüseyin Baba'nın hafîdi olup pederi Hakkı Baba'nın vefâtı üzerine bu dergâha post-nişîn olmuş, birçok sene post-nişînlik etmiş 'âlim, fâzıl, kâmil, nazik bir Bektâşî babası olup İstanbul'daki bütün baba-gân, dervîşân ve muhibbânın

celb-i kulûbuna muvaffak olmuş ve her taraftan kendisine karşı derin bir sevgi hürmet ve muhabbet hisleriyle mütehassis bulunuyorlardı.

1284 hicrî senesinde doğmuş ve 1341 senesinde 57 yaşında olduğu hâlde de vefât etmiştir. Karaağaç Dergâhı'nda büyükbabası, babası ve vâlidesi yanında medfundur.

İntisâbı Çamlıca'da Nuri Baba'ya olup icâzeti Merdiven Köyü'nde Mehmed 'Ali Hilmi Dede Baba'dandır. Küçük oğlu Hakkı Şinasi 25 sene kadar evvel pek feci' bir kazaya kurban gitmiştir. Hâlen bacısı ve büyük oğlu Ali Nâci Pektaş ile Beşiktaş'ta Abbas Ağa mahallesinde Abbas Ağa parkı karşısında Kapancı Sokak numara 1'de ikâmet etmektedirler."

2.ESERLERİ

Ali Rıza ÖGE'nin üç eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1957 yılında Bursa'da yayınlanan "Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları" isimli eseridir. İkincisi "Bektaşî Şairler Güldestesi" isimli eseridir. Üçüncüsü ise şiirlerinin olduğu "Divan"dır.

2.1. Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları

Bu eser 1957 yılında Bursa'da yayınlanmıştır. Eserin elimizdeki nüshası 1982 yılında "Günlük Ticaret Gazetesi" tarafından yayınlanmış olanıdır. Eserde yazar, polislik mesleği boyunca elde ettiği başarıları, görev yaptığı yerleri, olayları, kurtuluş mücadelesinin verildiği dönemdeki vatanseverlerin çektiği sıkıntıları anlatır. Eser 361 sayfadan ibarettir.

2.2. Bektaşî Şairler Güldestesi

Bu eser elli yıllık çalışmanın sonucu olarak 1946 senesinde bitirilir. Eser Arap harflerinin kullanıldığı Türk alfabesi ile yazılmıştır. Yaklaşık 1800 sayfadan oluşmaktadır. Öge bu eserinde Bektaşî şairlerin kayatları hakkında kısa bilgiler de verir. Ardından da şairlerin şiirlerini yazmıştır. Öge, kendi divanı olan Kadîmî Divanı'nı da bu esere eklemiştir.

Bu eser Ali Rıza Öge tarafından yazılmış hacimli bir eserdir. Ali Rıza Öge bu antolojinin yazarı olması yanında, kendi dîvânını da bu antolojinin içerisine almıştır.

Büyük emeklerle meydana geldiği anlaşılan bu eser hem Cumhuriyet dönemi gibi yakın bir dönemde yazılmış olması hem de içeriği bakımından oldukça dikkate değer bir eser olarak görünüyor. Günümüzde de birçok Bektâşî şairleri antolojisi bulunmakla beraber, bu eser onlardan yapısı, içeriği, oluşturulma tarzı açısından daha farklı ve oldukça fazla şairin hayatı ve şiirlerine yer vermesi açısından ayrılarak dikkat çekmektedir.

Eser, “içindekiler” kısmının yanında, şairlerin biyografileri ve Kadîmî Baba'nın bazı şiirlerinden oluşmaktadır. İçindekiler, diye adlandırdığımız kısımda mecmua içinde yer alan şiir hakkında bilgiler yer alıyor. Bunlar “şiirin sayfa numarası”, “şiirin ilk mısraı”, “şiirin türü”, “şairin mahlası” ve “açıklamalar” bölümleridir. Bu bilgilerden hareketle mecmua içinde yer alan şiirlere kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Şairlerin biyografilerinden bahseden kısım ise oldukça geniştir. Şimdiye kadar antolojilerde yer alan Bektâşî şairleri yanında adından hiç bahsedilmemiş şairlere de tesadüf ediliyor. Kadîmî Baba'nın şiirlerinden bir kısmının yer aldığı bölümde ise Ali Rızâ Öge kendi dîvânındaki şiirlerden örnekler vermektedir.

Bu güldeste hakkındaki ilk çalışma, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Tatcı ve Yrd. Doç. Dr. Cafer Şen tarafından yapılarak Hacı Bektaş Sempozyumu'nda sunulmuştur. “*Ali Rıza Öge (Kadîmî) ve Bektaşî Şiirleri ve Şairleri Antolojisi*” ismiyle sunulan çalışmada eser şu şekilde tanıtılmıştır:

“Burada sizlere tanıtacağımız eser Ali Rıza Öge’ye aittir. İstanbul Belediye kütüphanesi’de bulunan ve bu kütüphaneye derleyen kişi tarafından bağışlandığı notu düşülen bu dev güldeste, A3 eb’adında kağıtlara yazılmış olup yaklaşık olarak bin sekiz yüz sayfadır. Bu esere daha sonra dokuz sayfanın daha eklendiği görülür. Güldestenin müellifi hakkında maalesef kaynaklarda yeteri kadar bilgi yoktur. Lakin Yaşar Kalafat Halk İnancılarında Kültür Kodları adlı eserinde Ali Rıza Öge ismini Ali Rıza Öge (Kadîm) olarak zikrederek Hacı Bektaş Veli’den günümüze birçok ünlü baba yetiştiğini belirtir. Yazar, bu babaların isimlerini sıraladıktan sonra Ali Rıza Öge’yi de son yıllarda yetişenler içerisinde anarak bu babaların Bektaşî ve tasavvuf edebiyatının en güzel örneklerini verdiğine değinir. Bizce Yaşar Kalafat’ın eserinde bahsettiği Ali Rıza Öge (Kadîm), elimizde bulunan mevcut elyazmasının derleyicisi ve müellifidir; çünkü bahsi geçen bu elyazmasının sonuna Ali Rıza Öge, Kadîmî Baba mahlasıyla kaleme aldığı Divan-ı Kadîmî Baba isimli divanını da eklemiştir.

Yukarıda bahsi geçen elyazmasında Kadîmî Baba mahlasını kullanan Ali Rıza Öge bu eserini büyük bir emek ve sabırla meydana getirmiştir. Bu eserdeki gerek manzumeler, gerekse bu manzumeleri kaleme alan şairlerin hal tercümeleri dönemin mevcut kaynaklarında doğru bir şekilde derlenmiş ve yine doğru bir şekilde tespit edilmiştir. Lakin bu noktada Ali Rıza Öge eserinde istifade ettiği kaynakları vermemiştir. Bu da eserdeki manzumeler ve bu manzumeleri kaleme alan şairlerin hal tercümelerinin neye ve hangi kaynağa istinaden yazıldığı anlaşılmamaktadır. Bununla beraber şöyle bir bakıldığında Ali Rıza Öge’nin bu eserini meydana getirirken Sadettin Nüzhet’in Bektaşî Şairleri ve Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri adlı kitaplarından istifade ettiği, hatta bu eserin bazı yerlerini aynen aldığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen bu manzumeler evvelden neşredilse bile, bu durum Ali Rıza Öge’nin bu dev hacimli çalışmasını gölgelemez; çünkü bu eser antolojik mahiyete sahiptir. Eserde geçen manzumeler arasında bilinmeyen ve neşredilmeyenler de mevcuttur. Bu nedenlerle bahsi geçen bu eserin bir an önce Latin harflerine aktarılıp, okuyucuya sunulması, edisyon

kritik yapılarak daha önce neşredilmemiş manzumelerin günışığına çıkması açısından oldukça önemlidir. Bunların neşredilmesi büyük bir kazanç olurken bu muazzam emeğin sahibi Kadîmî Baba için kadirbilirlik olacaktır. Bununla beraber Ali Rıza Öge'nin antolojik mahiyetteki eserinin sonuna koyduğu divanını da gün yüzüne çıkarmak Türk edebiyatı açısından başlı başına büyük bir hizmettir. Ali Rıza Öge yukarıda söz konusu edilen eserine mükemmel bir şair ve şiir fihristi yapmıştır. Bu fihristin incelenmesi bile günümüzde hangi manzumelerin yayınlanıp hangilerinin yayınlanmadığı hakkında bizlere bir ön bilgi verebilir.

Ali Rıza Öge'nin bu dev hacimli çalışmasına bir isim konulacaksa hiç kuşkusuz bu isim Bektaşî Şairleri ve Şiirleri Antolojisi'dir; çünkü bu mecmuanın içerisinde hem manzumeler hem de bu manzumeleri kaleme alan şairlerin hal tercümeleri mevcuttur. Bahsi geçen mecmuanın (antolojinin) önündeki şu açıklama mecmuanın kime ait olduğu ve hangi tarihlerde kaleme alındığı hakkında bizleri kesin bilgilere ulaştırır.

“Elli sene evvel yazmağa başladığım bundan evvelki iki mecmua dolmuş daha yazacak yer kalmadığından iş bu mecmua 1946 senesi Kanun-i sani onbeşde kâğıtları alınarak ciltletirilmiş ve altı ay içerisinde tahririne muvaffakiyyet elvermiştir. Tahrir-i Hitamı 15 Kanun 1946, Derviş Kadîmî”

Eserin önüne el yazısı olarak konulan bu malumattan anlaşılmaktadır ki Ali Rıza Öge'nin bu çalışması yarım yüzyıllık bir emeğin mahsulüdür ve bu mahsulün nihayeti 1946 yılıdır.

Ali Rıza Öge, eserinin başında bu mecmuanın kime ve hangi tarihe ait olduğunu vurguladıktan sonra, el yazmasının başına mecmuada bulunan şairlerin listesini koyar. İki sayfalık bu listenin ardından çok detaylı olarak hazırlanan doksan sekiz sayfalık bir bölüm görülür. Bu bölüm adeta mecmuanın içindekiler kısmıdır. Bu bölümün en başına ise mecmuada bulunan manzumenin, el yazmasındaki sayfası verilmiştir. Daha sonra bu numaranın karşısında “eşarın ilk mısraı” şeklinde bir ifadeyle ortaya konan üst başlığın atında mecmuanın içerisindeki manzumelerin ilk mısraı verilir.

Mecmuada “eşarın ilk mısraı” üst başlığının yanında yer alan bir diğer üst başlık ise “eş'arın nev'i” ifadesidir. Bu üst başlık ifadesinin altında ise mecmuadaki ilk mısraları verilen manzumelerin nazım şekli, nazım türü ve bestelerine göre adlandırılan isimleri verilir. Mecmuada “nefes, mersiye, divan, destan, müstezad, koşma, kalenderi, nevrûziye ve semai” gibi nazım şekilleri, nazım türleri ve bestelerine göre isimlendirilmiş manzumeler mevcuttur. Aslında mecmuada gerek nazım şekilleri, gerek işlenilen temaya göre isimlendirilen nazım türleri, gerekse bestelerine göre adlandırılan bu manzumeler eserde önemli bir görevi yüklenirler. Bu noktada Ali Rıza Öge'nin mecmuayı, nazım şekilleri, nazım türleri ve bestelerine göre isimlendirilen manzumelerin çeşitleri üzerine kurduğu ve böylelikle bir tasnife gittiği rahatlıkla söylenebilir.

Bu noktada Ali Rıza Öge, içerisinde gerek birçok manzumenin bulunduğu, gerekse bu manzumeleri kaleme alan şairlerin hal tercümelerini verdiği antolojik görünümdeki eserini, ne bu manzumelere, ne şairlerin hal tercümelerinin verildiği biyografilere, ne de kronolojik bir tasnife göre kurmuştur. Müellif kaleme aldığı mecmuayı sadece nazım şekli, nazım türleri ve bestelerine göre isimlendirilen manzumeler üzerine kurmuştur. Bu noktada mecmuayı şekillendiren nazım şekilleri, nazım türleri ve bestelerdir.

Ali Rıza Öge aynı nazım şekli ve türünden eser veren şairleri ise alfabetik olarak sıralamıştır. Böylelikle hem bir şairin birden çok “nefes”ine tesadüf edilirken, hem de yine aynı şairin koşmasına, destanına, semaine veya nevrûziyelerine rastlanır. Bununla birlikte yine de eserin kaleme alındığı tarihler düşünülürse nazım şekillerinin veya türlerinin müellifin eserinde bütünüyle yerine oturmadağı görülür; çünkü nazım şekline ait olan biçimsel formların, temanın yönlendirdiği nazım türünün, bestelerine göre adlandırılmış manzumelerin birbirine karıştırıldığı fark edilir. Bu noktada müellif kaleme aldığı mecmuadaki manzumeleri, formun ön planda olduğu nazım şekline, temanın yönlendirdiği nazım türüne veya besteye göre isimlendirilen manzume çeşidine göre tasnif etmiş olsaydı, eserin kuruluşu

daha sağlam olabilirdi. Böylelikle de bir manzumenin hem nazım şekli, hem nazım türü hem de bestelerine göre adlandırılışı ortaya konmuş olurdu.

Bununla birlikte eserin kuruluşunu aksatan bir diğer önemli özellik ise nazım şekli, nazım türü ve bestelerine göre adlandırılmış olan manzumelerin başlıklarının hep bir arada olmayıp bazen birbiri arkasına verilmesidir. Hal böyle olunca da misalen “nefes” ve “nevrûziyye” başlığı eserde iki üç yerde diğer türlerin arasında görülür. Herhangi bir bölümdeki nefeslerden farkı olmayan bu nefeslerin bu şekilde ayrılması hem eserin kuruluşunu bozmakta, hem de müellifin eserini malumatlar buldukça kaleme aldığını göstermektedir.”

2.3. Divan-ı Kadîmî Baba

Kadîmî mahlasıyla yazdığı divanı “Bektaşî Şairler Güldestesi” adlı eserinin içindedir. Kadîmî yukarıda bahsettiğimiz hacimli elyazmasının içerisine divanını da yerleştirmiştir. Kadîmî’nin divanı; 18 mersiye, 18 nefes, 69 divan, 36 semai, 2 nevrûziye, 1 koşmadan müteşekkildir. Bu şiirler genellikle aruz kalıplarıyla inşa edilmiştir. 52 şiirde “*failatün failatün failatün failün*”, 49 şiirde “*mefailün mefailün mefailün mefailün*”, 1 şiirde “*mefailün mefailün mefailün*”, kalıbı kullanılmıştır. Diğer şiirlerde ise kalıbı tespit etmek mümkün olmamıştır. Öge divanlarında genellikle “*failatün failatün failatün failün*” kalıbını kullanmıştır. Semaillerinde ve mersiyelerinde ise hâkim olan “*mefailün mefailün mefailün mefailün*” kalıbıdır. İkinci bölümde yer verdiğimiz Kadîmî Baba’nın divanı, “Bektaşî Şairler Güldestesi” içinden şiirleri teker teker tespit edilerek oluşturuldu.

3.EDEBİ ŞAHSİYETİ

3.1. Şekil Özellikleri

Ali Rıza Öge'nin edebi şahsiyetini incelemeye başlamadan önce onun bir Bektaşî babası olduğunu göz önünde bulundurmak zorundayız. Zira şiirlerinde 18 mersiye, 18 nefes, 69 divan, 36 semai, 2 nevrüziye, 1 koşma bulunmaktadır. Bu şiirler genellikle aruz kalıplarıyla inşa edilmiştir. 52 şiirde “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*”, 49 şiirde “*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*”, 1 şiirde “*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*”, kalıbı kullanılmıştır. Diğer şiirlerde ise kalıbı tespit etmek mümkün olmamıştır. Öge divanlarında genellikle “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbını kullanmıştır. Semaillerinde ve mersiyelerinde ise hâkim olan “*mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün*” kalıbıdır.

Verdiği eserlerin türü şairin, âşıklık geleneği içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini gösterir. Âşıkların, divan şairleri ve kimi aydınlar tarafından hor görülmeleri ve eserlerinin değersiz sayılmaları sonucu 18. yüzyıldan itibaren âşıkların kimileri divan şairleri gibi söyleme denemeleri yapmışlardır. Kendini iyi yetiştirmiş ve divan tarzını çok iyi bilen Gevherî, Tokatlı Gedaî, Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Ceyhunî, Âşık Ömer gibi Kadîmî Baba'da âşıklık geleneğinden gelip halk edebiyatı özelliği gösteren aruzlu özel biçimli şiirler söyleyerek bu aşağılamaya dur demişlerdir.

3.1.1. Divan

Kadîmî Baba tarafından söylenen 69 şiir, halk edebiyatı nazım şekillerinden olan divan özelliği gösterir. Bu şekilde aruzun “*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*” kalıbı kullanılır. Bu tür halk şairlerinin divan şairlerine özenmesinden doğmuştur. Bu adlandırılış yalnız şiirin kalıbı ile değil ezgisiyle

de ilgilidir. Özel bir ezgi ile genellikle de Huseynî'ye yakın bir makamla okunur. Bazı divanlar aruz ölçüsüyle yazılmış olmasına rağmen 15'li hece ölçüsüne uymaktadır. Bazıları da 8+8=16'lı kalıbına denk düşmektedir. Halk edebiyatındaki divanlar, divan edebiyatındaki murabbalarla büyük ölçüde benzerlik gösterir. Tahir-ül Mevlevî Edebiyat Lügati adlı eserinde divandan; "17. Asırda halk şairleri arasında divan şairlerinin tesiri altına girmiş ve saz şairlerinden okuyup yazanlar aruz vezniyle bazı manzumeler tertibine başlamışlardı. Divanları saz çalarken hususi bir beste ile okudular. Rast, uşşak, karcıgar gibi makamlarla bestelenmiştir. Hafdi, Orta, Konya, Yeni Kapı gibi muhtelif kısımları vardır." (MEVLEVÎ;1973,36) şeklinde bahsetmektedir.

16. yüzyıldan itibaren saz şairlerinde gördüğümüz divanların; gazel, murabba, muhammes, müseddes, musammat ve müstezat biçimleri bulunmaktadır. Kadîmî ise divanlarını gazel biçiminde beş beyitten oluşacak şekilde düzenlemiştir. Bu divanlardaki uyak düzeni, gazel uyak düzeni olan aa-ba-ca-da-ea biçimindedir.

3.1.2. Semaî

Kadîmî Baba tarafından söylenen 36 şiir, halk edebiyatı nazım şekillerinden olan semaî özelliği gösterir. Âşık edebiyatında hece ölçüsü ile yazılan semailerden başka bir de divan edebiyatının etkisi ile aruzla yazılmış semailer bulunmaktadır.

Semai, aruz ölçüsünün *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* kalıbı ile yazılan ve özel bir beste ile okunan âşık edebiyatı ürünlerindendir. Semailerin de divanlar gibi gazel, murabba, muhammes, müseddes ve musammat biçimleri bulunmaktadır. Kadîmî 32 semaiyi gazel biçiminde kaleme almıştır. Bu semailerde de uyak düzeni genellikle gazel uyak düzeni olan aa-ba-ca-da-ea şeklindedir. Bazılarında ise mesnevi de olduğu gibi aa-bb-cc-dd-ee şeklinde kafiyelenmiştir. Semailer aynı zamanda 8+8=16'lı hece

ölçüsüne uymaktadır. Kadîmî'nin bir semaisi ise beşliklerden oluşturulmuş. Divanda 102. şiir olan semaide beşer mısralı beş bent bulunmaktadır. Semai aaaaa-bbbba-cccca-dddda-aaaaa şeklinde kafiyeleşmiştir. Divanda 103. Şiir olan semai ise üç kıtadan oluşmuştur. Semai aaaa-bbba-ccca şeklinde kafiyeleşmiştir.

3.1.3. Mersiye

Bir kimsenin ölümü üzerine duyulan üzüntü ve acıyı anlatmak için yazılan şiirlere denir. Divan edebiyatında mersiyelerin terkeb-i bend biçimiyle yazılması bir gelenek haline gelmiştir. Terci-i bend biçimiyle yazılmış mersiyeler de vardır.(DİLÇİN;2004,259)

Genellikle mersiye alevi-bektaşî şairler arasında yaygındır. Şairler, Kerbela olayını ele alarak Hz. Hüseyin için de mersiyeler yazmışlardır. Kadîmî de mersiyelerini Hz. Hüseyin, Hz. Zehra, Hz. Fatıma ve Hz. Ali'ye yazmıştır. Bu mersiyelerde Yezid ve taraftarlarının da lanetlendiği görülmektedir.

Kadîmî'nin mersiyeleri de terkeb-i bend özelliği göstermemektedir. Terkeb-i bendlerde bir bentteki beyit sayısı 5 ile 10 arasında iken; Kadîmî, bütün şiirlerinde bentlerini üç beyitten oluşturmuştur. Şiirlerindeki bent sayısı ise 6 ile 10 arasında değişmektedir. Bentlerin kafiyeleşmesi aaaaa-bbbbaa-cccaa şeklindedir. Bu yönüyle Kadîmî'nin mersiyeleri müseddes nazım biçimi ile yazılmıştır. Bentleri altı dize olan nazım biçimine müseddes adı verilir. Kadîmî'nin bentlerinde olduğu gibi ilk bendin beş ve altıncı dizesi diğer bentlerde tekrarlanıyorsa buna da müseddes-i mütekerrir denir.

3.1.4. Nefes

Bektaşî şairlerin yazdığı tasavvufî şiirlere nefes adı verilir. Genellikle nefeslerde tasavvuftaki vahdet-i vücûd kuramı anlatılır. Bütün varlıkların,

mutlak vücûd sahibi olan Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellîsi olduğu esasına dayanan vahdet-i vücûd (vücut/varlık birliği), tasavvufî bir meslek ve tevhid çeşididir. Vahdet-i vücûd anlayışına göre, vücut birdir, o da Hakk'ın vücûdudur. Onun vücûdundan başka varlık yoktur, olması da mümkün değildir. Âlemde görünen çokluk ise, ancak görünüş itibariyledir, mecazidir ve onun tecellîsidir. (ÜSTÜNER;2007,56) Bunun yanı sıra Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi övgüler de söylenir. Nefeslerde kalenderane ve alaycı bir üslup da olabilir.

Kadîmî'nin 18 nefes şiiri bulunmaktadır. Kadîmî gönül verdiği alevi-bektaşî geleneğine bağlı baba ve dedeleri anmak maksadıyla yazdığı şiirlerini nefesleriyle övmüştür. Hüsnü Zeki Baba, Basri Baba, Sersem Ali Baba, Şair İhsan Mahvi, Tefik Oytan, Hüseyin Hüsnî Baba, Cevdet Balım ve Cemil Balım Baba'yı nefesleriyle övmüştür.

3.1.5. Vezin

Kadîmî Baba, divanında aruz vezninin remel ve hezec bahrini kullanmıştır. Kadîmî, 52 şiirinde remel bahrinin *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* kalıbını kullanmıştır. Hezec bahrinin; *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbını 49 şiirde, *mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün* kalıbını 1 şiirde kullanmıştır.

3.1.6. Kafiye

Kadîmî Baba, halk edebiyatı geleneğine bağlı kalarak şiirlerinde ahenk unsurunu sağlamak için tam, zengin ve yarım kafiye kullanmıştır.

Nasıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, lal-i Bedahşan'a

Bir içim su vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i atşana

(2/2)

Kadîmî, bu dizelerde kafiye – âna ile sağlayarak zengin kafiye tercih etmiştir. Şair, Bektaşî geleneğine mensup olduğu için şiirlerinde ahenge ve uyuma özen göstermiştir. Şiirlerin saz gibi müzik aletleri ile cemlerde de söylenmesi söz konusu olduğundan şair bağlı bulunduğu geleneğe bağlı kalmış ve uyağa önem vermiştir.

Sendîñ gül-deste-i Fatıma zade-i Peygamber

Kırılın o el ki, saña kıymadan urdu hançer (4/3)

Şair, bu dizelerde de uyağı –er ile sağlayarak tam kafiye tercih etmiştir. Şairin ahenk unsuru olarak kafiye başarılı bir şekilde kullandığı dikkat çekmektedir.

İns ü cin, dîv ü perî, hur u melek kıldı büka

Murteza evladına layık mıdır bunca cefa (4/4)

Kadîmî Baba, bu dizelerinde de –a ile yarım kafiye tercih etmiştir. Şairin tüm şiirlerinde kafiye kullandığı görülmektedir.

3.1.7. Dil

Kadîmî Baba'nın dili, hem tasavvufi halk edebiyatı geleneğine bağlı olması hem de yaşadığı dönemin günümüze yakın olması sayesinde gayet sadedir. Tercih ettiği sözcükler ve tamlamalar da genellikle Türkçe'dir. Bunun yanında; "beden-i nazik-terine" gibi arapça kökenli "beden" sözcüğü ile farsça kökenli "nazik" sözcüğü ile terkip yapmıştır. Ancak terkinin manasına bakıldığında "fazla nazik bedeni olan" anlamında olduğu görülür. Bu da Kadîmî Baba'nın terkiplerinin bile Türkçe'ye yerleşmiş olan arapça ve farsça sözcükler olduğunu gösterir.

“*Hicabından şems girdi ebr-i siyah altına ah*” (1/5) dizesinde Kadîmî Baba, güneşin utancında kara bulutlar altına girdiğini söyleyerek ah çeker. Bu dizede *kara bulut* gibi bir halk ifadesi kullanmayı tercih eden Kadîmî, bunu farsça terkip olan ebr-i siyah şeklinde kullanmıştır. Halk ifadelerini farsça terkipler haline getirdiği örnekler olsa da genellikle bunları Türkçe kelime grubu olarak seçmiştir. “Kanına girmek”, “ah u figan etmek”, “ellerin kırılın”, “yol kapatmak”, “kan dökmek” gibi halk ifadelerini ve deyimleri kullanmıştır.

Kadîmî Baba’nın dilindeki sadelik ve açıklıkta alevi-bektaşî geleneğine bağlı kalmasının da tesiri bulunmaktadır. Bektaşî şairleri gelenek olarak sade ve Türkçe kelimelerle şiir oluşturmayı anane haline getirmişlerdir. Bu yönüyle hem Kadîmî Baba’nın hemde Bektaşî geleneğine mensup şairlerin halk şiirine ve Türk diline katkıları büyük olmuştur.

3.2. Muhteva Özellikleri

3.2.1. Dini Unsurlar

Şair, Alevi-Bektaşî geleneğinden geldiği için türler ve muhteva da bu yönde şekil almıştır. Kadîmî Baba; İslamiyet, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Hüseyin, Hacı Bektaş-ı Veli, Sersem Ali Baba, Kaygusuz Sultan, Basri Baba, Hüsni Baba, Feyzi Baba, İhsan Mahvi, Hüseyin Hüsni Baba, Cemil Balım Baba, Cevdet Balım ve Hüseyin Zeki Baba gibi dini öğeleri ve din büyüklerini işlemiştir. Hz. Lokman, Hz. Yakup ve Hz. Nuh gibi peygamberlerin hayatlarına da telmihlerde bulunmuştur. Bunun yanında Yezid, İbn-i Ziyad gibi ehl-i beyte eziyet ederek öldürenleri de lanatleyerek ehl-i beyte mersiyeler dizmektedir.

3.2.1.1. Ayetler ve Hadisler

Kadîmî Baba, Alevi-Bektaşî geleneğine bağlı olduğundan ayet ve hadis gibi dini öğeler şiirlerinde yer almamıştır.

Yezîd’iñ tohumu akrebdir resulullah buyurmuş hem

Anın’çün kuyruğuyla hep resul evladını dağlar (11/7)

Kadîmî Baba, burada Hz. Peygamber’in “Yezid’in tohumu akreptir” buyurduğunu iddia etmektedir. Hadis kitaplarına baktığımızda Hz. Peygamber’in böyle bir sözünün olmadığını görürüz.

3.2.1.2. Peygamberlere Telmihler

Kadîmî Baba’nın divanında bulunan şiirlerde peygamberlerin hayatlarına değinilmiştir. Hz. Yusuf’un, Hz. Yakup’un, Hz. Lokman’ın ve Hz. Nuh’un hayatlarına dair unsurlar Kadîmî tarafından kullanılmıştır.

Hz. Yusuf ile alakalı Kadîmî divanında dört beyit bulunmaktadır:

Bu hüsn ü anıñla seni görseydi Züleyha

Mısır sultanlığın verir saña olurdu türab (36/3)

Bu beyitte şair, Yusuf-Züleyha kıssasına telmihte bulunmuştur. Züleyha seni bu güzelliği ile görse Mısır sultanlığını sana bırakarak toprak olurdu manasına gelen bu beyitte kıssadaki Hz. Yusuf’un güzelliğine ve Mısır sultanı oluşuna telmih yapılmıştır.

Bilemem nice tarîf edeyim hal-i perîşanım

Yusuf-ı sanîsiñ hüsnüñe hayranım bugün (71/3)

Bu beyitte de Kadîmî Baba, Hz. Yusuf'un güzelliğine telmihte bulunur. Sultanına kendi halinin perişan olduğunu ifade ederek sultanının ikinci bir Hz. Yusuf olduğunu belirtir, sultanını güzellik bakımında Hz. Yusuf'a istiare eder.

Dehanıñ genc-i cevherdir ki Yusuf'dan nişanıñ var

Kelamıñ dürr-i gevherdir saçında istiva gördüm (90/4)

Nice vâsf eylesem azdır Züleyha görse ağlardı

Kadîmî zatıña meftun kapıda hoş geda gördüm (90/5)

Şair, bu beyitlerde Hz. Yusuf'un sözlerini ve bedenini övmekte, ardından da Hz. Yusuf'un bu özelliklerinin sevgilinin saç ve ağzında bulunduğunu belirtmektedir. Ardından da Kadîmî, kendinin Hz. Yusuf'a kul olduğunu söyleyerek, bunu Züleyha'nın gördüğü takdirde kıskançlıktan ağlayacağını dile getirmektedir.

Kadîmî Baba Hz. Lokman'dan da bahsetmektedir. Şair Hz. Lokman'ın hekimliğine telmihde bulunmaktadır. Kadîmî Baba, dertlileri görünce devadan ümidini kesmiştir. Bunun için hekimliğiyle ünlü Hz. Lokman'ı bulmalıdır.

Görüp derd ehlini kestim ümîdim ben devasından

Deva için göñül artık arayıp buldu Lokman'ı (134/2)

Kadîmî Baba'nın şiirlerinde bahsettiği peygamberlerden biri de Hz. Yakub'tur.

Mahabbet ateşi yaktı beni Yakub gibi encam

Firaka yok tahammül, Yusuf-ı Kenan için geldim (139/2)

Şair, bu beyitte Hz. Yakub'un oğlu olan Hz. Yusuf'tan ayrı kalmasına telmihte bulunmuş. Kendini Hz. Yakub'a benzeterek ayrılık ateşiyle yandığını belirtmektedir. Şair, ayrılığa tahammülünün olmadığını söylemektedir.

3.2.2. Etkilendiği Şahsiyetler

3.2.2.1. Basri Baba

Basri Baba (Taptık) 1875 yılında İstanbul'da doğdu. Kendileri Seyyit'tir. Osmanlı Devleti zamanında idadi tahsili yapmıştır.

Kâdirî, Rufâî, Nakşî, Uşşâkî tarikatlarına girmiştir. Bu tarikatların mensubu iken 35 sene seyahat etmiştir. Tarikatların bazılarında şeyhlik yaptığı da bilinmektedir. En son Karaağaç Dergahında Hüsnü Baba 'dan nasip alarak Bektaşî olmuştur.

İstanbul Kapalı Çarşı'da yağlık (mendil) ticareti ile iştiğal eden Basri Baba 19 Ocak 1949'da Hakk'a yürümüştür. Önce Karâca Ahmet Mezarlığı'na defnolunmuş, 1995 yılında ise Ankara Sincan yakınlarında bulunan Kesiktaş Taptık Baba Dergâhına naklolanmıştır.

Kadîmî Baba divanının yanında Bektaşî Şairler Güldestei'nde de Basri Baba'dan bahsetmektedir:

“Aslen İstanbulludur. 1290 hicrî tarihinde Üsküdar'da doğmuştur. İdâdî tahsili görmüş, ayrıca uzun müddet tettebbu'larda bulunmuştur. Evvelce Kapalıçarşı'da bağcılık yapmıştır.

Bir müddet de Erdek civarında zeytin ve zeytinyağı ticaretiyle meşgûl olmuştur. Pir evine de gitmiş orada bir müddet hizmetlerde bulunmuştur. Kadri, Refâî , ‘Uşşâkî gibi birçok tarîkatlara girmiş nihayet Bektâşî olmuştur. İntisâbı Hasan Baba isminde bir Bektâşî babasıdır. Şiirlerinde tasavvufî telâkkilere ve Bektâşî şâirlerinde görülmeyen fikirlere tesâdüf olunmaktadır.

Çok nazik, şen, âlim ve mütevâzı bir zât olup her görüştüğü insan üzerinde derin bir hürmet tesiri bırakmaktadır. Üsküdar'da Solak Sinan mahallesinde gümüş arayıcı sokağında (16) numaralı zaviyesinde ihtiyar ikâmet etmekte idi. Üç sene evvel 1941'de vefât itmiştir.”

Kadîmî Baba 21. şiirinde Basri Baba'dan bahsetmektedir:

- 1 Erenler darına varsam ayağına tûrab olsam
Bu aşk bülbülünü salsam göñülden Basrî Baba'ya
- 2 Ledün ilmin okur dilim Huda'ya bağlıdır elim
Akar daim göñül selim sevelden Basrî Baba'ya
- 3 Derin ummanlara taldım nasîbimi bulup aldım
Severek göñlümü saldım görelden Basrî Baba'ya
- 4 Göñül bağlandı bir yare gezer avare avare
Bulundu derdine çare erelden Basrî Baba'ya
- 5 Kevser şarabın içerken hayat buldu bu cism ü ten
Özümdeki budur ey ben verelden Basrî Baba'ya
- 6 Havalandı göñül kuşu durmaz akar gözüm yaşı
Kadîmî'nin bağlıdır başı ezelden Basrî Baba'ya

Bu şiirinde Kadîmî Baba, Karaağaç Dergâhı babalarından Basri Baba'ya olan sevgisini ve sadakatini dile getirmektedir. Kadîmî, Basri Baba'ya olan sadakatini “başı bağlı olmak” deyimini kullanarak dile getirmektedir

3.2.2.2. Hüseyin Hüsni Baba

Hüseyin Hüsni Erdikut Baba İzmir’de yaşamış, Karşıyaka Mezarlığı’nda sırlanmıştır. Onu İzmir’de tanıyan çoktur. Sayılan ve sevilen bir aydınlatıcı mürşittir.

Bir kızı ve iki oğlu vardır. Mürüvvet Haydar ve Ruhi isimli çocukları çok terbiyeli ve dürüst insanlardır.

Hüseyin Hüsni Erdikut Baba Alsancak Devlet Demir Yolları’nda memur idi. Onun şiirleri yayınlanmamıştır. (NOYAN;2002,c.4, s.101)

Kadîmî Baba, Hüseyin Hüsni Erdikut Baba’ya aşağıdaki şiiri ithaf etmiştir:

- 1 Kılma sakın visal için nale çekip ah u zar
Âşıkıñ matlubunu elbet verir Perverdigar
- 2 İsteğiñ Hak, matlebiñ Hak, varlığıñ Hak, cümle Hak
Hak olanlar Hak yolunda eylemiştir can nisar
- 3 Gül için feryad eder ol andelîb-i hoş-neva
Gül değil bülbüle adu ol hardır hem bî-şümar
- 4 Kalb-i uşşakta yanar daim bu aşkıñ ateşi
Tutuşur pervane-veş akıbet eder cana kar
- 5 Ârzu etmiş can u dilden bizleri çün görmeğe

Aşk u niyaz eylerim Hüsni Baba'ya sad-hezar

- 6 Hak-i pay olmak dileriz biz dahi her an için
Vermiyor fırsat ne çare ah, tali-i ateşbar¹

- 7 Gir bu aşkıñ bahçesine ey Kadîmî kıl nazar
Gülşeniniñ her yanından çağlamakta cuybar

Kadîmî Baba, bu şiirinde kendisini görmeyi arzu eden, dostu Hüseyin Hüsni Baba'ya aşk ve niyazda bulunur.

Kadîmî divanının yanında Hüseyin Hüsni Baba'dan "Bektaşî Şairler Güldestesi"nde de bahsetmiştir:

"Bektâşî şairlerinden olan Hüseyin Hüsni Baba 1288 hicrî tarihinde Yunanistan'ın Yenişehir'inde dünyaya gelmiştir. Yenişehir Meclis İdâresi başkâtibi Ahmed Besim Efendi'nin oğludur. Vâlidesi Eğribozlu Hasan Ağa kerîmesi Şerîfe Bacı'dır. Yenişehir'de iptidâî ve rüşdî tahsilini ikmâl ile İzmir'de idâdîyi tahsîl etmiştir.

308 senesinde İzmir'de Rûhî Beğ Baba'dan nasîp alarak Bektâşî olmuş ve 1318 sene muharreminin on ikinci günü Rûhî Beğ Baba'nın yerine geçmiş Edirneli Kâzım Baba'dan taç ve hırka giyerek derviş olmuş ve birçok seyahatlerden sonra Niğde'de ihtiyar ikâmet etmiş olan Hacı Mehmed Mecdî Baba'dan icâzet alarak baba olmuştur. Halen İzmir'de Karşıyaka karakol sokak 1869 numara 3'te ikâmet etmektedir."

¹ Ateş yağdıran

3.2.2.3. Sersem Ali Baba

Dergâh-ı Pir'de 1551–1569 yılları arasında 19 yıl “Dedebaba”lık yapmıştır. Beylerbeyi-Paşa rütbesinde bir kişiymiş. Balım Sultan'dan nasip almıştır. Ünlü Bektaşî ozanlarından. Kanuni Sultan Süleyman'ın nikâhlı ilk karısı Mah-ı Devran Sultan'ın ağabeyidir.

İstanbul'da çıkan taun hastalığı dergâh-ı Pir'in boşaltılmasına bağlanmış. Bu nedenle de padişah Sersem Ali Baba'yı Kırşehir'deki Dergâh-ı Pir'e yollamıştır. Orada dedebaba olan Sersem Ali Baba, kalender ayaklanması bastırıldıktan sonra vezirlik görevini bırakarak yirmi yıldan fazla boş kalan Hacı Bektaş Veli Dergâhı'na dedebaba tayin edilmiştir. (NOYAN;2002,c.1,s,325)

Kadîmî, Bektaşî Şairler Güldestesi'nde Sersem Ali Baba'dan şu şekilde bahseder:

“Mîr-i mîrândan, tuğ ve ilim sahibi ve ashâb-ı servetten iken muhabbet tarikiyle terk-i masivâ eyleyerek tarikat-ı Bektâşî'ye intisâp ve Balım Sultan'ın vefâtından pek çok sonra 958 hicrîde Kırşehir'inde mücerred postuna ku'ûd ve on dokuz sene sonra hicrî 977 tarihinde terk-i âlem-i fânî eylemiştir.

Sersem Ali Baba Kalkandelen'de Harabâtî Dergâhı namıyla anılan dergâhta medfundur. İhtimâl ki Kırşehir'inde hazret-i pîr postunda oturan Sersem Ali Baba bir müddet sonra Kalkandelen'e gelmiş ve orada vefât etmiştir. Bu hususta elimizde kati bir delil yoktur.”

Hidmet ettim Sersem Alî Baba'ya

Toprak idim zîra şîhab idim (15/3)

Kadîmî Baba, bu beytinde Sersem Ali Baba'ya hizmet etmenin onurunu vurgulamıştır. Sersem Ali Baba'ya ettiği hizmetin sonunda da toprak iken miskten ve karanfilden yapılan değerli bir gerdanlık halini almıştır.

3.2.2.4. Feyzi Baba

“Feyzi” mahlasını kullanan Fevzi Akaren Baba İzmir’de hazine avukatlığı yapmıştır. Hüseyin Hüsni Erdikut Baba’ya muhabbeti bulunan Feyzi Baba’nın nefesleri de mevcuttur. Kadîmî Baba ile de dostluğu bulunmaktadır. Kadîmî Baba, Feyzi Baba için divanında 23. şiiri olan aşağıdaki nefesi yazmıştır:

Nur-ı ilahîyi gördüm yüzüñde

1 Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

Ruh-ı Muhammed Alî var özüñde

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

Cezbe-i Hak göñlümü nura çekti

2 Aşkîñ nüvesini kalbime ekti

Aşk sancağını göñlüme dikti

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

Bir daneyim dost çerağına yandım

3 Pîrim sundu Kevser şarabın kandım

Rehberime mürşidime inandım

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

Saray-ı göñlümde pinhan eyledim

4 Masiva sarayın vîran eyledim

Hak mürşidsiñ saña îman eyledim

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

Yüzüñde yazılmış ayet-i Kur'an

5 Himmetiñ dilerim ey ulu sultan

Şekl ü heyetiñdir göñlümde heman

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

İnandım hem şah-ı merdan Alî'siñ

6 Gümansız bildim ki gerçek velîsiñ

Batın aleminiñ coşkuñ selisiñ

Âşıkım cemliñe Feyzî Baba

Hak yoluna feda ettim serimi

7 Erenlere kul eyledim kendimi

İsmim Alî Rıza namım Kadîmî

Âşıkım cemaliñe Feyzî Baba

3.2.2.5. Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş Veli, Osmanlı İmparatorluğunda XIV. yüzyıldan itibaren, sosyal ve siyasi bakımdan büyük etkinliği olan, II. Mahmut tarafından Yeniçeri Ocağı ile birlikte kapatılan, Abdülaziz zamanında tekrar canlanan ve 25 Kasım 1925 tarihinde Tekke ve Zaviyelerin kapatılmasına kadar devam eden Bektaşî tarikatının piridir. Hacı Bektaş Veli'nin haricini kıldığı Alevi-Bektaşî anlayışı, Anadolu'nun yanı sıra Balkanlar, Arnavutluk, Yunanistan, Bulgaristan, Bosna, Kosova, Makedonya, Gül Baba türbesinin bulunduğu Macaristan'ın Budapeşte şehrinde Azerbaycan'a kadar birçok yerde kabul görmüş ve benimsenmiştir.

Hacı Bektaş Veli'nin düşünce ve öğretisinin yayılması, ölümünden çok daha sonra, 14.yüzyıl başlarında kurulan tarikatının, 16.yüzyıl başlarında etkinlik kazanması ile olmuştur. Hacı Bektaş Veli, hakkında anlatılan söylencelerle, tarihsel gerçekliklerden kopuk olarak yaşatılmıştır. Kendi döneminde tanınmaktadır ve Mevlana, Baba İlyas, Ahi Evren'le çağdaştır. Kaynaklar bu dönemin ünlülerinin ilişkilerini mistik bir dille anlatırlar. Döneme ait bilgiler aktaran Aşıkpaşazade, Eflâki, Elvan Çelebi, Vasiti gibi yazarlar, Hacı Bektaş'a ait bilgilere yer vermişlerdir. Ölümünden sonraki yıllarda, hakkında "Vilayetname" düzenlenir. Adına tarikat kurulur. Mevlevî inançlı Eflâki'nin, Hacı Bektaş Veli'yi kendi tarikat önderleriyle kıyaslayarak, küçük düşürücü öyküler anlatması, dönemin mezhep ve tarikat bağnazlığından kaynaklanmaktadır. Alevî - Bektaşîlik'le ilgili belge ve kaynakların yok edildiği de, tarihsel bir gerçektir. Bu durum da, Hacı Bektaş Veli'ye ilişkin, sağlıklı bilgilere ulaşmamıza engel olmuştur.

Hacı Bektaş Veli'nin doğumu, ölümü, kim tarafından eğitildiği, Anadolu'ya tam olarak hangi tarihte geldiğine dair kesin bilgiler bulunmamaktadır. Hakkında bilgi veren en eski kaynaklardan biri olan

Vilayetname’de, Hacı Bektaş Veli, Hz. Ali’nin soyundan yedinci İmam Musa Kazım nesline bağlanarak, soy seceresi hakkında şu bilgi verilmektedir. “Hacı Bektaş Veli, Seyyid Muhammed İbrâhim-î Sâni, Seyid Mûsa’î-Sâni, İbrâhim Mûkerrem el-Mücâb, İmam Mûsâ Kâzım.” Ancak bu silsilenin doğruluk derecesi de tartışma konusu olmuştur. Hz. Ali ile Hacı Bektaş Veli arasındaki şahısların azlığı nedeniyle, silsilede noksanlık veya kopukluklar olabileceği ileri sürülmüştür.

Hoca Ahmet Yesevi tarafından yetiştirilip Anadolu’ya gönderildiği iddialarına karşılık, yaşadıkları dönem göz önünde bulundurulduğunda, 1166’da ölen Ahmet Yesevi ile 1209-1271’de yaşayan Hacı Bektaş Veli’nin aynı zaman diliminde yaşamadıkları açıktır. Yaygın olan kanaate göre, Lokman Perende’nin himayesinde ve Yesevilik öğretisinin etkin olduğu bir ortamda yetişmiştir. Vilayetname’de, Hacı Bektaş Veli’nin Anadolu’ya geliş şöyle aktarılmaktadır. Horasan ve Erdebil’de aldığı tekke eğitimi, Anadolu’ya geliş yolu ve Anadolu’da bulunduğu yerler dikkate alındığında, Hacı Bektaş Veli, Yesevilik, Melamilik, Batnilik, İsmaililik, Ahilik, Babailik, Mevlevilik, Kalenderilik gibi dönemin inanç ve anlayışlarını, yakından tanıyor ve biliyor olmalıdır.

Baba İlyas’ın torununun oğlu Elvan Çelebi (Ölümü:1359) tarafından yazılan ve Baba İlyas’ın söylencelere dayalı yaşam öyküsünün anlatıldığı Menâkıbu'l-Kudsiyye fî Menâsıbu'l-Ünsiyye’de, Hacı Bektaş Veli, Baba İlyas’ın halifeleri arasında sayılmaktadır. Aynı eserde, 'Baba Resûl' ile Baba İshak’ın değil Baba İlyas’ın anlatıldığı görülmektedir.

Eflâkî’nin 718(1318)-754(1353) yılları arasında yazdığı, Menâkıbu'l-Ârifin adlı kitabı da, Hacı Bektaş Veli’nin, Rum beldesinde ayaklanmaya sebep olan Baba Resûl’ün halife-i has’ı (gözde müridi) olduğunu ifade ederek, bu bilgiyi doğrulamaktadır. Eflâki, Hacı Bektaş Veli’nin "ârif ve yakîn’e" ermiş olduğunu, fakat İslam’ın kurallarına uymadığını belirtmektedir. Eflâkî, Hacı Bektaş adını üç yerde kullanmakta ve büyük atası Baba İlyas’ın altmış halifesi arasında saymaktadır.. Baba İlyas’ın altmış halifesi arasında,

Osman Gazi'nin kayınpederi Ede Bâlî'nin de olduğunu, Eflâkî'den öğrenmekteyiz.

Tarihçi Âşıkpaşazâde'nin (Ölümü:1481) 1478'de yazdığı Vekayinâmesinden, Hacı Bektaş Veli'nin kardeşi Menteş ile Horasan'dan gelerek, 1240 yılındaki Babai ayaklanmasının öncüsü Baba İlyas'ın yanında yerlerini aldıklarını öğreniyoruz. Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelmesini beyan edeyim" diye başlayan Âşıkpaşazâde'nin anlatımı şöyle: "Bu Hacı Bektaş Horasan'dan kalktı. Bir kardeşi vardı, Menteş derlerdi. Birlikte kalktılar. Anadolu'ya gelmeye heves ettiler. O zamanda Baba İlyas gelmiş, Anadolu'da oturur olmuştu. Meğer onu görmek isteğiyle gelmişler. Onun dahi hikâyesi çoktur. Hacı Bektaş kardeşiyle Sivas'a, Sivas'tan Baba İlyas'a geldiler. Oradan Kırşehir'e, Kırşehir'den Kayseri'ye geldiler.. Hacı Bektaş kardeşini Kayseri'den gönderdi. Vardı Sivas'a çıktı. Oraya varınca eceli yetişti onu şehit ettiler."

Baba İlyas'ın örgütlediği, Baba İshak'ın yönettiği 1240'daki Babai ayaklanmasında Sivas'da öldüğü anlaşılan Menteş ile kardeşi Hacı Bektaş Veli'nin yollarının, ayaklanmadan önce ayrıldığı; Hacı Bektaş Veli'nin Babailerin kırımı ile sonuçlanan, Malya Ovası'ndaki savaşa katılmadığı ve Sulucakarahöyük'e (Hacıbektaş'a) geldiği anlaşılmaktadır.

Aşıkpaşazade'ye göre, Hacı Bektaş Veli kendinden geçmiş bir meczub idi. Tarikatı ve müridleri yoktu. Hacı Bektaş Veli'nin; Aşıkpaşazade'nin Hatun Ana dediği (Vilayetnamede Kutlu Melek - Fatma Ana - Kadıncık Ana isimleri ile anılan), manevi bir kızı olduğunu; tasavvuf öğretisini ve kerametlerini ona emanet ettiğini; Hatun Ana'nın da bunları Abdal Musa'ya aktardığını, Aşıkpaşazade'den öğreniyoruz. Bu bilgiyi, Abdal Musa Vilayetnamesi de doğrulamaktadır. Bu bilgiler, o çağdaki "kadının", erkek müridi olacak kadar, yüksek bir statüye sahip olduğunu göstermektedir. Vilayetname'deki anlatımlar da, İslami dönemdeki kısıtlamalardan önce, kadının sosyal yaşamda etkin bir yerde olduğunu ortaya koymaktadır. Meclislerde erkeklerin yanında yer almakta ve yabancı konuklara hoş geldin diyebilmektedirler.

Vilayetname'de, Hacı Bektaş Veli'nin Osman Gazi'ye kılıç kuşatıp Elif Tac giydirdiği yazılı ise de, Aşıkpaşazade bu konuda açık ve kesin bir bilgi vererek, Hacı Bektaş Veli'nin Osmanlı Hanedanından kimse ile görüşmediğini açıkca ifade etmektedir. Aşıkpaşazade, Eflâkî ve Elvan Çelebi'nin anlatımları ile Hacı Bektaş Veli Türbesinden gelen ve Ankara Kütüphanesinde korunan, Ciritli Derviş Ali (Resmî Ali Baba) tarafından 1176(1765)'da kopya edilmiş Vilayetnamede, Hacı Bektaş Veli'nin 606(1209/1210)'da doğduğu, 63 yıl yaşayarak 669(1270/1271)'de öldüğüne dair verilen bilgi örtüşmektedir. 1281'de, 23 yaşındayken Kayı Boyu'nun yönetimini üstlenen Osman Gazi'ye, Hacı Bektaş Veli'nin kılıç kuşatıp Elif Tac giydirmesinin, Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilen Yeniçeri Ocağının kurulmasından sonra, Vilayetname'ye eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Hacı Bektaş Veli'nin çocuklarının olup olmadığı, Alevi ve Bektaşiler arasında ihtilaf konusu olmuştur. Ortaya atılan farklı iki iddia vardır. Çelebiler, Hacı Bektaş Veli'nin Fatma Nuriye veya Kadıncık Ana (Kutlu Melek)'dan Seyyid Ali Sultan (Timurtaş) adlı bir çocuğun dünyaya geldiğini, kendilerinin de bu soydan olduklarını iddia etmektedirler. Babağan (Babalar) kolu ise, Hacı Bektaş Veli'nin mücerret kaldığını, dünyadan da mücerret olarak göçtüğünü iddia etmektedirler. Bu grup mensuplarına göre, bugün Hacı Bektaş Veli'nin evladı olarak bilinenler, Pir'in Kadıncık Ana'dan gelen nefes (yol) evladlarıdır.

Hayatının büyük bir kısmını Sulucakarahöyük'te (Hacıbektaş) geçiren Hacı Bektaş Veli, ömrünü de burada tamamlamıştır. Mezarı, Nevşehir iline bağlı Hacıbektaş ilçesinde bulunmaktadır.(NOYAN;1987)

Kadîmî Baba, Hacı Bektaş Veli'yi pir olarak kabul etmekte, şiirlerinde onu övmektedir:

Kırklar meclisine girdim Muhammed Alî'ye erdim

Allah eyvallahtır virdim pîrim Hacı Bektaş Velî

(20/2)

Bu beyitte olduğu gibi Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi zikrettikten sonra üçüncü sırada piri olarak Hacı Bektaş Veli'yi anmaktadır.

Muhammed Alî vatanım Bektaş Velî îmanım

Pîrim Zekî'den fermanım bu lokmaya ban dediler (14/7)

Bu beyitte de Kadîmî Baba, Hz. Ali'yi vatanına benzetmektedir. Hacı Bektaş Veli'yi ise imanına benzetererek kendisi için önemini dile getirmektedir. Hacı Bektaş Veli'den sonra da nasip aldığı Zeki Baba'yı anarak ondan ferman aldığını belirtmektedir.

3.2.2.6. Kaygusuz Sultan

Kadîmî “Bektaşî Şairler Güldestesi”nde Kaygusuz Sultan'ı şu şekilde anlatır: *“On beşinci asırda yaşamıştır. Alâiye beylerinden bir zâtın mahdûmu Kaygı namıyla yâd olunurdu. Kaygı Bey bir gün şikâr için maiyetine bir miktar asker alarak dağa avlanmaya çıkar. Henüz on sekiz yaşlarında olan Kaygı Bey dağda hiçbir av bulamayıp dönerken önüne bir geyik çıkar, geyiği takip ederek askerlerden ayrılır. Geyiğe bir ok atar, ok geyiğe saplanır, geyik okla beraber sûratle kaçar uzaklaşır. Kaygı Bey de yaralı geyiği kovalar. Geyik Abdal Musa Sultan Dergâhı'na vâsıl olur, dergâhtan içeri girer, Kaygı Bey de atını sürerek geyiği takiben dergâha gelir, sûratle atını dergâh kapısından içeri sürmek ister, dergâh kapısındaki dervişler ne istediğini sorarlar, Kaygı Bey de, benim vurduğum avım buraya girdi onu isterim, deyince dervişler dergâha geyik gelmediğini söylerler. Dışarıdaki münakaşayı işiten Abdal Musa Sultan keyfiyet-i sual edince dervişler de bir genç geldi içeriye vurduğu geyiği girdiğinden avını istiyor, deyince Abdal Musa Sultan Kaygı'yı içeri davet eder. Ne istediğini sorunca Kaygı Bey, dağda bir geyik gördüm, gayet kıymetli bir okum vardı, geyiğe okumu attım, yaraladım. Üzerinde ok olduğu hâlde kaçtı, bu dergâha girdiğini gördüm onu istiyorum demiş. Üzerine Abdal Musa Sultan, okunu tanır mısın diye sual edince Kaygı da, belli, der. Bunun üzerine Abdal Musa Sultan mübarek koltuğunu kaldırıp, okun bu mu idi,*

deyip koltuğunun altında saplı duran oku çekip çıkararak kendisine uzatınca Kaygı, aman ya Sultan, diyerek ayaklarına kapanır.

Halbuki Abdal Musa Sultan geyik suretinde Horasan'dan gelirmiş. Kaygı'ya hitaben, oğlum her ava tama etme, her geyiğe ok atma, diye nasihatte bulunur.

Kaygı Bey bu kerameti görünce o dakika terk-i dünya olup kisve-i dervişânı kabul eder, dergâhta kalır. Abdal Musa sultan da, Kaygı şimdi kaygıdan kurtuldun Gaygusuz oldun, der. İsminin Kaygusuz olması bu suretle Abdal Musa Sultan'ın nefesiyle olmuş olur.

Pederi oğlunun bu hâlini işitince asker cem edip oğlunu almak için müracat eder. Bu hâl Abdal Musa Sultan'a malûm olup Kaygusuz'a keyfiyeti haber verir. Kaygusuz da pederinin def'ini tefevvu' eder. Pederi dergâha gelmezden evvel Abdal Musa Sultan'ın duasıyla askerleri perişan olur ve avdete mecbur kalırlar. Dergâhta Kaygusuz Sultan ilm-i zâhir, ilm-i bâtın öğrenip çeşm-i bâtını açılıp kendisinden birçok kerametler zuhûr eyler.

Bir gün dergâha yağ ve bal lâzım olup celbi için Abdal Musa Sultan'ın emriyle kırk dervişle Finike'de Kâfî Baba Dergâhı'nın mevkiinden hareketle Mısır'a giderler, Kâfî Baba'yı da ol mevkide bırakırlar.

Mısır Sultanı'nın bir gözü bir illetten amâ olup Kaygusuz Sultan da dervişlere birer gözlerini koparmalarını söyler, bu hâlde iken Sultan'ın hâdımından biri haber verir. Sultan da huzuruna celb eder. Sultan bunları bu hâlde görünce, "Benim gözüm amâ sizin gözlerinize ne oldu?" diye sual eder. Bunlar da amâdır cevabını alır.

Ne olur derviş bir dua eylesen de cümlemizin gözlerimiz açılrsa, diye Kaygusuz'a söyler. Kaygusuz Sultan da cevaben dua bizden şifa Hakk'tan, der. Orada bir dua edip cümlesi amin derler. Keramet-i evliya ile dervişler gözlerini açarlar, Sultan'ın da gözü şifâ-yâb olur açılır. Bunun üzerine Sultan, benden ne istersin, der. Kaygusuz da cevaben elindeki keşkülü göstererek, keşkülün dolusu yağ bal isterim, der. Sultan da derviş sen deli misin bu ne

kadar yağ, bal alır başka nesne dile, der. Hayır başka nesne dilemem, der. Keşkûlünü açar, koydukları yağ bal Kâfi Baba'nın olduğu mevkiden çıkar, Mısır'ın umûm bal ve yağını koyarlar keşkûl dolmaz. Nihayet bir dul kadının yüz dirhem yağı kalmış cebren onu da almışlae getiriyorlarmış, bu hâl Gaygusuz Sultan'a ve Kâfi Baba'ya malûm olup kâfi deyip keşkûl dolmuş. Dul kadının getirdiği yağı da geri vermişler. Kâfi Baba Dergâhı'nda hâlâ balın ve yağın aktığı çeşmeden su akıp "yağ ve bal çeşmesi" namıyla maruftur.

Bu kerametın zuhûrundan sonra, iki arslan bir postta oturmaz lâfziyla, Abdal Musa Sultan'ın işaretiyle Kaygusuz Sultan Mısır'a gidip orada birçok kerametler gösterir. Mısır'da Cebel-i Maktam'da küşad(?) ittiği dergâhda birçok kerâmetler izhâr itmiştir. Kendisi orada mağara içinde medfundur. Bektâşîlerin uluları arasında bulunan Kaygusuz Sultan'ı Mısırlılar "Mağaravî" namıyla yâd ederler."

Vardım türbesini ziyaret ettim

Kaygusuz Sultan'ıma türab idim

(15/4)

Bu beyitte Kadîmî Baba, Kaygusuz Sultan'ın türbesini ziyaret ettiğini belirterek ona toprak olduğunu ifade etmektedir.

3.2.2.7. İhsan Mahvi

Kadîmî'nin yakın arkadaşıdır. Bu nedenle Bektaşî Şairler Güldestesi'nde İhsan Mahvi'den bahsetmiştir: "Aslen İstanbulludur. İbtidâ Mevlevî tarîkatına intisâp itmiş sonradan Bektâşî olmuştur. Şiiri evvelâ Edib Harâbî'den öğrenmiş ve Harâbî'nin çok samimi arkadaşı olmakla beraber İhsân Mahvî'nin şiire pek çok istidâdı mevcûd idi. Halûk ve çok kibar bir genç olan İhsân Mahvî, kırk sekiz sene evvel Karaağaç Dergâhına sık sık gelir, o zaman Karaağaç Dergâhı'nda derviş olan mecmua sahibi Kadîmî ile tanışmış ve pek çok sevişmişler ve beraber iki defa da Harâbî'ye Derviş Kadîmî ile gitmişlerdir. Bir müddet sonra Derviş Kadîmî'nin Kalkandelen Bektâşî

Dergâhı'na gitmesini müteâkip birbirlerini ga'ip itmişler. İhsân Mahvî Kadıköy orta mektebi ve 'Abdipaşa liseleri edebiyat muallimi iken yedi sekiz sene evvel vefât itmiştir. İhsan Mahvî'nin üfûlü Kadîmî'yi çok müteessir itmiştir."

Kadîmî, Şair İhsan Mahvi için 92 numaralı semaisini ithaf etmiştir:

Derunum bir ateş aldı seniñ ol şule-barıñdan

Güle bülbül ezel aşık geçer mi zerre harıñdan

1 Göñül yandı bu dem aşkıñla ah u şerarından

Tuluat oldu kalbimde şeref-bahşa şiarıñdan

Gel ey canım baña sorma bugün aşkıñ pazarıñdan

Nice erler bunu söyler geç ey talib bu varıñdan

Cemaliñ seyrine ey şuh izin var mı sefer etsem

Aceb mi kuy-ı rahıñda feda-yı can u ser etsem

2 Cemaliñden baîd oldum diye bir dem keder etsem

Şikayet eylemem billah bu dünyadan güzer etsem

Gel ey canım baña sorma bugün aşkıñ pazarıñdan

Nice erler bunu söyler geç ey talib bu varıñdan

Görünce ruy-ı ruhsarıñ küsuf etti göñül şemsi

Sehab-ı zulmeti fırsat bilip etme bu hevesi

3 Kaçar bülbül eder tayran bırakır boş bu kafesi

Sadasından cihan titrer sakın çekme bu ceresi

Gel ey canım baña sorma bugün aşkıñ pazarından

Nice erler bunu söyler geç ey talib bu varından

Perîşan eylediñ halim dilerim lutfile ihsan

Devasız derdime merhem koyup destiñle kıl derman

4 Ne lazım söyleyim gayrı dilerseñ eyle bir ferman

Kadîmî oldu meftunuñ saña canın eder kurban

Gel ey canım baña sorma bugün aşkıñ pazarından

Nice erler bunu söyler geç ey talib bu varından

3.2.3. Aşk Kahramanları

Kadîmî Baba; Leyla ile Mecnun, Şirin ile Ferhad ve Yusuf ile Züleyha gibi büyük aşklara şiirlerinde telmihte bulunmuştur. Kadîmî Baba, aşkı tasavvuf geleneğine bağlı olarak mecazi kullanmıştır.

Tıfl-ı dil mekteb-i uşşakta da uslanmadı hala

Verdi hemen gönlünü Mecnun gibi Leyla'ya velî (19/4)

Kadîmî Baba bu beytinde gönül parçasının âşıklar mektebinde uslanmadığını belirterek kendini Mecnun'a teşbih eder. Mecnun gönlünü hemen Leyla'ya verdiyse; Kadîmî Baba'da gönlünü veliye vermiştir.

Hakk'a dair söz söylerim dünyayı versen neylerim

Mecnun gibi ah eylerim başımda esen aşk yeli (20/3)

Bu beytinde de Kadîmî Baba, başında Mecnun'dan kalma bir aşk yeli olduğu için ah eylediğini, bundan dolayı da dünya kendisine verilse bile umrunda olmayacağını söylüyor.

Düş oldu gönül yine bir leb-i hamraya bugün

Mecnun edip aşkile çün saldı sahraya bugün (43/1)

Kadîmî Baba, bu beytinde gönlünün kırmızı bir dudağa düştüğünü belirtmektedir. Bundan dolayı kendisini Mecnun'a benzettiğini dile getirerek çöllere düştüğünü ifade etmektedir.

Görmedi Mecnun'la Ferhad aşk yolunda hîç reha

Onlara mesken olurdu her zaman tag u sahra (57/2)

Bu beytinde de Mecnun ve Ferhat gibi âşıklara telmihde bulunmuştur. Çünkü aşk ehli, bu yolda genişliğe ve kurtuluşa eremez. Mecnun ile Ferhad da kurtuluşa erememişler ve dağlar ile çöller her zaman aşk ehlinin meskeni olmuş.

Can verirdi Şîrîn ger göreydi Hurşîd-i hüsnüñ

Mürdeler ihya olurdu görse cemaliñ seniñ (39/3)

Kadîmî Baba, Şirin'e telmihde bulunarak, güneşe benzeyen güzelliğini Şirin görme imkânını yakalasa can verirdi der. Mürd ise ölü ve sakalı yeni terlemiş yiğit anlamına gelir. Ölüler veya genç yiğitler de sevgilini yüzünü görse ihya olurlardı.

Gayrı halim diyemem canıma kar eyledi aşk

Söyle ki Şîrîn olup candan Ferhad'a mı geldiñ (65/2)

Kadîmî, sevgiliyle kavuşmayı arzulamaktadır. Çünkü aşk canına yetmiş, yumuşak başlılığı gitmiştir. Sevgiliden, Şirin'in candan Ferhad'a gitmesi gibi kendisine gelmesini beklemektedir.

Tagı taşı delmek için hazırım Ferhad gibi

Derd-i aşkımdan haberdar eylemem sultanımı (45/3)

Bu beyitte de Kadîmî Baba, Ferhad ile Şirin hikâyesindeki Ferhad'ın Şirin'e kavuşabilmek için dağları delmesine telmihte bulunmuştur. Kendisini Ferhad'a benzeten Kadîmî, dağları bile delmeye hazır olduğunu belirtmektedir. Ancak sevgilisini de aşk derdinden haberdar etmemekte kararlıdır.

Bu hüsn ü anıñla seni görseydi Züleyha

Mısır sultanlığın verir saña olurdu türab (36/3)

Bu beyitte şair, Yusuf-Züleyha kıssasına telmihte bulunmuştur. Züleyha seni bu güzelliği ile görse Mısır sultanlığını sana bırakarak toprak olurdu manasına gelen bu beyitte kıssadaki Hz. Yusuf'un güzelliğine ve Mısır sultanı oluşuna telmih yapılmıştır.

Dehaniñ genc-i cevherdir ki Yusuf'dan nişanıñ var

Kelamiñ dürr-i gevherdir saçında istiva gördüm (90/4)

Nice vasf eylesem azdır Züleyha görse ağlardı

Kadîmî zatiña meftun kapıñda hoş geda gördüm (90/5)

Şair, bu beyitlerde Hz. Yusuf'un sözlerini ve bedenini övmekte, ardından da Hz. Yusuf'un bu özelliklerinin sevgilinin saç ve ağzında bulunduğunu belirtmektedir. Ardından da Kadîmî, kendinin Hz. Yusuf'a kul olduğunu söyleyerek, bunu Züleyha'nın gördüğü takdirde kıskançlıktan ağlayacağını dile getirmektedir.

3.2.4. Ehl-i Beyt ve Ehl-i Beytin Çileleri

Ehl-i Beyt kavramı, isim tamlaması olarak ev halkı veya hâne halkı anlamlarına gelir. Ehl-i Sünnet âlimlerinin Ehl-i Beyt tanım ve kapsamını benimsiyoruz. Buna göre Ehl-i Beyt Hz. Peygamber'in hanımları, çocukları, Hz. Ali ve torunlarıdır.(OKİÇ;1959,53)

Alevi-Bektaşî geleneğine mensup olan şairler, şiirlerinde ehl-i beytin yaşadığı ızdırabı dile getirmiştir. Tüm müslümanları derinden yaralayan, Hz. Hüseyin ve birçok Ehl-i Beyt mensubu kimsenin şehit edildiği Kerbelâ Olayı, h. 61/m. 681 yılı, Muharrem'in onuncu günü meydana gelmiştir. Bu olayın etkileri nesiller boyu devam etmiş, konuyu ele alan birçok eser kaleme alınmıştır. Fakat asıl etki halkın vicdanında olduğundan, bu günün önemini ve acısını anlatan mersiyeler yazılmıştır. Bilhassa Alevi - Bektaşî kültürüne, sanatına, edebiyatına ve folkloruna büyük etki yapmıştır. Kerbelâ Olayı'nın her safhasında bulunan Ehl-i Beyt'in yaşam tarzları her bakımdan Türk insanına, özellikle Alevi - Bektaşî geleneğine mensup insanlarımızın yaşantısına etki etmiştir. Hz. Hüseyin'in ve yakınlarından 72 kişinin şehit edildiği Aşure gününe tekabül eden Muharrem matemlerinde, ülkemizde yaşayan Alevî - Bektaşî geleneğine mensup insanlarımızın Kerbelâ çölünde perişan, kimsesiz, esir edilmiş, aşağılanmış Ehl-i Beyt'in üzüntülerine ortak oluşlarını Kadîmî Baba'nın şiirlerinde göreceğiz. (DEMİRCİ;2006,11)

3.2.4.1. Hz. Hüseyin

Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hüseyin Kerbela çölünde Yezid tarafından başı kesilerek, susuz bırakılıp azaları kesilerek şehit edilmiştir. Kadîmî Baba, şiirlerinde Hz. Hüseyin'e mersiyeler yakarken, onu bu duruma düşüren Yezid ve İbni Ziyad'a da lanet okumaktadır.

Ol demde haymegahtan işitildi şöyle nida

Yetiş imdad-ı Hüseyin'e ya Aliyye'l-Murteza

Gerdeniñ pus itdiğiñ Hüseyin gitdi ya Mustafa (1/2)

Öksüzleri kaldı garîb nerede imdad-ı Huda

Kaş destiñ kırılardı kim Murtaza gül-terine

Urmaz olaydıñ tîgiñ beden-i nazik-terine

HZ. Hüseyin'in şehit edilmesi Kadîmî Baba'yı derinden üzmüştür. Kadîmî, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'in imdadına koşmasını istiyor. Hz. Muhammed Mustafa, torunu Hz. Hüseyin'e boynuna taktığı şeceresini hediye etmiş. Buna da telmihte bulunarak Hz. Peygamber'e "şecereni taşıyan yiğit gitti" diye sesleniyor.

Her yıl tazelenir matem-i evlad-ı resul

Muharremde kan ağlar çün gönül etmez zühul (5/1)

Şair, Kerbela'da Yezid tarafından şehit edilen Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hüseyin'in ardından Müslümanların her muharrem ayında yas tuttuğunu dile getirmektedir.

Edince Şemr-i zi'l-cevşen Hüseyin'ün kaskına şitab

Bulutlar ardına girdi hicabından şems afitab (2/6)

Bu haldir ki muhibbanıñ cigerin eyledi kebab

Cehennem ateşine yan ey pelîd ta yevme'l-hisab

Nasıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, lal-i Bedahşan'a

Bir içim su vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i atşana

Kadîmî Baba, bu mısralarında Yezid'in Hz. Hüseyin'i susuz bırakmasına telmihte bulunuyor. Bu olaydan bulutların bile utanarak güneşin

arkasına saklandığını ifade eden Kadîmî, rezil Yezid'in cehennem ateşinde yanmasını arzuluyor.

3.2.4.2. Hz. Zeynep

Hz. Hüseyin'in kız kardeşi olan Hz. Zeynep Kerbela bulunmuş, Hz. Hüseyin'in şehit edilişine şahit olmuştur. İbni Ziyad tarafından Yezid'in karşısına çıkarılan Hz. Zeynep'ten Yezid, ehl-i beytin kızlarından Fatıma binti Ali'yi cariyeye isteme küstahlığında bulunmuştur. Yezid'e ve Kufelilere sert bir üslubla hitap eden Hz. Zeynep, Yezid tarafından Mısır'a sürülmüştür.

Elleriñ kaldırıp Şehr-banu diz çökerek

Çevirip semaya yüzüñ bir yanık ah çekerek

Düştü zemîne bayılıp candan geçerek (1/3)

Zeyne'l-aba Zeyneb ile dediler göz yaşı dökerek

Kaş destiñ kırılardı kim Murtaza gül-terine

Urmaz olaydıñ tîğriñ beden-i nazik-terine

Bu mısralarda Kadîmî Baba, Hz. Zeyneb'in Hz. Hüseyin'in başının gövdesinden ayrılışını gördükten sonraki halini tasvir etmektedir. Kardeşinin azalarının paramparça edildiğini gören Hz. Zeyneb'in önce takati kesilir, yere diz çöker; ardından derin bir ah çekerek candan geçerek bayılır.

3.2.5. Bektaşilikle İlgili Mazmunlar

Bektaşî mürşidleri yani Babalar, Dedeler ve Ddedebabalar ile Derviş ve Muhibb ozanlar halk tabakasına seslenmekte usta idiler. Halk psikolojisini iyi tanımaları başarılı olmalarına önemli katkıda bulunmuştur. Kullandıkları temiz ve sade dil de önemli bir etkidir. Düşünüş ve inanışların en ince

noktalarını, maksat ve amaçlarını geniş Türk toplumuna aktarmakta hiç zorluk çekmemişlerdir.

Mürşidlerin içinde bilgili, tahsil görmüş olanların sayısı çok değildir. Büyük bölümü halkın kendi içinden yetişmiş az tahsilli kimselerdir. Bunların ilmi olmasa da muhabbet meclislerinde ve zarif sohbetlerde edindikleri köklü bir irfan ve anlayış sayesinde tahsili de aratmazlar.

Bu irfan, toplum psikolojisini iyi tanımaları ve dili halkın anlayacağı şekilde kullanmaları sayesinde Bektaşî ozanlar kadar başarı kazan bir başka zümre veya edebiyat hemen hemen hiç gösterilemez. (NOYAN;2002,c.3,s42)

Bedri Noyan “*Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*” adlı eserinde Osmanlı toplumunda köylü ile şehirlinin birbirini anlamadığına değinmektedir. Bu durum da beğenilmeyen köylü, Anadolu zümrenin benliğinin elden gitmesine, ayrılığa ve ikiliğe neden olacaktı. Noyan’a göre Bektaşî edebiyatı bu tehlikeyi başarı ile önlemiştir.

Bundan dolayı Türk milleti Bektaşiliğe çok şey borçludur. Halk ve divan edebiyatları arasında müştereklerin olmasını Bektaşilik sağlamıştır. Bektaşilikte kullanılan mazmunların birçoğunun da divan edebiyatı ile müşterek olduğu aşikârdır.

Kadimi Baba’nın yakın arkadaşlarından Tefik Oytan Bektaşiliğin tesiriyle oluşmuş olan edebiyatımızı şu şekilde yorumlar:

“ Bakınız, nezih kalem sahibi diğer bir bilginimiz ne der: ‘ Zengin bir edebiyatı olan Şia’lık, nasıl ki müslüman olmayan Hindular arasında bile yayılmış, onları matem ayinlerine kadar sürüklemiş ise, aynı zenginlikte bir edebiyata mazhar ve malik bulunan Bektaşilik de Anadolu’da bir çok Türkleşmiş Hristiyanları Bektaşiliğe aşık yapmış, mersiyeler, nefesler, koşmalar yazdırmış, Ayin-i cemlere değin alıp götürmüştür.

Bektaşî edebiyatı, Türk’ün öz edebiyatıdır. Bektaşilik, Türk halkının ruhuna, duygusuna, yaşayışına uygun bir yoldur; felsefeleri, ayinleri,

ıstılahları, edebiyatı, vezni, dili, her şeyi Türk'ündür ve Türklükten doğmuştur. Türk, bu edebiyat karşısında derin bir vecd duyar, bedi'i bir hazzalır, adeta gaşyolur, kendinden geçer.” (OYTAN;1982,C.1,S.237)

3.2.5.1 Elest Meclisi

Bektaşî-Alevî edebiyatında bu sözler sık kullanılmaktadır. A'raf Suresi'nin 172. ayetinde “...onları birbirne tanık eylemişti. Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” demişti. Onlar da “Evet, tanığız bizler...”derler.

Allah'ın inananlara bu soruyu sormasının bir zamanı bulunmamaktadır. Mutasavvıflara göre zaman olmadığı için ve zamanın gerçeği sürekli olan bir andan ibaret olduğu için sonsuzdur. Yaratıcı insanlara her an, “Elest-ü bi Rabbiküm” sorusunu sormakta ve insanlar bu soruya “Bela” şeklinde yanıt vermektedir. (NOYAN;2002,c.3, s.65)

Bezm-i Elest'ten beri biz bâde-i Kevşer içeriz

Tag ile şahrâ aşarız kâmilî gözden seçeriz (18/1)

Kadimi Baba, bu beytinde söz verdikleri günden beri Kevser badesi içtiğini, bundan dolayı da çöl ve dağ gezerken olgunluğa ermiş olan insanı gözünden tanıdığını ifade etmektedir.

Göñül beytindeki kândîl ezel nûr-ı Alî'dendir

Elest bezminde ikrârım benim kâlû belîdendir (140/1)

Kadimi Baba, bu beytinde gönlünü aydınlatan ışığın kaynağı olarak Hz. Ali'yi göstermektedir. Elest meclisindeki cevabı ise “*Evet, tanığız bizler*” olmuştur.

Elest bezminde yoğrulmuş hamûrum mâye-i aşkla

Şıfâta mazhar zâtım eriştim sırr-ı Sübhân'a (112/4)

Bu beytinde Kadimi Baba, Yaratıcı'nın sırrına vakıf olmasını hamurunun Elest meclisinde aşkla yoğrulmasına bağlıyor.

3.2.5.2. Levlâke levlâk

“ Ya Muhammed sen olmasaydın sen, felekleri yaratmazdım ben” anlamına gelen ve kutsi bir hadis olduğu rivayet edilen sözün ilk kısmıdır. (ULUDAĞ; 2001, S.227)

Levlâke levlâk buyurdu şânında Hâzret-i Hâk

Çünkü başmıştı kâdem âleme ol dem Muştafâ (132/2)

Bu beytinde Kadimi Baba, Hz. Peygamber'den *Mustafa* diye söz ederek Allah'ın felekleri onun için yarattığını ifade ederek övüyor.

3.2.5.3. İlm-i ledün

Hakk'ın katından gelen bilgidir. Mutasavvıflar bütün ilimlerin Allah katından geldiğine inanırlar. Ancak şer'i ve zahiri ilimler melek ve resul aracılığıyla gelir. İlham ise aracısız olarak doğrudan Hakk'tan gelir. Bu ilim kişiye özgü mahrem bir bilgidir. (ULUDAĞ; 2001, S.184) Kadimi Baba, ilm-i ledün okuduğunu ve böylece çevresini tanıdığını anlatıyor:

Vâriş-i ilm-i ledün, hem kâşif-i esrâr-ı Hâk

Ehl-i aşka rehnümâdır Mûsî-i Kâzım Rızâ (132/6)

Vâriş-i ilm-i ledün hem hâle-i nûr-ı Nebî

Bâiş-i emn ü emândır ol Alî Zeyne'l-abâ (76/4)

Oğudum ilm-i ledün bildim kimdir Ebü't-türâb

Dört kuyudan girip çıktım semâya oldum sehâb (53/1)

3.2.5.4. Seb'ul- mesânî

Fatiha Suresinde *seb'ul- mesânî* diye bahsedilir. Aynı zamanda ilim mertebelerindeki yedi çeşit zuhuru itibariyle Hakk'ın Zatı kastedilir. (ULUDAĞ; 2001, S.305)

Dürr ü gevher âdem içre gizlidir insândadır

Âyet-i seb'ül-meşânî gizlidir insândadır (55/1)

Bu beytinde şair, insanda inci ve cevherin gizli olduğunu belirtmektedir. Bu sır ise insanın sıfatındaki Hakk'ın zatıdır.

3.2.5.5. Kâf u nûn

Arapçada, külli iradenin sureti *kûn/ol* emrini oluşturan *k* ve *n* harfleridir. Allah yaratmayı dilediği bir şeye *kûn/ol* emrini verir, o şey derhal olur. Allah yaratmayı irade ettiği şeyi bu emir ile yaratır. (ULUDAĞ; 2001, S.200)

Kâf u nûndan halk olundu cümle eşyâ serteser

Kadîmî ol nokta-i bâ gizlidir insândadır (55/5)

Şair, baştan ayağa her şeyin *ol* emri sonucunda olduğunu belirtmektedir. İnsanda da Yaratıcı'nın adının gizli olduğunu ifade etmektedir.

3.2.5.6. Âl-i abâ

Hiz. Muhammed, Hiz. Ali, Hiz. Fatma, Hiz. Hasan ve Hiz. Hüseyin'den oluşan beş kişiye denir. Ehl-i beyt, ehl-i kisd, penç-i al-i aba, hemse-i al-i aba gibi isimlerde alabilen âl-i abâ kavramı özellikle Bektaşilikte ve Alevilikte

önemlidir. Âl-i abâ hayranları kendilerine bende-i âl-i abâ derler. (ULUDAĞ; 2001, S.37)

Tehî şanma Kādîmî'yi kûl olmuş âl-i abâyâ

Maḥabbetle ṭolu ḳalbi bu aşḳı ezelîdendir (140/5)

Şair, bu beytinde Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşan âl-i abâyâ kul olmadığını, kalbinin onlara karşı muhabbet ve aşkla dolu olduğunu ifade etmektedir.

Bende-i âl-i abâyım ḳapıña geldim şehâ

Hâk-i pâye yüz sürüp envâra geldim ey vefâ (86/1)

Şair, burada da âl-i abâyâ hayran olduğunu ve onlara karşı vefalı olduğunu ifade etmektedir.

3.2.5.7. Len Terani

Mûsâ -aleyhisselâm-, Cenâb-ı Hak'la konuşurken, gözünden perdeler kalkmıştı. Zamansız ve cihetsiz bir şekilde net olarak Arş-ı A'lâ'yı seyrediyordu. Levh-i Mahfûz'u yazan kalemin gıcırıltılarını duymaktaydı. Yanında ise Cebrâîl -aleyhisselâm- ve 70 kişi olduğu hâlde, onlar hiçbir şey işitmediler. Zîrâ Mûsâ, çok üstün bir makam ve mertebeye yükselmişti.

Nihâyet Mûsâ -aleyhisselâm-, bu konuşmadan o kadar lezzet aldı ki, şevki iyice arttı. Kendisinde bambaşka bir hâl meydana geldi ve Cenâb-ı Hakk'ı görmek istedi. Bu arzusunda da ısrar etti. Allâh Teâlâ ise: "Sen beni göremezsın!" buyurdu. Mûsâ -aleyhisselâm- yine talebinde ısrar edince, Cenâb-ı Hak:"Şu dağa bak! O dağ yerinde durabilirse, Sen de Ben'i görebilirsin!" buyurdu. Bu dağ, Medyen diyârında Zübeyr denilen büyük bir dağ idi.

Bir rivâyete göre, Cenâb-ı Hak, Mûsâ -aleyhisselâm-'a yetmiş hicâb arkasından dirhem kadar nûr gösterdi. Nûr, dağa tecellî etti ve dağ infilâk etti. Mûsâ -aleyhisselâm-, bu kudret ve azametini ihtîşâmına dayanamadı; korktu ve bayıldı.

Hızır ile yoldaş idim Tûr'a çıktım Mûsâ ile

Len terânî diyerek biz idik eyleyen hıttâb (53/4)

Bu beytinde Kadimi Baba, Hızır ile yoldaş olduğunu anlatarak, Hz. Musa ile Tur dağına çıkarak Rabb'inin nurunun dağa tecellisine şahit olduğunu dile getirmektedir.

3.2.5.8. Nokta-i Bâ

Varlığın ikinci mertebesi olan mümkün mevcutların ilkinde işaret eder. İlk taayyünün remzi ve varlığın zuhur etmesine vasıta olan hakikatü'l-hakaik'in simgesidir. *“Allah ilk önce benim nurumu yarattı. Sonra her şeyi nurumdan yarattı.”* hadisinde söz konusu edilen nurdan maksat bâ'dır. Bir ile çok'un ortasında bulunan bâ'nın noktası da varlık alemine ve mevcudata işaret eder. Bu noktanın bâ'nın altında yer alması varlıkların ilk taayyüne tabi olmalarını ifade eder. İlk taayyünden maksat da insan-ı kâmilidir. Varoluş bâ ile ortaya çıkmış, nokta ile de ibadet edenle ibadet edilen birbirinden ayrılmıştır. Hz. Ali *“Besmeledeki bâ'nın altındaki nokta benim.”* diyerek ilk akla işaret eder. Bu söz ilk taayyüne göre âlemin varlığı bâ'ya göre nokta gibidir. Nasıl nokta bâ'nın altında ve ona tabi ise, varlıklar da ilk taayyünün altında olup Hz. Peygamber'e tabidir anlamına gelir. Tasavvufta *elif* ile Allah, *bâ* ile Hz. Muhammet işaret edilir. (ULUDAĞ; 2001, s.63)

Kâf u nûndan halk olundu cümle eşyâ serteser

Kadîmî ol nokta-i bâ gizlidir insâdadır (55/5)

Tutup pîr-i muğânîñ dâmenin girdim bu dergâha

Eriştim nokta-i bâya o deyriñ şehsüvârından (135/3)

2.BÖLÜM

DİVAN

(216)

1

MERŞİYE-İ KADÎMÎ ²

Geldi muharrem başladı göñül âh u enîne

Düştü semâdan bir âteş ol dem rûy-ı zemîne

1 Gelince Şemr-i nekbet Hüseyn'in kaçd u serine

'Aks etti zemînden şöyle nidâ 'arş u berîne

Kâş destîñ kırılardı kim Murtażâ gül-terine

Urmaz olaydıñ tîğîñ beden-i nâzik-terine

Ol demde haymegâhtan işitildi şöyle nidâ

Yetiş imdâd-ı Hüseyn'e yâ 'Aliyye'l-Murtezâ

2 Gerdeniñ pûs itdiğîñ Hüseyn gitdi yâ Muştafâ

Öksüzleri kaldı garîb nerede imdâd-ı Hudâ

Kâş destîñ kırılardı kim Murtażâ gül-terine

² 5 Muharrem 1326'da Karaağaç'ta yazıldı.

Urmaz olaydıñ tîğrıñ beden-i nâzik-terine

Elleriñ kaldırıp Şehr-bânû diz çökerek

Çevirip semâya yüzüñ bir yanık âh çekerek

3 Düştü zemîne bayılıp cândan geçerek

Zeyne'l-'abâ Zeyneb ile dediler göz yaşı dökerek

Kâş destîñ kırılıydı kim Murtażâ gül-terine

Urmaz olaydıñ tîğrıñ beden-i nâzik-terine

Bu fâci'adan lerzeye düştü Kerbelâ hâki

Âh-ı mazlûmîn ile zulmet kapladı eflâki

Semâdan indi melekler gördüler âh derdâ ki

4 Hüseyin bî-ser yatar, olmuş girîbân çâki

Kâş destîñ kırılıydı kim Murtażâ gül-terine

Urmaz olaydıñ tîğrıñ beden-i nâzik-terine

Hicâbından şems girdi ebr-i siyâh altına âh

Fırât da döğünüp taşlarla dir ey 'adûallâh

5 Beni de zulm ile bend-i esîr eylediñiz eyvâh

Maḥrûm-ı şefâ'at oldum ey gürûh-ı rû-siyâh

Kâş destîñ kırılıydı kim Murtażâ gül-terine

Urmaz olaydıñ tîğrıñ beden-i nâzik-terine

Yıkıldı kevn ü mekân ol demde koptu kıyâmet

Ciğer-pâre-i Zehrâ maḥşere geldi nihâyet

- 6 Almış destine kanlı seriñ ol şâhib-kerâmet
Dedi yâ Rab Yezîd etmedi Qur'ân'a ri'âyet
Kâş destîñ kırılardı kim Murtażâ gül-terine
Urmaz olaydıñ tîğîñ beden-i nâzik-terine

(217)

- Dedi hak kim her ne dilerseñ ey sevgili cânân
Müheyyâ emrine bunda nice hûrî nice ğılmân
7 Emr eyle Yezîd'i atsinlar dûzah-ı nâra hemân
Nârını tezyîd eylesinden ettikçe âh u figân
Kâş destîñ kırılardı kim Murtażâ gül-terine
Urmaz olaydıñ tîğîñ beden-i nâzik-terine

- Ey Yezîd-i dîn-ı har al dûzahıñ miftâhını
Girdiñ o şâhıñ kanına terkile îmânını
8 Ehl-i Beyt evlâdına gör ettiğîn 'ısyânını
Farzdır anıñ'çün la'netle yâd etmek pis ervâhını
Kâş destîñ kırılardı kim Murtażâ gül-terine
Urmaz olaydıñ tîğîñ beden-i nâzik-terine

- Hem-demile 'âzim-i dâr-ı cinân oldu hemîn
Muhibb-i Ehl-i Beyt'e göz yaşı bıraktı rehîn
9 Ağla mâtem muharrem'çün sirişkile tolsun zemîn
Kadîmî kemtere şâh-ı Kerbelâ olsun mu'în

Kâş destîñ kırılardı kim Murtaẓâ gül-terine
Urmaz olaydıñ tîğîñ beden-i nâzik-terine

2

MERŞİYE-İ KADÎMÎ³

Bu gün mâh-ı muḥarremdir cihân ağlar bu hicrâna
Burdan mâtem libâsına revâç versen de giryâna
1 Bu ayda zulm okuñ attı Yezîdân çün o sultâna
Kırılslın elleri Şemr'iñ tutuşsun nâr-ı hicrâna
Naṣıl kıydıñ çekip ḥançer Yezîd, la'î-i Bedaḥşân'a
Bir içim ş_u vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i 'aṭşâna

Yazıp bî'at için nâme Hüseyin'i ettiler da'vet
Müslim'i gönderdi öñden göründü gör nice ḥikmet
2 Edip 'ahdlerini inkâr, şehîd ettiler 'âkıbet
İki ma'sûmunu da kestiler etmeden merḥamet
Naṣıl kıydıñ çekip ḥançer Yezîd, la'î-i Bedaḥşân'a
Bir içim ş_u vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i 'aṭşâna

Erişti Kerbelâ'ya rehi nûr-ı çeşm-i Zehrâ'nıñ

³ 12 Muḥarrem 1326'da Karaağaç'ta yazıldı.

Belirdi ‘askeri ol dem hem Yezîd-i bed-likânıñ

Kapatıp her taraftan yol, ettiler çâk, girîbânıñ

- 3 Bî‘at etmezsen Yezîd’e dökeriz dediler kanıñ
 Naşıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, la‘l-i Bedahşân’a
 Bir içim ş_u vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt’i ‘aşşâna

(217)

Taḥammül eyleyip çevre kuruldu anda ḥayme-gâh

Beyâbân-ı belâda, âh, olup âl-i ‘abâ tebâh

- 4 Naşîḥat eyledi pek çok gürûh-ı nâ-bekâra şâh
 Bu zulme şâhid olmuştur melekler ‘âkıbet eyvâh
 Naşıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, la‘l-i Bedahşân’a
 Bir içim ş_u vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt’i ‘aşşâna

Yezîd’iñ ‘askeri şaldı kudurmuş kelb gibi birden

Perîşân oldu düşmanlar, hücûm-ı ‘Alî Ekber’den

Fezâ tıldı hây hûy-ı ‘Alî Ekber dilâverden

- 5 Melekler ins ü cin hizmet diler ol tâc-ı efserden
 Naşıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, la‘l-i Bedahşân’a
 Bir içim ş_u vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt’i ‘aşşâna

Edince Şemr-i zîl-cevşen Hüseyin’ün kaşdına şitâb

Bulutlar ardına girdi hicâbından şems âfitâb

- 6 Bu ḥaldir ki muḥibbânıñ cigerin eyledi kebâb

Cehennem âteşine yan ey pelîd tâ yevme'l-hisâb
 Naşıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, la'î-i Bedahşân'a
 Bir içim şû vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i 'aşşâna

- Perîşân 'âlem, Ehl-i Beyt'iñ hâl-i perîşânından
 Bu hâle âh u zâr eyler dem-â-dem ızırâbından
 7 Göñül kan ağlayıp dâ'im döker çeşm eşk-bârından
 Kadîmâ çâkeriñdir dûr itme hâk-i gubârından
 Naşıl kıydıñ çekip hançer Yezîd, la'î-i Bedahşân'a
 Bir içim şû vermediñ koyduñ Ehl-i Beyt'i 'aşşâna

3

MERŞİYE-İ KADÎMÎ⁴

- Ey Yezîd-i pür-hubs ey İbn Zerķâ bed-zuhûr
 Naşıl kıydıñ ciğer-pâre-i Zehrâ'ya bî-fütûr
 Kabrinde Muḥammed'le 'Alî'yi ettiñ bî-ḥuzûr
 1 Şühedâ başlarıñ görünce tıyduñ mu sen sürûr
 Şandıñ mı ettikleriñ yanına kalacak ey şûr
 Şad-hezâr la'net olsun cânına ey kelb-i 'akûr

- Bed-mâye Kûfeliler nâmeler irsâl ederek
 Da'vet ettiler Hüseyin'i imâm-ı Haḳ diyerek
 2 Müslim 'Uḳayl'i göndermişti faḳat giderek

⁴ 14 Muḥarrem 1326'da yazıldı.

İki oğluyla öldürdüler naķz-ı ‘ahd ederek
 Şandıñ mı ettikleriñ yanıña kalacak ey şûr
 Şad-hezâr la‘net olsun cânıña ey kelb-i ‘akûr

(219)

Meclisi kurdu vâlî-i Kûfe hâ’in İbni Ziyâd
 ‘Askere baş seçildi bî-devlet ‘Amr ibn Sa‘d
 3 Ehl-i Beyt şusuzluķtan ettiler el-‘atş feryâd
 Hânedâna bir taraftan olsun gelmedi imdâd
 Şandıñ mı ettikleriñ yanıña kalacak ey şûr
 Şad-hezâr la‘net olsun cânıña ey kelb-i ‘akûr

Yetmiş iki dîn fedâ’îsi bir zümre-i kalîl
 Karşısında otuz biñ Yezîdân oldu zelîl
 4 Şühedâ başlarına kondu nûrdan birer iklîl
 Zîrâ böyle görmek istemiş ol zât-ı celîl
 Şandıñ mı ettikleriñ yanıña kalacak ey şûr
 Şad-hezâr la‘net olsun cânıña ey kelb-i ‘akûr

Muhterem başı nîzede görünce Yezîd-i nâ-pâk
 Tıttuğu kazîble mübârek dişlere uracak
 5 Titredi şabr ederek ol, rûh-ı resûl levlâk
 Neden yere geçmedi ol demde semâ, nüh felek
 Şandıñ mı ettikleriñ yanıña kalacak ey şûr

Şad-hezâr la‘net olsun cânıñña ey kelb-i ‘aķûr

Zeyne’l-‘abâ kalmıştı boynu bükük öksüz yetîm

Şehr-bânû ile Zeyneb’iñ hâli oldu pek elîm

6 Hayme-gâha girdikte kavm-i Yezîd bî-havf ü bîm

‘İşmet-i Ehl-i Beyt’i hıfz etti ol zât-ı kerîm

Şandiñ mı ettikleriñ yanıñña kalacak ey şûr

Şad-hezâr la‘net olsun cânıñña ey kelb-i ‘aķûr

Kapında sâ’ildir ey şâh sultân-ı Kerbelâ

Kadîmî derdmende rahm et be-haķķ-ı Muştafâ

7 Ey ciğer-pâre-i şâhib-i zü’l-fikâr Murtezâ

Nûr-ı dîde-i Fâtîmatü’z-Zehrâ hayrû’n-nisâ

Şandiñ mı ettikleriñ yanıñña kalacak ey şûr

Şad-hezâr la‘net olsun cânıñña ey kelb-i ‘aķûr

4

MERŞİYE-İ KADÎMÎ⁵

Her yıl muharremde vurulur yâreme bir neşter

Hânedân-ı Ehl-i Beyt olmuştur bizlere rehber

1 Kerbelâ’da şühedâ giydiler hep tâc-ı efser⁶

Şaçıldı şühedâ başlarına misk ile ‘anber

Sendiñ gül-deste-i Fâtîma zâde-i Peygamber

⁵ 17 Muharrem 1327’de yazıldı.

⁶ Tac, iklîl

Kırılısın o el ki, saña kıymadan urdu hançer

(220)

Kavm-i Yezîd eylediler Ehl-i Beyt'e kaşd-ı ğulv

Şıbyân daḥi rahm etmediler vermediler şu

2 Çekince hançerin şâh Hüseyn'e ol Şemr-i bed-rû

Başladı feryâda Zeyneb, Külşûm hem Şehr-bânû

Sendiñ gül-deste-i Fâtıma zâde-i Peyğamber

Kırılısın o el ki, saña kıymadan urdu hançer

Toprağa düşünce ol şâhiñ mübârek başı âh

Tuyuldu sükkân-ı semâdan feryâd-ı vâh vâh

3 Bu ne zulm-i bî-şümâr idi tutuldu şems ü mâh

Görmemiştir bir örneğini cihân Allâh Allâh

Sendiñ gül-deste-i Fâtıma zâde-i Peyğamber

Kırılısın o el ki, saña kıymadan urdu hançer

Koptu ol dem kıyâmet ağladı sükkân-ı semâ

Kan ağladı şafağ karardı şems ü duḥâ⁷

4 İns ü cin, dîv ü perî, ḥûr u melek kıldı bükâ

Murtezâ evlâdına lâyıḳ mıdır bunca cefâ

Sendiñ gül-deste-i Fâtıma zâde-i Peyğamber

Kırılısın o el ki, saña kıymadan urdu hançer

⁷ Kuşluk vakti

La ‘net olsun a ‘vânına, enşârına ey Yezîd

‘Aķûrâne şaldırdıñ Ehl-i Beyt’e âh ey pelîd

- 5** Rûz-ı maḥşer eylesün Allâh’ım idbârıñ mezîd
Küfrü Ḥaķķ’a tercîḥ ettiñ nâ- Ḥaķ yere ey ‘anîd
Sendiñ gül-deste-i Fâtıma zâde-i Peyğamber
Kırılslın o el ki, saña kıymadan urdu ḥaņçer

Dermend Kādîmî kapiñda ey şâh-ı Kerbelâ

Diler senden meded be-Ḥaķķ-ı Muştafâ ve Murtezâ

- 6** Kıl mürüvvet bendeñe ey nûr-ı dîde-i Zehrâ
Be-ḥürmet-i Ehl-i Beyt ü be-ḥürmet-i şühedâ
Sendiñ gül-deste-i Fâtıma zâde-i Peyğamber
Kırılslın o el ki, saña kıymadan urdu ḥaņçer

5

MERŞİYE-İ KADÎMÎ⁸

- 1** Her yıl tâzelenir mâtem-i evlâd-ı resûl
Muḥarremde kan ağlar çün göñül etmez zühûl
- 2** Nice feryâd etmesin muḥibbân, Kerbelâ’da
Şusuz şehîd olmuştur, ciğer-pâre-i Betûl

⁸ 325 Kalkandelen’de yazıldı.

- 3 Müslümân'ım diyerek bir sürü kelb-i 'aķûr
Kerbelâ'ya, belâ mişâli ettiler hem çün nüzûl
- 4 Dört taraftan zulmile kuşatıp bî-pervâ hem
Fırât'ı, Ehl-i Beyt'e vermediler Hakk-ı duhûl
- 5 Kırılın ol el ki şâh Hüseyn'e çekti hançer
Çıksın o göz ki, dökmez bu ayda eşk-i melûl
- 6 Mâdihiñ, bende-i fermânberiñdir tâ ebed bî-riyâ
Kadîmî kemteriñ bendeliğe şâhım kıl kabûl

(221)

6

MERŞİYE-İ KADÎMÎ⁹

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Değil yalnız muharremde, eder her ân göñül efgân
Hüseyn'i yâd eder dâ'im gözü yaşıñ döker her ân
- 2 'Ubeydullâh Ziyâd mel'ûn olunca vâlî-i Kûfe
Yıkıldı dîniñ esâsı, serâpâ her yer oldu kan

⁹ Kalkandelen'de 1325'ten sonra.

- 3 Bir içim ş_u için hâ'in Yezîd rahm etmedi aşlâ
El- 'atş el- 'atş diye feryâd ederken leb-teşnegân
- 4 Süt emen ma'şûm pâk aşğara yağdırdılar ok
Hüseyn'iñ kalbini billâh bu yüzden ettiler sûzân
- 5 Göñül тұrmaz figân eyler döker yaşı muharremde
Naşıl şabr eylesin insân taḥammül edemez vicdân
- 6 Kādîmî kemteriñ dâ'im kapıñda bir gedâdır çün
Diler iḥsânıñ şâhım yoluñda bunca 'âşıkân

7

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün mefâ 'ilün

- 1 'Alî'niñ zü'l-fikâr'ından şakın ey kâtil-i bed-hâh
Naşıl hançer çekip kıydıñ Hüseyn'i eylediñ tebâh¹⁰
- 2 Kör olsun gözleriñ Şemir, kırılsın elleriñ mel'ûn
Cehennem âteşi yaxsın behey hûn-hâr-ı hâm-ervâh
- 3 Kalır mı yanına şandıñ bu ettiğ'iñ Yezîd zâlim

¹⁰ Mużmaḥîl, maḥv, berbâd

Seniñ elbette başına iner yüz biñ belâ nâ-gâh

- 4 Fırâṭ nehri mübâḥ iken faḥr-i ‘âlemlere her ân
Hüseyn’iñ âl ü evlâdın şusuz ettiñ şehîd billâh

- 5 Kādîmî’yi kaṭârından ayırma ey ulu sultân
Kapıñda dâ’imâ luṭfuñla iḥsânıñ diler ey şâh

8

MERŞİYE-İ KADÎMÎ¹¹

mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün

- Muḥarrem ayıdır bugün Hüseyn için cihân ağlar
Bu ḥâle bülbülân ağlar, serâpâ gülsitân ağlar
1 Hüseyn’i yâd edip dâ’im dü-çeşm-i ḥûn-feşân ağlar
Şafâ olmaz behey gâfil bugün dâr-ı cinân ağlar
Giyinmiş mâtem eşvâbın bugün kevn ü mekân ağlar
Döker yaş tâ kıyâmet sâkinân-ı âsumân ağlar

- Kırılısın elleri ḥâ’in Yezîd, İbni Yezîd’iñ âh
Resûlüñ gülbünüñ bî-raḥm eylediler maḥv ü tebâh
2 Bir içim şu vermedi ol zâlimân teşnelere vâh
İns ile cin âh u vâhile oldu bu ḥâle güvâh¹²

¹¹ 25 Muḥarrem 327 Karaağaç

Giyinmiş mâtem eşvâbın bugün kevn ü mekân ağlar
Döker yaş tâ kıyâmet sâkinân-ı âsumân ağlar

Kerbelâ meydânına dikti ‘alem ‘atşân-ber-‘atşân
Benim peygamberiñ hem de ‘Alî’niñ nûru bir sultân

- 3** Benim Zehrâ-yı Betûl’üñ gönçesi lü’lü’-i mercân
Benim, dedi hilâfet şâhibi hem vâris-i Kur’ân
Giyinmiş mâtem eşvâbın bugün kevn ü mekân ağlar
Döker yaş tâ kıyâmet sâkinân-ı âsumân ağlar

(222)

Vücûd-ı nâziki yerde serâpâ kan içindeydi
Figân u âhı ol ânda harîm-i Ka‘be’ye erdi
Şemr-i mel‘ûn tâlân için harîme girmek isterdi

- 4** Yetiştî pençe-i Hayder o mel‘ûnu yere serdi
Giyinmiş mâtem eşvâbın bugün kevn ü mekân ağlar
Döker yaş tâ kıyâmet sâkinân-ı âsumân ağlar

Cihânı yakıtı ağlattı Hüseyin’iñ mâtemi yâ Rab
Gürûh-ı ehl-i İslâm’iñ ciğerin eyledi kebâb

- 5** Bu mâtemdir Kadîmî kemteri dâ’im kılar harâb
Dilerim bâr-i Hudâ’dan Yezîd çeksin ebed ‘azâb
Giyinmiş mâtem eşvâbın bugün kevn ü mekân ağlar

¹² Şâhid

Döker yaş tâ kıyâmet sâkinân-ı âsumân ağlar

9

MERŞİYE-İ KADÎMÎ¹³

İbni Ziyâd kâfiri olunca Kûfe'ye vâlî

- 1 Muhibb-i Ehl-i Beyt'iñ âh, dîğergûn oldu hâli
Şehîd edildi Müslim ile bî-çâre eţfâli
Olmaz mı 'aceb? Bir gün olup bu zılmüñ su'âli

Nâmeler irsâl eylediler birbiri ardınca

- 2 Turma gel saña bî'at edelim cümle yârânca
'Amm-zâde Müslim Kûfe şehrine varınca
Añladı hâli, belâlar, eţrâfını şarınca

Kûfe'ye da'vetle gelir iken imâm-ı zamân

- 3 Yolunu kesti bir âlây tohm-ı zinâ nâgehân
Dediler böyle yazıyor Yezîd'den meğer fermân
Yezîd'e bî'at etmedikçe yoktur size amân

Eylediler hâ'inler dîn ile Kur'an'ı inkâr

- 4 İmâm-ı zamâna karşı huşûmeti âşikâr
Çok naşîhat eyledi te'sîr etmedi encâm-ı kâr
Sa'd-ı la'în bî'atte etti ısrâr üstüne ısrâr

¹³ Karaagaç'ta 324 muharreminden soñra yazıldı.

- Teşne şehîd oldu encâm nûr-ı çeşm-i Muştafâ
5 Hem ciğer-pâre-i Zehrâ gül-deste-i Murtezâ
 Gonçe-i bâğ-ı gülistân ol hüsn-i Hülku'r-rızâ
 Boynu bükük kaldı melûl, maḥzûn Zeyne'l-'abâ

- Kerbelâ şahrâsı tıldu nâle-i efgân ile
6 Nâkalar üstünde Şâm'a giden Şehrbân ile
 Zeyneb, Ruḳiyye, ḥasta Zeyne'l-'abâ hicrân ile
 Ağlaşırdı vâh Hüseynâ göz yaşları kan ile

- Gösterirdi her geçtiği yerde bir çok kerâmet
7 Kerâmetin gören küfrün terk eder eylerdi ḥürmet
 Değnekle dendânına urdu Yezîd, bu ne cür'et
 Kadîmî dâ'im et Yezîd'e a'vânına la'net

(223)

10

MERŞİYE-İ KADÎMÎ¹⁴

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1** Şehîd-i Kerbelâ yâdı, kan ağlatır muḥibbâna
 Eder la'net bütün rûḥum benim dâ'im Yezîdân'a

¹⁴ 2 Muḥarrem 327, Karaağaç

- 2 Kör olsun gözleriñ hûnhâr kırılsın elleriñ kâtil
Behey hâ'in Yezîd murdâr nasıl kıydıñ o sulţâna
- 3 Hüseyñ'iñ mâtemin tuttu feleklerde melekler âh
Fırât'ı kesti zâlimler şuu vermedi o 'aţşâna
- 4 Şemr-i mel'ûn çekip hançer Hüseyñ'iñ kaşına ol dem
Boyandı her taraf birden serâpâ hep kızıl kana
- 5 'Alî Zeyne'l-'abâ Zeyneb ile Bânû figân eyler
Bütün Beyt ehlini bu hâl düşürdü nâr-ı sûzâna
- 6 Yıkıldı dîniñ esâsı dü çeşmim kan revân eyler
Hayâtım imtidâdınca yanarım nâr-ı hicrâna
- 7 Hüseyñ'iñ 'aşkına cânı fedâ olsun Kadîmî'niñ
Okur тұrmaz gece gündüz hemân la'net o Mervân'a

11

MERŞİYE-İ KADÎMÎ¹⁵

mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün

¹⁵ 11 Muḥarrem 327 Karaağaç

- 1 Bugün mâh-ı muharremdir muhibb-i hânedân ağlar
Şehîd-i Kerbelâ yâdı ile göz yaşları çağlar
- 2 Mu'âviye değil midir bu fitîle veren âteş
Dökülsün gözüne vallâh ateşte kaynamış yağlar
- 3 'Alî'niñ kurretü'l-'aynı Hüseyn'iñ 'aşkına dâ'im
Giyip mâtem libâsını serâpâ sînesin dağlar
- 4 Nasıl kıydı o sultâna gürûh-ı eşkıyâ eyvâh
Şemr kaşd-ı Hüseyn için 'ale'l-fevr hançerin zâğlar
- 5 Atası sâkî-i Kevser iken şusuz şehîd oldu
Hüseyn'e cân fedâ eyler muhibbân karalar bağlar
- 6 Nasıl eylemesin feryâd Hüseyn'i yâd edip her dem
Kadîmî Kerbelâ sultânına şubh ile şâm ağlar
- 7 Yezîd'iñ tohumu 'akrebdır resûlullâh buyurmuş hem
Anın'çün kuyruğuyla hep resûl evlâdını dağlar

(287)

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Vâkı'ât-ı Kerbelâ'yı diñle Allâh 'aşkına

Mâcerâ-yı Ehl-i Beyt'i añla Allâh 'aşkına

- 1** İzîrâbıyla Hüseyin'iñ iñle Allâh 'aşkına
 Neyleyim âh etmeyim de söyle Allâh 'aşkına
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

(288)

Kerbelâ şahrâsını taldurdu leşkerle Yezîd

Hiç terahhum etmedi çün Ehl-i Beyt'e ol pelîd

- 2** Yansın âteşler içinde âteşi olsun mezîd
 Bir içim su vermedi 'atşâna ol zâlim 'anîd
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

Gülbün-i peygamberi kırdı perîşân eyledi

Hûn-ı pâkini o şâhıñ hâke rîzân eyledi

- 3** Seyyidâtıñ göz yaşını seyl-i tûfân eyledi
 'Âşıkânı âh u zârla sîne sûzân eyledi
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

- Kestiler nehr-i Fırât'ı Murtezâ evlâdına
 Şad-hezârân la'net olsun ol Yezîd'iñ cânına
 4 Âline evlâdına, ecdâdına, ahfâdına
 Ehl-i Beyt'iñ girdiler rahm etmediler çün kanına
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

- Açmış iken Muştafâ âgûşunu ol envere
 Hiç teraḥḥum etmediler nev-nihâl-i Ḥayder'e
 5 Tîğ-ı şemşîrle muḳâbil ṭurdular ol servere
 Bir içim su vermediler zâde-i Peyğamber'e
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

- Ru-siyâhım cürmüm 'afv et ey şehîd-i Kerbelâ
 Mazhar-ı feyz-i sa'âdet et be- Ḥaḳḳ-ı Murtezâ
 6 Ehl-i Beyt'iñ yoluna cân u ser kıldım fedâ
 Bâb-ı iḥsânıñı bekler bu Ḳadîmî gedâ
 Şemr Yezîd İbni Ziyâd'ı belle Allâh 'aşkına
 Bunlar için la'neti hân eyle Allâh 'aşkına

13

MERŞİYE-İ ḲADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Bugün mâh-ı muharremdir gözüñ yaşın akıt ey cân

Şehîd-i Kerbelâ yâdıyla sîneñ sen, gel et sûzân

- 1** Muhibb-i Ehl-i Beyt olan bu mâtemde olur giryân
Döker kan yaşı gözlerden bir ân tırmaz eder efğân
Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân
Şu vermedi şehîd etti Hüseyin’i ol Şemir Mervân

(289)

Çekip ‘asker zulm oklarını attı Yezîdân o keremkâra

Akıttı sel gibi kanın açıp yetmiş iki yara

- 2** Çevirdi nehr-i Fırât’ı mübâh iken her figâra¹⁶
Yezîd’iñ hem yüzü gibi dînî îmânı da kara
Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân
Şu vermedi şehîd etti Hüseyin’i ol Şemir Mervân

Şemr-i mel‘ûn gelince âh o şâhıñ kaşına nâgâh

Cihânı lerzeler aldı çekince hançer ol gümrâh

- 3** Düşünce hâke ol sultân edip etrâfa bir nigâh
Göremedi ne bir hâher, ne bir kardaş, ne bir penâh
Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân
Şu vermedi şehîd etti Hüseyin’i ol Şemir Mervân

¹⁶ Yaralı, mecrûh

Bütün bu zulm ü ‘udvâna taḥammül eyledi ebrâr¹⁷

Ayırıp serverin başın Hudâ’dan korkmadan hûnhâr

4 Resûle âl ü evlâda huşûmet eyledi ızhâr

Yarın rûz-ı kıyâmette nolur ḥâliñ behey eşrâr

Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân

Şu vermedi şehîd etti Hüseyñ’i ol Şemir Mervân

Görünce nîzeler üzre o şâhiñ re’sini eyvâh

Ḥicâbından çekip perde bulutlardan yüzüne mâh

5 Fiğâna başladı ol dem ḥaremgâhta bütün efvâh¹⁸

Feleklerde melekler hep bu ḥâle oldular güvâh

Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân

Şu vermedi şehîd etti Hüseyñ’i ol Şemir Mervân

Şehîd-i Kerbelâ için göñülden edelim ḥürmet

Yezîd’e âline hiç ṭurmadan eyleyelim la‘net

6 Bütün evrâd ü ezkârım ‘Alî evlâdına rahmet

Ḳadîmî’niñ günâhını be-Ḥakḳ-ı şâh Hüseyñ ‘afv et

Çevirip Kerbelâ deştin hem ol şâha kılıp ‘udvân

Şu vermedi şehîd etti Hüseyñ’i ol Şemir Mervân

(550)

14

NEFES ḲADÎMÎ

¹⁷ Şalih, muttaki, dindar

¹⁸ Ağızlar, dehân

- 1 İkrâr verdim ben pîrime mürşidime rehberime
Zünnâr bağlandı belime bu da bir devrân dediler
- 2 Kurbânlar tîğlandı birden işâret olundu pîrden
Naşîb saña da Kevşer'den iç şarâbı kıan dediler
- 3 Boynum bağılı tırdum dârda kırklar ile bir arada
Cismim gördüm muşallâda gel beri ey cân dediler
- 4 Gülbeng çekildi uyandım insânlığıma inandım
Şundular Kevşer'i kıandım bu âteşe yan dediler

(551)

- 5 Sağlam olanlar eline kemer bağlarlar beline
Şâhib iseñ sen diline olursuñ mihmân dediler
- 6 Rehberim taktı kemendi âyîn cem'ile bezendi
Yoktur bu ânıñ menendi işit bu meydân dediler
- 7 Muhammed 'Alî vaţanım Bektaş Velî îmânım
Pîrim Zekî'den fermânım bu loqmaya ban dediler
- 8 Erenler yoluna kurbân olmuştur bu 'âşık inan

Delîl ister iseñ ey cân Kādîmî bürhân dediler

15

NEFES KADÎMÎ

- 1 Karaağac'a geldim pek şâb idim
Derin bir 'aşka düştüm seḥâb idim
- 2 Aldım himmetimi mürşidim Zekî'den
Kaldım o dergâhta bevvâb idim
- 3 Hizmet ettim Sersem 'Alî Baba'ya
Toprak idim zîrâ şihâb idim
- 4 Vardım türbesini ziyâret ettim
Kaygusuz Sultân'ıma türâb idim
- 5 Gördüm ḥayr-ı himmetin sulṭânımıñ
Derd ü firâķileben ḥarâb idim

- 6 Pîrimiñ yoluna fedâ ettim cânım
Görmedi kimse beni serâb idim
- 7 Üçler, yediler hem de kırklar ile
‘Aynı cem’de içilen şarâb idim
- 8 Şâh Hüseyn-i Kerbelâ’nıñ ‘aşkına
Hem Kadîmî ciğeri kebâb idim

16

NEFES KADÎMÎ

- 1 Bâde-i ‘aşkı içeli haylî zamân oldu belî
Mürşidimden aldım eli pîrim Hâcî Bektâş Velî
- 2 Bâğ-ı nübüvvet gülüyüz sebz-i Yezdân bülbülüyüz
İpe gelmez bir deliyiz severiz lem-yezeli
- 3 ‘Aşk oduna yandı göñül nârâna sen etme hulûl
Her muhibbiñ kalbi melûl Kerbelâ’dan yel eseli
- 4 Mürşidedir çul elimiz zünnârla bağı belimiz
Tevellâ okur dilimiz şâhım Hüseyn’i seveli

- 5 Bu dâr-ı mihnete talma zevrağın engine şalma
Fülk-i Nûh'tan geri kalma bu naşîhattir ezeli
- 6 Arayan Hakk'ı bulmuştur kalbi nûr ile tolmıştır
Her taraf rûşen olmuştur Kadîmî şâha ereli

17

NEFES KADÎMÎ

- Giderken yolum bir deyre erişti
- 1 Feyzi erenleriñ nûruna yetiştii
Deyrde oturanlar dört değil beştii
Geldi Hak'tan bize mihmân dediler
- Rehberim boynuma taktı kemendi
- 2 O âniñ cihânda yoktur menendi
Meydân açıldı kırk burak uyandı
Geldi koç kuzulu kurbân dediler

(552)

- Dört kuyuya selâm verip girildi
- 3 Elim mürşid eteğine verildi
Ölüp anda cismim tekrâr dirildi

Artık ölüm yoktur ey cân dediler

Ġâ'ib erenleriñ postun giydim

- 4 Bâtıl ile hâkķıñ nolduğun seçtim
Şundular şifâ hem şerbetin içtim
‘Aşk âteşine sen de yan dediler

Gördüğüñ ört görmediğiñ söyleme

- 5 Münkir ile şaşın ülfet eyleme
Câhilleriñ kelâmını diñleme
Mürşidiñ pendine inan dediler

Mürşidim Zekî'niñ oldum nedîmi

- 6 Hâcî Bektaş Velî'niñ hâdimi
‘Alî'niñ kemter kuludur Kadîmî
Edegör hâline şükrân dediler

18

NEFES KADÎMÎ DÜ BEYT

- 1 Bezm-i Elest'ten beri biz bâde-i Kevser içeriz
Tağ ile şahrâ aşarız kâmili gözden seçeriz
- 2 Biz bir alay ‘âşıklarız yolumuza şâdıklarız
Uyumaz uyanıklarız dâ'imâ serhoş gezeriz

- 3 Tîr-i Hudâ efserini Murtezâ'nıñ gülderini
Hasan Hüseyin enverini cân u göñülden severiz
- 4 'Aşk-ı ilâhîye sezâ üftâde-i nûr-ı safâ
Kâşif-i esrâr-ı Hudâ olanı derhâl sezeriz
- 5 'Âşûrâ gününde aşla tolar hep o gözler yaşla
Kadîmî bir koca taşla Yezîd'iñ başın ezeriz

19

NEFES KADÎMÎ DÜ BEYT

- 1 Bâde-i engûru baña şundu bir el tâ ezelf
İçtim olup mest-i müdâm gördüm o dem lem-yezeli
- 2 Gel beri ey tâlib-i 'aşk eyleme bîhûde şavaş
Edeyim pend ü naşîhat tutagör bir mürşid eli
- 3 Târik-i dünyâ olalı nûr-ı Muhammed'le 'Alî
Şu'le nişâr eyleyerek kişver-i kalbimde celî
- 4 Tıfl-ı dil mekteb-i 'uşşâқта da uşlanmadı hâlâ
Verdi hemân göñlünü Mecnûn gibi Leylâ'ya velî

- 5 Cânıma kâr etti benim bâde-i ‘aşkıñ eşeri
Âh ederek çağlayarak akmadadır çeşmim seli
- 6 Nefhası rûhuma veriyor neş’e Kādîmi-i gedâ
İñletiyor ağlatıyor ‘aşk sâzınıñ her bir teli

20

NEFES KADÎMÎ DÜ BEYT

- 1 Ben bir kaçâra katıldım ulu mîzânda tartıldım
Pek bahâlıya şatıldım kaçâr başımızdır ‘Alî
- 2 Kırklar meclisine girdim Muhammed ‘Alî’ye erdim
Allâh eyvallâhtır virdim pîrim Hâcî Bektâş Velî
- (553)
- 3 Hakk’a dâ’ir söz söylerim dünyâyı versen neylerim
Mecnûn gibi âh eylerim başımda esen ‘aşk yeli
- 4 La‘net Yezîd’iñ cânına ceddine hem ecdâdına
Şâh Hasan Hüseyin Uğruna akar göz yaşımıñ seli
- 5 Mürşid telkînin añlayan verdiği pendî diñleyen

Kalbimde dâ'im inleyen cân sâzımıñ tek bir teli

6 Olmayasıñ aślâ nâ'im gündüz kâ'im gece şâ'im
Biz okuruz hece dâ'im lisânımızdır kuş dili

7 Düşmeyesin şakın çâha erişegör bir dergâha
Kadîmî kemteri şâha ulaştıran mürşid eli

21

NEFES KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1 Erenler dârına varsam ayaâına türâb olsam
Bu 'aşk bülbülünü şalsam göñülden Başrî Baba'ya

2 Ledün 'ilmin okur dilim Hudâ'ya bağlıdır elim
Akar dâ'im göñül selim sevelden Başrî Baba'ya

3 Derin 'ummânlara taldım naşîbimi bulup aldım
Severek göñlümü şaldım görelden Başrî Baba'ya

4 Göñül bağlandı bir yâre gezer âvâre âvâre
Bulundu derdine çâre erelden Başrî Baba'ya

- 5 Kevşer şarâbın içerken hayât buldu bu cism ü ten
Özümdeki budur ey ben verelden Başrî Baba'ya
- 6 Havâlandı göñül kuşu tırmaz akar gözüm yaşı
Kadîm'iñ bağıdır başı ezelden Başrî Baba'ya

22

NEFES KADÎMÎ

- Vâ'iziñ sözüne aldanma ey cân
- 1 Şarıl şıdķile sen Hüsnî Baba'ya
Bu pendime cân u göñülden inan
Şarıl şıdķile sen Hüsnî Baba'ya
- Hak sendedir başka yerde arama
- 2 Helâli bırakıp talma harâma
Şu'ûd etmekse murâdıñ ecrâma¹⁹
Şarıl şıdķile sen Hüsnî Baba'ya
- Kalbiñde bir zerre vicdân var ise
- 3 Fıtratıñda eğer 'irfân var ise
Göñlüñde mâye-i îmân var ise
Şarıl şıdķile sen Hüsnî Baba'ya

¹⁹ Yıldızlar

Hak ise murâdıñ inkisâr alma

- 4 Dalâlet bahrine zevrağın şalma
Şakın kendiñ, baħr-i Süfyân'a talma
Şarıl şıdkile sen Hüsnî Baba'ya

Kadîmî erenleriñ gülü şolmaz

- 5 Maħabbet olmayan yerde hak olmaz
Mürşidsiz rehbersiz bir yol alınmaz
Şarıl şıdkile sen Hüsnî Baba'ya

(554)

23

NEFES KADÎMÎ

Nûr-ı ilâhîyi gördüm yüzüñde

- 1 'Âşıkım cemÂliñe Feyzî Baba
Rûh-ı Muħammed 'Alî var özüñde
'Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

Cezbe-i Hak göñlümü nûra çekti

- 2 'Aşkıñ nüvesini kalbime ekti
'Aşk sancaânı göñlüme dikti
'Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

Bir dâneyim dost çerâğına yandım
3 Pîrim şundu Kevşer şarâbın kândım
 Rehberime mürşidime inandım
 ‘Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

Sarây-ı göñlümde pinhân eyledim
4 Mâsivâ sarâyın vîrân eyledim
 Hâk mürşidsiñ saña îmân eyledim
 ‘Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

Yüzüñde yazılmış Âyet-i Kur’ân
5 Himmetiñ dilerim ey ulu sultân
 Şekl ü hey’etiñdir göñlümde hemân
 ‘Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

İnandım hem şâh-ı merdân ‘Alî’siñ
6 Gümânsız bildim ki gerçek velîsiñ
 Bâtın ‘âleminiñ coşkuñ selisiñ
 ‘Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

Hâk yoluna fedâ ettim serimi
7 Erenlere kul eyledim kendimi
 İsmim ‘Alî Rızâ nâmım Kadîmî
 ‘Âşıkım cemâliñe Feyzî Baba

24

NEFES KADÎMÎ DÜ BEYT

Her gece bezmi çekeriz hûrî gilmân severiz

- 1 Zâhidile yok işimiz şâhib-i 'irfân severiz
 'Aşk u niyâz eyleyerek pîr evini bekleyerek
 Şoḥbeti hoş kendisi cân böylece mihmân severiz

Pîr 'aşkına cân veririz sırrımızı şaklayana

- 2 Şâh-ı şehîd mâtemini cân u göñülden tutana
 Pîr-i muḡân deyrin açar zünnârımız bağlayana
 Hâk yoluna şâdık olan pâk-i dırâḡşân severiz

Rehberimiz oldu bizim nûr-ı Muḡammed'le 'Alî

- 3 Mekteb-i 'irfâna girip eyledik taḡşîl-i ezelî
 Bir sürü abdâllarız ammâ şaçarız nûr-ı celî
 Kendi güzel aşlı güzel lü'lü'-i mercân severiz

Kimseden yok maḡlebimiz emtî'amız şöhret ü şân

- 4 Varımızı şarf ederiz oluruz yoluna kurbân
 Hâk'la Hâk olduk ezelî etti bizi çünkü mihmân
 Hem Kadîmî 'aşkile biz la'l-i Bedaḡşân²⁰ severiz

(555)

²⁰ Kırmızı bir la'l ma'deni, kıymetdâr bir cevher

25

NEFES KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 'Alî'dir bâ'-i bismillâh 'Alî'dir bâ'ış-i devrân
'Alî'dir cân ile cânân 'Alî'dir sâhib-i fermân
- 2 'Alî'dir evvel ü âhir 'Alî'dir bâ'tın u zâhir
'Alî'dir dîn ile îmân 'Alî'dir nûr-ı dırâhşân
- 3 'Alî'dir hüküm eden kevnü 'Alî'dir Allâhu ekber
'Alî'dir vahy-i resûl 'Alî'dir rahmet-i Rahmân
- 4 'Alî'dir sâhib-i Kevşer 'Alî'dir fâtih-i Hayber
'Alî'dir derdlere dermân 'Alî'dir cümleye sulţân
- 5 'Alî'dir gösteren sûret nice yüz biñ sıfât ile
'Alî'dir bu Kadîmî'niñ gıdâsın eyledi îmân

26

NEFES KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Tavâf ettim cemâlini bilip ‘aşkıñ me’âlini
Edip takdîr kemâlini hemîşe Başrî Baba’nıñ
- 2 Kaşıñ mihrâb ile minber cemâliñ dâ’imâ göster
Elinden içmişim Kevşer hemîşe Başrî Baba’nıñ
- 3 Yüzüñdür Ka’be-i ‘ulyâ gözüme hâki tûtyâ
Yoluna cân u ser fedâ hemîşe Başrî Baba’nıñ
- 4 Maḥabbet bâğınınñ gülü erenleriñ güzel yolu
Başımdadır her dem eli hemîşe Başrî Baba’nıñ
- 5 Cemâli ḥaḳ cemâlidir vişâli ḥaḳ vişâlidir
Kemâli ḥaḳ kemâlidir hemîşe Başrî Baba’nıñ
- 6 Cemâliñ nûruna mâ’il Kādîmî ḥaḳkına kâ’il
Derinde dâ’imâ sâ’il hemîşe Başrî Baba’nıñ

27

NEFES KADÎMÎ

- 1 Cân gözüyle Ḥaḳḳ’ı gören varını hem bunda veren
Rehber ile pîre eren Ḥaḳ yoluna dervîş olur
- 2 Mürşidinden eli olan erenlerden yolu olan

Ehl-i Beyt'iñ kulu olan Hâk yoluna dervîş olur

- 3 Cânın verir 'âşık olan erenlere lââyık olan
Ehl-i Beyt'e şâdık olan Hâk yoluna dervîş olur
- 4 Ezel ebed mestâneler 'irfân yeri vîrâneler
'Aşka yanan pervâneler Hâk yoluna dervîş olur
- 5 Seven 'Alî-i serveri mürşid ile hem rehberi
Bu Kādîmî-i kemteri Hâk yoluna dervîş olur

28

NEFES KADÎMÎ

- 1 Bir araya gelince üç beş cânlar cânlar birbirine niyâz ederler
'Aşkile Hâk yoluna bağı olanlar onlar birbirine niyâz ederler
- 2 Ka'be'dir bil erenleriñ cemâli 'âşıklarıñ secdegâh-ı vişâli
Görünce kaşlarıñ mihrâb hilâli cânlar birbirine niyâz ederler
- 3 Maḥabbettir erenlere 'ibâdet Ehl-i Beyt'e göstermektir şadâkat
Pîrleri ederler dâ'im ziyâret cânlar birbirine niyâz ederler
- 4 Maḥabbetten ḥâsıl oldu Muḥammed Muḥammed nûrudur ezel ü ebed
Maḥabbeti zevk idenler görmez derd cânlar birbirine niyâz ederler

- 5 Şûfîleri almayız biz bir pula Kādîmî bağıdır ‘aşkile yola
Böyle bir hâl naşîb olmaz her kula cânlar birbirine niyâz ederler

(827)

29

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Okuyup ders-i ‘aşkı bezm-i Elest’te ‘Alî’den
Göñlüme tıldı maḥabbet çün rûz-ı ezelîden
- 2 Pervâneveş yanıp tutuştum o şâhıñ ‘aşkına
Kırklarla bir arada cenâzemi göreliden
- 3 Kim ki bildi mûtû kable ente mûtû sırrını
Vâkıf-ı esrâr-ı ḥaḳ oldu nûr-ı müncelîden
- 4 Şâh Zekî sulṭânıma çün ḥaḳ deyip bel bağladım
Dönmezem Mansûrveş berdâr olsam o velîden
- 5 Kādîmî bâb-ı ‘Alî’de ṭur zâhid gitsin cennete
Görünmez çeşmime cennet o şâhı seveliden

30

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Mâsivâyı terk edip ttttum bu râh-ı Hakk'ı ben
Cân u dilden hem o sulţânıñ olup müştâkı ben
- 2 Dîde-i giryânımile 'âlemi tûfân eyledim
Geçip zevrak-ı Nûh'ta oturdum olup sâkı ben

(828)

- 3 Baħr-i 'ummân içre taldım dürr ü gevher şaydına
Öldüm ölmezden muḳaddem ğayrı ḳaldım bâķî ben
- 4 Mazhar oldum zât-ı Hakk'a çün ḥaķîḳat içre kim
Anda gördüm ezber ettim bir nice evrâķı ben
- 5 Dergehinde çün Ḳadîm'im istemem mâl ü menâl
Cânımı ḳurbân edip Hakk'a oldum mülâķî ben

31

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Tıttu mâhı bir bulut âh tîre kaldım neyleyim
Çâr civârım âteş aldı câha taldım neyleyim
- 2 Gül olup elden ele gezdim rakîbîñ şerrinden
Şayd-ı yâr için bâğa şâhım şaldım neyleyim
- 3 Kalb-i nâlân ney gibi iñler tırmaz şâm u seher
'Aşkı dilde gizli tutmaktan kocaldım neyleyim
- 4 'Âşıkıñ bin cânile ben nûr-ı envârım saña
İftirâkıñ bahrine düştüm buñaldım neyleyim
- 5 Ey Kādîmî 'âşıka cevır ü cefâ mu'tâd imiş
Bahır-i 'ummân oldum da tıldım boşaldım neyleyim

32

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Bir haber geldi vaţandan göründü zâr ayrılık
Gam perîşân etti hâlim 'âkıbet kâr ayrılık
- 2 Hûn-ı dîdemle 'aceb mi Şâh Zekî sultânıma
Söyle göñlüm terk olur mu böyle dildâr ayrılık

- 3 Bir dakîka firqatiñe yok taḥammül bende kim
Başıma etti felek dünyâyı hem dar ayrılık
- 4 Baḥr-i ğam emvâcına düştüm de kaldım ‘uryân ten
Tîr ü sitemle giydirdi câme-i nâr ayrılık
- 5 Kadîmî’yim koyma ḥasrette eriştir şâhıma
Çok zamân ettirme cevriñle intizâr ayrılık

33

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Ey göñül gel diñle pendim ḥikmet-i Yezdân’ı gör
Ḥaḳîkat bâbına der ol kudret-i merdânı gör
- 2 Şıdkile teslîm-i Ḥaḳ ol terk-i dünyâ eyleyip
On sekiz biñ ‘âlem içre ḥüccet ü bürhânı gör
- 3 Halk-ı ‘âlem ço desinler küfre talmış Râfızî
Görmez onlar aç gözün sen rahmet-i Raḥmân’ı gör
- 4 Cümleñiñ menfûru ol kim Ḥaḳḳ’a maḳbûl olasıñ

Bezm-i rindâna girip de şohbet-i 'irfânı gör

- 5 Ey Kādîmî kıl niyâzıñ Şâh Zekî sulţânıña
Dest-i kudretle yazılan âyât-ı Kur'ân'ı gör

34

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kalmadı gayrı meyÂlim zînet-i dünyâya hiç
Etmezem minnet görüp de devlet-i dârâyâ hiç
- 2 'Ayne'l-yakîn gördüm Hakk'ı câm içre yeri var
Kalmadı hem i'tibârım cennet-i me'vâyâ hiç
- 3 Hırka-pûşum eĝnime giydim 'abâ-yı şâlî ben
Fakr fahrim raĝbetim yok atılas-ı zîbâyâ hiç

(829)

- 4 Şimdi kadriñ fark eden yok çün kemâlât ehliniñ
Kalmamış geçse de taqdîr-i ednâyile a'lâyâ hiç

- 5 Kamaşır nûr-ı ilâhîden Kādîmî gözleri
Huffâşveş zâhid bakamaz Hikmet-i Mevlâ'ya hiç

35

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Mir'ât-ı Hudâ'dır cânâ rûy-ı ruhsârîñ baña
Kıblegâh-ı Muştafâ'dır cism-i envârîñ baña
- 2 Ka'be-i hüsnüñ ziyâret eyleyip kıldım tavâf
Secdegâh-ı evliyâdır vech-i dîdârîñ baña
- 3 Bende-i fermânberiyim dü cihân içre tâ kim
Farz-ı 'ayn oldu muhakkağ nÂm-ı ezkârîñ baña
- 4 Nesl-i Hayder'den gelipsiñ bu sıfâtîñ zât-ı Hak
Ol sebebeden vâcib oldu yazmak eş'ârîñ baña
- 5 Görmek ister bu Kādîmî her zamân ruhsârîñi

Cevri çoktur neyleyim rûz u şeb ağıârıñ baña

36

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilÂtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Yüzüne kâküllerini dökerek etme niķâb
Göster yüzüñü 'âşık-ı zâra gel etme hicâb
- 2 Ey gonçe-i gülzâr-ı emel ey nûr-ı hâķîķat
Raķm et firâķıñla ciğerim etme kebâb
- 3 Bu hûsn ü ânıñla seni görseydi Züleyhâ
Mısr sultânıñın verir saña olurdu tûrâb
- 4 'Aķlımı eyledi yağmâ seniñ âhû gözleriñ
Deldi bağrım tîr-i müjgânıñ oku etti ģarâb
- 5 Cânıma kâr eyledi çünkü firâķıñ ey perî

Gül yüzüñ göster Kādîmî kemtere kıl bir şevâb

37

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Gül yüzüñ şolmasın aślâ seniñ ey meh-i tâbân
Neş'e şaç her yanına luğ eyle nûr-ı dirahşân
- 2 Şâni' hakîm ne güzel yaratmış seni ey şûh
Hak buyurmuş zekât-ı hüsnüñü eyle gel ihsân
- 3 Zülf ü kemendiñ boynuma tağ eyle beni berdâr
Yoluna nezr ettiğim bu cân olsun saña kurbân
- 4 Hâtırıma geldikçe sohbet-i dildâr oluyor
Bülbül gibi her şâm u seher işim âh u figân
- 5 Göz yaşlarım taş deldi saña te'şîr etmedi
Eyledi derd-i firâkıñ baña dünyâyı zindân
- 6 Dil-i mecrûhumu eyle müdâvâta taşaddî
Etmededir bî-çâre Kādîmî çâk-i girîbân

38

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Aḥsen-i takvîm yaratmış seni ol bâr-i Hudâ
Vech-i tâbânînda yazılmıştır ḥaṭṭ-ı istivâ
- 2 Kirpikleriñ bir tîğ olmuş şaplandı sîneme
Kaşlarıñ mihrâbım oldu gözleriñ câna şafâ
- 3 Günâhım hem kuşûrum ‘afv edip ızhâr-ı ḥaḳ eyle
Fakaṭ luṭf eyle sen kılma beni bezminden cüdâ

(830)

- 4 Râzıyım saçlarıña yoğ ey nâdire-i ḥilkat
‘Aceb bundan büyük olur mu ‘âşıka bir cezâ
- 5 Göñül meclûb-ı ‘aşkıñ olmuştur yoktur ârâmı
Hasta Kadîm’e iltifâtıñla gel eyle devâ

39

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Merḥametle muttasıfsıñ yoktur emşâliñ seniñ
Çün göründü burc-ı bâlâda istikbâliñ seniñ

- 2 ‘Arş-ı a‘lâda melekler âlbâ etti hüsniñe
Naķş olundu ķalbe hem hıtt-ı hayâliñ seniñ
- 3 Cân verirdi Şîrîn ger göreydi hûrşîd-i hüsniñ
Mürdeler ihyâ olurdu görse cemâliñ seniñ
- 4 Hûb yaratmış cemâliñ dest-i kudretle şehâ
Bî-bedelsiñ tâ ebed kim yoktur zevâliñ seniñ
- 5 Mübtelâ-yı derd-i ‘aşķım neylesin baña tabîb
Bekler ihsânıñ Kādîmî hasta abdâliñ seniñ

40

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ey perî taşmış dökülmüş saçlarıñ ol şânedden
Pûse-i gîsûlariñla bî-hûş ettiñ ra‘şeden
- 2 Nâr-ı firķatle perîşân eylediñ ahvâlimi
Günlerim derd ü elemle geçmededir nâleden
- 3 Hasret-i dîdâr-ı yâra yok taħammül ey göñül

Qalmadı zerre ümîdim bu dil-i âvâreden

- 4 Hâcıym Ka‘be-i hüsnüñe tavâfa gelmişim
Cânımı nezr eyledim ben çıktım artık aradan
- 5 Bezmiñe eyle kabûl ey bâğ-ı gülzâr-ı emel
Eyle himmet uçmadan mürâ-ı Qadîmî lânedden

41

DÎVÂN QADÎMÎ

- 1 Ey gönçe-i gülzâr-ı emel vâ y mâh-ı münîr
Kemend-i zülfüñle bağladıñ hem eylediñ esîr
- 2 Bir bakışla yağmâya verdiñ ‘aqlımı neyleyim
Fırâkıñ baña dâ’im etmede her ânım zehîr
- 3 Meftûn, hayrân seyr ederken hüsn-i cemâliñ âh
Sîneme şaplandı müjgânıñ olmuştur birer tîr
- 4 ‘Ahd ü peymân eylemişsiñ ‘âşıka cevri etmeğe
Fırşatıñ elde iken sen eyle cevriñi keşîr
- 5 Var ise kânûn-ı ‘aşkıta ‘âşıka kaşd eylemek
Dök Qadîmî’niñ kanını zülfünü eyle zencîr

42

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Hâk-i pâyiñ pûs edip hâsta göñül buldu şifâ
Dest-i ta'mîriñle koyduñ zahmıma muhkem devâ
- 2 Bir yıkılmaz kal'e oldum luğ u dilşâdıñla kim
Hâtır-ı maḥzûnumu ihyâ edip kıldıñ şafâ
- 3 Şâd u ḥandânım bugün çün kim gelirse bezmime
Nûş ederler câm-ı 'aşkı mürdeler olur ihyâ
- 4 Âsumândan arza inmiş bir perî-peyker misiñ
Şems-i ḥüsnüñ sâye şaldı 'âleme verdi ziyâ
- 5 Bu melek-sıfâtı görse kâfir eyler ihtidâ
Bu Kadîmî kemteriñ uğruna kıldı cân fedâ

(831)

43

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Düş oldu göñül yine bir leb-i hamrâya bugün
Mecnûn edip ‘aşkile çün şaldı şahrâya bugün
- 2 İltifâtı bî-nihâye gerçi ihsânı güzel
Söyledim bir hoş maķâli ol dilârâya bugün
- 3 Görmedim bir lahza râhat bunda hûbân içre ben
Göñlümü verdim bilirken bir hûb-liķâyâ bugün
- 4 Kaşlarına hedef tuttu sîne-i ‘uryânımı
Oklarıyla deldi bağrım döndü yağmâyâ bugün
- 5 Dîde-i envârını seyr eylesin diler Kādîm
Almış eţrâfıñ rakîb neylesin a‘dâyâ bugün

44

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Coştum yine deryâ-mişâl bugün ben taķassürden
Görmedim bir demde râhat geleli tefekkürden
- 2 Rûz u şeb mecnûn gibi âh u zâr oldu hep işim
Şaşırdım neyleyim bilmem bu ânda taķayyürden
- 3 Beni sultânıma ‘aceb etmez mi ħaţţ-ı vâsıl

Dûr eder mi hâl-i zârımla yoksa tefahhurdan

- 4 Ben bu dem girye-zârım git söyle hâlîm ey şabâ
Maḥrûm kılmasın bu bendesin şâhım teşerrüften
- 5 Müşerref olmak ister cemâliñle Kadîmî âh
Ne çâre böyle yazılmış bozulmaz tağayyürden

45

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Aşkile bağırm yanıktır isterim cânânımı
Nâlekârım gûş ediñ bûlbûl gibi efğânımı
- 2 Cânımı cânâna kurbân eylemektir maḥsadım
Hem o rütbe 'âşıkım ki seyr ediñ sûzânımı
- 3 Tağı taşı delmek için hâzırım Ferhâd gibi
Derd-i 'âşkımdan haberdâr eylemem sultânımı
- 4 Gece gündüz ḥasretiñden uyku girmez gözüme
Zann ederler derd için yok fark eden aḥzânımı

- 5 Bir günâhkârdır Kādîmî kesmez erenlerden ümîd
Her ne deñli cürmüm olsa ‘afv eder günâhımı

46

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Baħr-i vahdet cûşa geldi titredi arz u semâ
Mevc urup sâhilde aħcâr etti na‘ra-zen Hudâ
- 2 Cümle maħlûka kendi ħâlince teraħħum eyledi
Çünkü kıldılar bugün ‘âşıkı ma‘şûktan cüdâ
- 3 Hoş tuyûr feryâd edip imdâda geldiler bütün
Fırka-i mûr cem‘ olup da eylediler ilticâ
- 4 Cümle ħûbân eşk-i çeşmiñ döktüler raħm eyleyip
Ĥâşılı cümle cihân etti felekten iştikâ
- 5 Dest-i cevriye felek çün Kaddimi dâl eyledi

Ol sebebden nâmıma söylendi Kādîmî gedâ

- 6 Olmayıñ mâni' yoluma çün göñül ister sefer
Yüz sürüp de Şâh Hüseyn'e etmek ister cân fedâ

(832)

47

DÎVÂN KÂDÎMÎ²¹

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Azm-i râh ettim bugün sulţânıma yüz sürmeğe
Cân u başı terk edip 'aşkıle yolunda ölmeğe
- 2 Cânını vermek cânâna murâdı 'âşıkıñ
İşte muhtâc-ı perim âh cânımı ben vermeğe
- 3 Çok naşîhat ettim 'aşka neyleyim ısrâr eder
Gâlibâ da'vet edilmiş anda yârin görmeğe
- 4 Çünkü mecnûna devâ mümkün değildir terk ediñ
Etti Mihrâbî vesâţat Kerbelâ'ya ermeğe

²¹ Kerbelâ'ya gitmek istediğim ânda yazdığımıdır.

- 5 Bu Kādîmî aḥkârıñ ancaḳ murâdı oldurur
Kerbelâ sultânına post-ı mücâvir sermeğе

48

DÎVÂN KÂDÎMÎ²²

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Coştu deryâ-yı göñül mevc urmada her yanıña
İstiyor bî-şübhe derdiniñ devâ dermânıña
- 2 Şubḥ u şâm kalb-i perîşân âh u efgân eyliyor
Kalmadı zerre taḥammül muntazır fermânıña
- 3 Olduâu günden beri dâḥil-i maḥbûs-ı kafes
Bülbül-i nâlânım uçmaḳ diliyor gülşânıña
- 4 Hâk-i pâý olmaḳ murâdım kıl kabûl ey pâdişâh
Luṭfuña yoktur nihâyet sâ'ilim iḥsânıña

²² Bu daḥi Kerbelâ'ya gitmek için söylenmiştir.

- 5 Ey Kādîmî yetişir eylediğin âh u figân
Şâh terahhüm eder elbette dil-i aḥzânîña

49

DÎVÂN KÂDÎMÎ²³

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Gözlerimden yaş yerine akmağa başladı kan
Bak bu cismimdeki yaralardan oldu kan revân
- 2 Yetişir gayrı bu 'âşık-ı kemteri incitmeyiñ
Bir daḥi âh eyler isem serteser yanar cihân
- 3 Âteş-i âhımla yanda nice saḥrâ ile tağ
Şu 'le-i nâr-ı şerârım geçti Kâf'ı bir zamân
- 4 'Âşıkı ma 'şûktan eylemek revâ mıdır cüdâ
Etmeyin lâzım değıldir bunda isti 'câl hemân

²³ Bu daḥi Kerbelâ için yazılmıştır.

- 5 Nâleler kıldıkça âhû-yı nigârım sîneden
Şübhesiz ‘âciz kalır baş-ı kelâmdan bu zebân
- 6 Kerbelâ yâdıñı andıkça o ânda bî-riyâ
Kalbimiñ her gûşesinden geliyor yüz biñ figân
- 7 Nâmımı bunda benim siz tırmayıp yâd eyleyiñ
Kıldı çünki hak Kadîm’e Kerbelâ’da âşiyân

50

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Zât-ı Hak’ı bilmek isterseñ muhakkağ zâhidâ
Sen seni terk eyle âşikâr ola her şey saña
- 2 Giy melâmet hırkasını ‘âr nâmûs kalmasın
Mâsivâdan kalbiñi pâk eyle tırma ‘âcîlâ
- 3 Gir hemân mey-hâne-i ‘aşka çerâğ ol şevkile
Anda dâ’im töludur çün sad-hezâr bay u gedâ
- 4 Tırmayıp pîr-i muğânîñ destini pûs edegör
Bâde-i kevşerdürür bil cism ü câna tûtyâ

- 5 Her dü ‘âlem bulmak isterseñ hayât-ı câvidân
Gel Kādîmî’niñ sözüne tut kulağ sen tâlibâ

(833)

51

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Dermândeler dermânısıñ yâ ‘Alî senden meded
Mü’minleriñ î mânısıñ yâ ‘Alî senden meded
- 2 Kamu varım fedâ ettim yoluñda cânımı ben
‘Aşk ehliniñ cânânısıñ yâ ‘Alî senden meded
- 3 Bâb-ı ihsânıña geldim gözlerim elîâfıñı
Üftâdeler penâhısıñ yâ ‘Alî senden meded
- 4 Göñül pek çok bunaldı kaldı ey şâh bu yerlerde
Göñülleriñ mihmânısıñ yâ ‘Alî senden meded
- 5 Kalmışım âurbette bîkes koyma yârimden cüdâ
Gariplerin dil-hâhısıñ yâ ‘Alî senden meded

- 6 Yoluñda cân fedâ ettim kıl kabûl ey pâdişâh
 Kadîmî'niñ sulţânısıñ yâ 'Alî senden meded

52

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Hamdülillâh kim ben oldum bende-i âl-i 'abâ
 Cân u dilden şâkirim ben Muştafâ'ya bî-riyâ
- 2 Bu hâyhûy-ı kavââ-yı denîyle hîc 'alâkam yok
 Benim dînim îmânım hem penâhımdır Murtezâ
- 3 Hâdim-i Ehl-i Beyt'im hem çâker-i âl-i resûl
 Başımıñ tâcı serverimdir Hasen hulku'r-rızâ
- 4 Şarşıldı arş u semâ enîn-i Zehrâ'dan o dem
 Kıydıkları ân saña âh ey şehîd-i Kerbelâ
- 5 Gösterdi hidâyet yolunu 'âşıklara ol
 Vâriş-i şâh-ı Kerbelâ sulţân Zeyne'l-'abâ

- 6 Muḥammed Bâkır'a biñ cânım da olsa fedâdır
Şaṭtı nûrun cihâna hem Ca'fer-i Şâdik rehâ
- 7 Mûsî-i Kâzım 'Alî Mûsâ Rızâ'dır penâhım
Bunlara ben cânla başla eyledim çün iktidâ
- 8 Takıyy ü bi'n-Nakıy şâhım Kâdîmî nûrumdur
Oldu dermân derdim kim 'Askerî Mehdî ledâ

53

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Okudum 'ilm-i ledün bildim kimdir Ebü't-türâb
Dört kuyudan girip çıktım semâya oldum seḥâb
- 2 Yaâdıran bendim rahmet bârânı ra'd u berḳ ile
İnerdim seyr için gökten arza olurum serâb
- 3 Gezmiş idim ben sefîne-i Nûḥ'la bir zamân
Ṭuymadıñ mı ṭûfân-ı Nûḥ'u yazmış idi dört kitâb
- 4 Hızır ile yoldaş idim Ṭûr'a çıktım Mûsâ ile
Len terânî diyerek biz idik eyleyen ḥiṭâb
- 5 Kırklar ile özün birleştirip Kâdîmî kemter

Çekildi aradan hemân yüzüne çekti niķâb

54

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Ey necl-i ‘âlî, ey nûr-ı dîde-i Muştafâ
Ey pâdişâh-ı ‘âlem, ey gonca-i Murtezâ
- 2 Peyğamberi inkâr eden o kavm-i bî-hayâ
Naşıl kıydılar saña ey nev-nihâl-i Zehrâ
- 3 La‘net ol Yezîd’e a‘vânına, hempâsına
Gördüler lâyıķ saña korkmadan bunca ezâ

(834)

- 4 Muħazzem vücûduñ başsız kalınca şahrâda
Tolmuştu âh u enîn ile ol demde fezâ
- 5 Görmemiş bir mişlini bu fâci‘anıñ cihân
Kurulduķu günden beri dâ‘im Kādîmî gedâ

55

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dür ü gevher âdem içre gizlidir insândadır
Âyet-i seb'ü'l-meşânî gizlidir insândadır
- 2 Bîst ü heşt ü seb' rûdan buldular 'âlem vücûd
'Alleme'l-esmâ rûmûzu gizlidir insândadır
- 3 Yürü bir mürşid-i kâmilîñ tutagör dâmânın
Nice yüz biñ esrâr anda gizlidir insândadır
- 4 Fehm edegör mûtû Kable ente mûtû remzini
İstivâ sırrın oku gel gizlidir insândadır
- 5 Kâf u nûndan halk olundu cümle eşyâ serteser
Kadîmî ol nokta-i bâ gizlidir insândadır

56

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dîde-i nemnâkim görünce bâgbân imdâd eder
Sünbülle gül boynun büküp bülbülân feryâd eder

- 2 Kâse kâse zehr içirdi ‘aşk baña her şubh u şâm
Dağlayarak zehr ile hem zaḥmımı müzdâd eder
- 3 Âh u zârıma taḥammül edemez tağ ile taş
Bir nefeste anda yüz biñ âşiyân bünyâd eder
- 4 Neyleyim bunda cihânıñ dârını şimden geri
Keşf edelden ḥaḳ yolunu âbâd eder
- 5 Gece gündüz şâh Zekî sulṭânımıñ hem nâmını
Anda hem cehr ile okuyup Kādîmî yâd eder

57

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Neyleyim şaştım da kaldım ‘âlem içre yok vefâ
Yâre-i ‘uşşâka yoktur arama çünkü şifâ
- 2 Görmedi Mecnûn’la Ferhâd ‘aşk yolunda hîc rehâ
Onlara mesken olurdu her zamân tağ u saḥrâ
- 3 Âh u zârdır ‘âşıkıñ sermâyesi çün dâ’imâ
Râḥatı yok bu cihânıñ adı hem dâr-ı fenâ

- 4 Fark eden yok ehl-i 'irfân kadrini 'âlemde hiç
Sen özüñ bil kim olasıñ maqbûl-i şâh u gedâ
- 5 Ey Kadîmî zevrağıñ sal baħr-i 'aşka etme ħavf
Kıldı tahlîs keşf-i Nûh ehlini çünki Hudâ

58

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Göñül düşme şaşın vefâsız dildâra yanarsıñ
Elde varıñ şarf edip dûzah-ı nâra yanarsıñ
- 2 Gerçi saña nâz ü istiânâ eder biñ va'dile
Encâm bir dâne gibi şu'le-i nâra yanarsıñ
- 3 Âh u zâr etme göñül çâk-i girîbân eyleyip
Düşürür dâmene fettân âh u zâra yanarsıñ
- 4 Olagör kendiñe ħâkim kayd-ı dünyâdan geçip
Nâdim olursuñ beklediğıñ gülzâra yanarsıñ
- 5 Pek bağla zencîr-i 'aşkı şöyle Raħmân'a eriş
Pendimi gûş eyle Kadîmî efkâra yanarsıñ

(835)

59

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Görmemiş bir yerde râhat 'aşkile sûzan olan
Bu fenâda bulmamış zevk fakrile şâdân olan
- 2 Seyr-i gülşen içre hem atlas-ı zîbâlar giyip
Hakk'a maqbûl olmaz elbet rûz u şeb handân olan
- 3 Dürr ü gevher içre âark etseñ anı sen neylesiñ
İstemez mansıb-ı devlet hâk ile yeksân olan
- 4 Miḥnet-i dünyâyı zevk etmiş olanlar lâ-cerem
Ėam nedir bilmez ol tekye-i 'aşқта mihmân olan
- 5 Ey Kadîmî şabr edegör âh u zâr etme şakın

Vakt erişir ‘âleme sultân olur derbân olan

60

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Kalmamış ğayrı i‘tibâr hâtır-ı nâ-şâda hiç
Göz yaşıñla bakmıyorlar ettiğîñ feryâda hiç
- 2 Bâğ-ı gülşen içre âhû şaydına çıksañ eğer
Sedd eder râhını a‘dâ yol vermez şayyâda hiç
- 3 Ufk-ı ‘aşktan görünen şemsiñ ziyâ-yı ‘aksini
Kalb gözü a‘mâ olanlar görür mü deryâda hiç
- 4 Bunda Hakk’ıñ beytini vîrân ederseñ zâhidâ
Tövbekâr olmak eder mi fâ‘ide dünyâda hiç
- 5 Ey Kadîmî şabr ile sen nefsiñi kıl imtiyhân

Zerrece inşâf olur mu bir sürü a‘dâda hiç

61

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Gel beri ey ṯalib-i ‘aşk geç bu cāndan ibtidā
Yürü bir mürşid-i kāmile eriş et iktidā
- 2 Nârdan libâs giydireirler hem demirden leblebi
Ekl edegör anda vardır türlü türlü iştiḥâ
- 3 Kurtarır bunda seni çün vehm-i dûzaḥtan hemân
Sırrı fâş etme şaḫın bir ferde eyle i‘tinâ
- 4 Mûtû Kable ente mûtû sırrına vâkıf olup
Şorma ḡayrı kimseye et gördüḡüñle iktifâ
- 5 Ey Kadîmî şorsalar bu ‘aşkıñ intihâsını

Baħr-i ‘ummândır bu ‘aşķ çün yoktur aña intihâ

62

DÎVÂN KADÎMÎ²⁴

- 1 Şunma sâķî meyiñ kim ezel mest ü şafâyız biz
Harâbât ehline her demde meclisgüşâyız biz
- 2 Mest olupsuñ gerçi kim mey ile şol derde ğayrı
Düşmeniñ terk eyle ‘inâdı her derde devâyız biz
- 3 Tesemmüm eylese ol şûh seni bezm-i ülfette
Ne ğamdır verdiği dârû o semme şifâyız biz
- 4 Yolunda cânımız kıldık fedâ çün kim o sultânıñ
Fenâdan el çekip bende-i şâh-ı beķâyız biz
- 5 Rûzgâr-ı ‘aşķile hem baħr-i ‘ummân içre kim
Keşti-i cismi titretir bir ‘azîm talâayız biz
- 6 Bu Kadîmî kemterî hem ahķarîdir ‘aşķile
Cân baş terkiñ edip fedâ-yı âl-i ‘abâyız biz

(836)

²⁴ İhsân Maħvî’ye nazîre

63

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Râhat mı bulur gördükte seni ‘âşık-ı dildâr
Feryâd eyleyerek cismini berbâd eder herbâr
- 2 Bûlbûl hiç gülzâra fedâ etmez idi cânın
Görseydi seni kâşkî bu cihânı eyle ey yâr
- 3 Nice tuttuñ anı muğbeçe pîr-i muğânıñ
Pederiñ bî-şübhe seni kıldı o pîre şikâr
- 4 Şem‘-i dil aldı kılı târ-ı zülfüñden seniñ
Nâr-ı ‘aşkıñla seniñ eyvâh aña oldu bî-çarâr
- 5 ‘Âşıklara ihsân-ı Hudâ’dır hüsn-i cemâliñ
Bî-çâre Kadîmî sevdi seni bil kâr u zarâr

64

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 İhtiyârım elden aldıñ bâri luţf et hâlîme
‘Aşkile yanmış vücûdum kıl nazar ahvâlîme

- 2 Gece gündüz derd-i ‘aşkıñ ile sûzânım seniñ
Oldu hayrân ‘âşıkân şu‘le-i işti‘âlîme
- 3 Şu harâb olmuş yıkılmış kalbimi gel bünyâd et
Kim medâr-ı fahr olur hatır-ı istikbâlîme
- 4 Tıfl-ı dil uşlanmaz oldu ister ihsânıñ müdâm
Eyle teşrîf bezmime ma‘zûr bak isti‘câlîme
- 5 Çün Kadîm’iñ her yanı bir göz olmuştur ey vefâ
Dikkatle nazar kıl enîsim ‘abâ-yı şâlîme

65

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Ey şems-i münîr ‘âşıkıña imdâda mı geldiñ
Yoksa kalbindeki zahmını müzdâda mı geldiñ
- 2 Ğayrı hâlim diyemem cânıma kâr eyledi ‘aşk
Söyle ki Şîrîn olup cândan Ferhâd’a mı geldiñ
- 3 Ey kâmet-i şimşâd-ı leâfât vey perî-ruhsâr
Söyle bu vîrâne gönlümü âbâda mı geldiñ

- 4 Gülistân-ı hüsnuñe şaldım âhû-yı nigârım
Yoksa ey yâr âhû-yı dili şayyâda mı geldiñ
- 5 Var mı kânûn-ı maḥabbette ‘aşkı nihân tutmak
Kadîmî i‘lân ettiğiyçin âzâda mı geldiñ

66

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Bezmimizde cânân görmeyecek gelse maḥabbet
Bozuldu bezm-i maḥabbet bilmem ki nedir ḥikmet
- 2 Kimisi dildeki esrârını edecektir keşf
Şanki bir nice gün Hızr ile eylemiş ülfet
- 3 Ne gelişten ḥaberi var ne gidişten eşeri
Ḥaberi yok lâ ile illâdan çekmede zahmet
- 4 Râz-ı derûnum diyemem kimselere ey dilber
Nihân etmekle derdini bulur ‘âşıkân devlet
- 5 Ey Kadîmî iḥsân-ı Hudâ’dır saña ‘aşk-ı ḥak
Hem ‘aşk re’yi vermededir nâ-ehline şıklet

(837)

67

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Bir nev-civân Mevlevî aldı âh şabr u karârım
‘Âciz olur gûş eden rûz u şeb feryâd u zârım
- 2 Ol perîniñ gitmez hayâli hemîşe dîdeden
Ümîd-i vuşlat ile geçmede leyl ü nehârım
- 3 Âteş-i hasret cânıma kâr etti benim artık
‘Aşkî baña terk ettiriyor hem nâmûs u ‘ârım
- 4 Çeşm-i mestânın süzerek göñlümü yağmaladı
Âşiyânım yıktı bil soldurdu bâğ-ı bahârım
- 5 Kadîmî buldu ihsânı çün pâzâr-ı ‘aşk içre
Menzil-i ‘aşkıta ‘âkıbet dâmile tuttum şikârım

68

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Dilden feverân eden âhım soldurdu gonçe gülü
Mahrûm etti bahâr güllerinden gayrı ben bülbülü

- 2 Da‘vet ettik meclis-i rindâna o şûhu bu şeb
Yok imiş kalbinde mekr aḥbâbına emeli
- 3 Tehî şanma ‘âşık-ı zârîñ âhını sen ey mâh
‘Uşşâkıñ âh u zârı titretir burc-ı ḥamel’i
- 4 Zann etme kalır yanına nev-nihâl ettikleriñ
Diretme şaḳın cehd edegör sen âzürde-dili
- 5 Niye vechiñ ‘âşık-ı kemterden edersiñ nihân
Seni iḥsân eylemişken Ḳadîmî’ye o velî

69

DÎVÂN ḲADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Elvedâ‘ ey tende cânım mihribânım elvedâ‘
Elvedâ‘ ey hemdemim ebrû-kemânım elvedâ‘
- 2 Etmedi re‘yimce devrân şol felek âh neyleyim
Elvedâ‘ ey nûr-ı şem‘-i şebistânım elvedâ‘
- 3 Ḳaddimi büktü bu firḳat dilim sûzân eyledi

Elvedâ´ ey feyz-i ´aşkı cism-i cânım elvedâ´

- 4 Ğurbete râhım göründü ihtiyârım elde yok
Elvedâ´ ey dilde mihmân-ı sulţânım elvedâ´
- 5 Bu Kādîmî aḥkârıñ yoktur duraâı bunda hiç
Elvedâ´ ey perî-ruḥsâr-ı iḥsânım elvedâ´

70

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ´ilâtün fâ´ilâtün fâ´ilâtün fâ´ilün

- 1 Mûy-ı zülfe bağı göñlüm çektiğim miḥnet nedir
Ḥûb-cemâliñ seyrine muḥtâcım çün ḥikmet nedir
- 2 Yandığım derd ü elemden firḳatiñle şubḥ u şâm
Âh u efgânda günden güne bu rif´at nedir
- 3 Gece gündüz seyr ederken rûy-ı ruḥsârıñ seniñ
Dehr-i zâlim içre her dem çektiğim ḥasret nedir
- 4 Bir nefes yok nev-nihâlimle tenhâca râḥatım
Baña o zâlim raḳîbiñ verdiği şıklet nedir

- 5 Yüz otuz üç çıktı ismiñ ğam çeker ey perî-rû
Ebced-i ħarfiñ tahrîre bâ'îş-i minnet nedir
- 6 Ey Kādîmî öldürürse ğamzesiyle çün seni
Bundan efzûn hem saña sermâye-i devlet nedir

(838)

71

DÎVÂN KÂDÎMÎ

- 1 Gördüm seni ey mihr ü mâh şâd u ħandânım bugün
Luţf u ihsân eylediñ şevkile sultânım bugün
- 2 Herc ü merc oldu şu'ûrum seni görmekle bu dem
Ey perî sûz-ı firâkıñla bî-mekânım bugün
- 3 Bilemem nice ta'rîf edeyim ħâl-i perîşânım
Yûsuf-ı şânîsiñ ħüsnüñe ħayrânım bugün
- 4 Vermez idim istese cânım vallâhi melekü'l-mevt
Emr eyle ey şûĥ-ı şenim saña kurbânım bugün
- 5 Kādîmî ihsânıñ meddâhıdır ta'yîb etmeyiñ
Zîrâ ki ol mihr-i dilârâyı seyrânım bugün

72

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Gelme ey bâd-ı şabâ lûf et göñülde ham²⁵ tolu
Bu küsûf etmiş kapanmış dilde pek çok gam tolu
- 2 Hâşî'âne 'âleme ettikçe rûy-ı iltifât
'Aksi devrân etmede kim kalbi zehr ü şem²⁶ tolu
- 3 Her demim zucretle müstevlî vücûdum muhtâc
Zevk u neş'e görmedim çünkü serâpâ hem²⁷ tolu
- 4 Âh edersenm tolderur seylâb-ı eşkim her yeri
Ey felek incitme zîrâ gözlerimde nem tolu

²⁵ Kıvrılmış, bükülmüş

²⁶ Koxlama, koku

²⁷ hüzn, endişe

- 5 Nefha-i bülbül değildir isteğim gülzâr değil
Bu göñül bâğı içinde bir nice hemdem tolu
- 6 Ben tabîbim ey Kadîmî âşiyânımda müdâm
Mübtelâ-yı derd-i ‘aşka dâ’imâ merhem tolu

73

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- Mekteb-i ‘aşkıta okuduk yâr ile biz ezelî
Tıfl-ı dile ta‘lîm ettik ezel-i lem-yezelî
- 1 Pîr-i muğânıñ elinden bâde-i ‘aşk içeli
Şubh u şâm budur artık göñlümüñ vird-i emeli
Kible-i ehl-i hakîkat hâzin-i sırr-ı ‘Alî
Yetiş ey pîr-i tarîkat Hâcî Bektâş-ı Velî
- Göñlümüñ sultânı olmuştur Hasen hulku’r-rizâ
Gözlerime tûtyâdır şâh Hüseyin-i Kerbelâ
- 2 Murtezâ gonçesidir ol dilrübâ Zeyne’l-‘abâ
Muhammed Bâkır olmuştur ehl-i ‘aşka rehnümâ
Kible-i ehl-i hakîkat hâzin-i sırr-ı ‘Alî
Yetiş ey pîr-i tarîkat Hâcî Bektâş-ı Velî

Ca'fer-i Şâdık'durur hem cümlemize pîşvâ

Derdimiñ dermânı Mûsî-i Kâzım 'Alî Rızâ

3 Şâh Takî ve Bi'n-naķî'niñ bendesiyim ey şehâ

Cânımıñ cânı 'âskerî Mehdî-i şâhib-livâ

Kible-i ehl-i hakîkat hâzin-i sırr-ı 'Alî

Yetiş ey pîr-i tarîkat Hâcî Bektâş-ı Velî

(839)

Bende-i âl-i 'abâyım meşrebimdir Hayderî

Hayder-i Kerrâr'ıñ oldum Kanber'iniñ Kanber'i

4 Dâhil-i bezm eylediler bu Kadîmî kemteri

Şundular ol demde kırklar içtim âb-ı Kevşer'i

Kible-i ehl-i hakîkat hâzin-i sırr-ı 'Alî

Yetiş ey pîr-i tarîkat Hâcî Bektâş-ı Velî

74

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Ben muhibb-i Ehl-i Beyt'im pâdişâhımdır 'Alî

Bende-i âl-i 'abâyım tâcdârımdır 'Alî

- 2 Kulu kurbâniyim Hasen'le Hüseyin-i Kerbelâ'nıñ
Hâsiriyim Zeyne'l-'abâ'nıñ penâhımdır 'Alî
- 3 Cân fedâ olsun yoluna ol erenler şâhınıñ
Ben gürûh-ı nâcîdenim çün güvâhımdır 'Alî
- 4 Bâkır u hem Ca'fer-i Şâdık'tır bize rehnümâ
Dînim hem îmânım hem perverdîgârımdır 'Alî
- 5 Kâzım-ı Mûsâ Rızâ'dır gözlerime tûtyâ
Vech-i mu'ayyende hûrşîd-i dırahşânımdır 'Alî
- 6 Takî ve Bî'n-naķî şâh 'Askerî destgîrîmdir
Cânımıñ cânı hem rûh-ı revânımdır 'Alî
- 7 Gözüm nûru Mehdî-i şâhib-livânıñ gevheri
Görmek isterseñ Kadîmî rû şıfâtımdır 'Alî

75

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Tâcdâr-ı rif'atımdır ol Muḥammed Muṣṭafâ
Bâ'îş-i feyz-i necâtımdır 'Aliyyü'l-Murtezâ

- 2 Ol Hasen hulkû'r-rızâya cân u dilden 'âşıkım
Serverimdir pâdişâhımdır şâh Hüseyin-i Kerbelâ
- 3 Cân fedâ Zeyne'l-'abâ'ya hem Muhammed Bâkır'a
Bize yol gösterdi ol Ca'fer-i Şâdık rehnümâ
- 4 Kâşif-i esrâr-ı Hak'tır vâriş-i 'ilm-i ledün
Pâdişâh-ı her dü 'âlem Kâzım-ı Mûsâ Rızâ
- 5 Taqiyy ü Bi'n-naķî nûrum hem Hasenü'l-'Askerî
Bir dahî gelse gerektir Mehdî-i şâhib-livâ
- 6 Çârdeh ma'sûm pâk on iki imâm 'aşkına
Ehl-i Beyt'ün mâdihidir bu Kadîmî-i gedâ

76

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Tâcdâr-ı efserimdir ol Muhammed Muştafâ
Şâhib-i seyf-i zû'l-feķâr şâh 'Aliyyü'l-Murtezâ
- 2 Gözlerime tûtyâdır Kible-i ehl-i vefâ

Göñlümüñ sultânıdır ol Hasen hulkû'r-rızâ

3 Hem ciğerpâre-i Zehrâ Kurretü'l-'ayn-ı resûl
Pertev-i nûr-ı ilâhîdir Hüseyin-i Kerbelâ

4 Vâriş-i 'ilm-i ledün hem hâle-i nûr-ı Nebî
Bâ'îş-i emn ü emândır ol 'Alî Zeyne'l-'abâ

5 Ol Muhammed Bâkır'a olsun bu cân u ten fedâ
Kâşif-i sırr-ı hakîkat Ca'fer-i Şâdık rehnümâ

(840)

6 Hâzin-i sırr-ı velâyet pâdişâh-ı her dü serâ
Serverimdir Mûsî-i Kâzım'dır 'Alî Mûsâ Rızâ

7 Muşhaf-ı hüsnünde gördüm âyet âyet okudum
Eyledim çün Takî'le 'Alî Nakî'ye iktidâ

8 'Askerî'niñ 'askeriyim Yezîdân'ı katl için
Gelir bir gün zuhûr eder Mehdî-i şâhib-livâ

9 Hânedân-ı Ehl-i Beyt'e bağıyım biñ cân ile
Destgîr ü penâhım ol ma'den-i kân-ı vefâ

- 10 Dergehinden feyzyâb olmak diler bu ahkârîñ
Tâ ezel oldu Kādîmî bende-i âl-i ‘abâ

77

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Dertliyim dermâna geldim yâ Muhammed Muştafâ
Koyma hasrette bu ‘âşık-ı bendeñi şâh Murtezâ
- 2 Nâle-i efgânım erişti ‘arşa kürse ey hümâm
Kıl kerem luğf eyleyip de yâ Hasen hulkû’r-rızâ
- 3 Firkatîñden eylerim ben âh u zâr şubh u mesâ
Ey ciğer-pâre-i Zehrâ vey şehîd-i Kerbelâ
- 4 Göñlümün sultânı ol Zeyne’l-‘abâ Bâkır ile
Pâdişâh-ı her dü ‘âlem Ca‘fer-i Şâdık rehâ
- 5 Mûsî-i Kâzım ‘Alî Mûsâ Rızâ’dır serverim
Taķî ile Naķî sultâna olsun cânlar fedâ
- 6 ‘Askerî’ye ‘asker oldu bu Kādîmî kemteriñ
Sen kabûl eyle niyâzın Mehdî-i şâhib-livâ

78

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Yıkma dil kâşânesin çün ulu sultân andadır
Yıkma bir kalb-i fakîri 'arş-ı Rahmân andadır
- 2 Her 'abâ hırka giyen dervîş değildir hâliyâ
Gel harâbât ehline kim nûr-ı 'irfân andadır
- 3 Kalbiñi pâk eyleyegör mâsivâyı terk edip
Gir bu 'aşkıñ mektebine ulu dîvân andadır
- 4 Mülk-i fakrı tutagör hem cümle varıñdan geçip
Baħr-i 'ummân içre tal kim dürr-i efşân andadır
- 5 Ey Kadîmî kıl tefâhur bende olduñ Hayder'e
Haste-i kalbiñ için bil derde dermân andadır

79

DÎVÂN KADÎMÎ

- 1 Dün gece seyrimde râst geldim bir ulu şara

O şarıñ sultânları Muḥammed'le 'Alî'dir

- 2 Göñülden baġlıyım 'aşk ile sevgili yâra
'Aşk ile yâre baġlandıâm kâlû belîdir
- 3 Kudret kandîlinden yaktım 'aşkıñ çerâġını
Mecnûn gibi başımda esen sevdâ yelidir
- 4 Cân u dilden 'âşıkım ol şeh-i sultâna ben
Benim pîrim hünkârım Hâcî Bektâş Velî'dir
- 5 Suçun 'afv eyle bu Kadîmî kemteriñ ey şâh
Hüseyn 'aşkına döktüğü göz yaşı selidir

(841)

80

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Göñlümüñ sultânı hem şâhı Muḥammed'le 'Alî
Penâhım destgîrimdir Hâcî Bektâş-ı Velî
- 2 Ben Ğulâm-ı Hayder'im dönmem yolumdan zâhidâ
Ehl-i Beyt'iñ uğruna kıldım fedâ cân u dili

- 3 Şâh Hüseyn-i Kerbelâ'nıñ 'aşkına tırmaz akar
Mevc urur bir baħr-i 'ummân oldu göz yaşı seli
- 4 Tağı deldi çok mudur Ferhâd'ıñ ol Şîrîn için
Ben o şâhıñ 'aşkına Kâf'ı deldim ezeli
- 5 Kible-i ehl-i Hudâ'yım hem harîm-i ehl-i 'aşk
Bu Kadîmî kemtere hak lutfuñu kıldı celî

81

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ey bu göñlüm mülkünüñ sulţânı şâhım Murtezâ
Bâb-ı ihsânıña geldim eyledim çün ilticâ
- 2 Pür-kuşûrum sen 'adîlsin geç suçumdan ey şehâ
Etmişim çün Ehl-i Beyt'ıñ yoluna cânım fedâ
- 3 Kevşer'ıñ sâķisi sensiñ biñ bir ismiñ Bû Tûrâb
Bâb-ı rahmiñ melceéimdir merhamet kıl ey resâ
- 4 Tûr-ı cismimde tecellî eyledi Mevlâ-yı 'aşk

Kâşif-i sırr-ı hakikat kânısıñ yâ Müctebâ

- 5 Bu Kadîmî kemteriñ hem ahkârıñ ağılar müdâm
‘Afv et suçun be-hakk-ı şâh-ı şehîd-i Kerbelâ

82

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 ‘Aşk ile bîhûş olanıñ lânesi vîrânedir
Dâ’imî sermest olanıñ meskeni meyhânedir
- 2 Küntü kenziñ sırrına âgâh olanlar zâhidâ
Nûş eder ‘aşkıñ şarâbın tuttuâu peymânedir
- 3 Cânını cânâna vermekte tereddüd eylemez
Şem‘-i ‘aşka yanmada çün her biri pervânedir
- 4 Mûtû kable ente mûtû sırrına mazhar olan
Haşrı neşri bunda gördü mâyesi merdânedir
- 5 Ehl-i Beyt’iñ ‘aşkına Mecnûn mişâli seyrânımız

Ta'yîb etmeñ bizleri meşrebimiz rindânedir

6 Biz gürûh-ı nâcîdeniz mezhebimiz Ca'ferî
Hâcî Bektaş kullarıyız aşlımız şîrânedir

7 Bekliyor şâhıñ kapısın bu Kadîmî tâ ezel
Hâk yoluna dâhil olmuş meclis-i 'irfânedir

83

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1 Ey göñül gel terk-i terk et bulasıñ tâze hayât
Bağr-i 'ummâna karış ki olasıñ zerre habâb

2 Vâdî-i 'âlemde gör kim niceler etti savaş
Ermediler makşûda hem çektiler çok ızırâb

3 Kim erişti mürşide ol benliğin terk eyleyip
Cân u dilden ehl-i beyte bağlanıp etti şebât

4 Bineydiñ Nûh'ıñ zevrağına sâhile erdi hemân
Bu söze sen de inan ki bunu yazdı dört kitâb

- 5 Şâdıkâne bende olmuştur Muḥammed ‘Alî’ye
Ehl-i Beyt’e bu Kādîmî ciğerin kıldı kebâb

(842)

84

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Mâhiyet-i ‘aşkı ta‘rîf edeyim tâlib saña
Serserî gezme cihânda baş vurup da her yaña
- 2 Şaykal et sîneñi sen de ‘aşk ile tırma hemân
Âteş-i sûzân olan ‘aşk nûrun saçar câbecâ
- 3 ‘Âr u nâmûs şîşesini kırdırır rüsvây eder
Benliâîñ terk et bu ‘aşka eyle gel sen iktidâ
- 4 Tağ u şahrâ gezdirir Mecnûn-mişâl insânı ‘aşk
Nice erler kıldılar ‘aşk uğruna cânlar fedâ
- 5 Çün ezelden mâye-i ‘aşkile mahmûr oldu kim

Ol sebebden mübtelâdır ‘aşka Kādîmî gedâ

85

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Tâ ezel bir derde düştüm kâbil-i dermân değil
Derdimiñ dermânı zîrâ o kadar âsân değil
- 2 Tâlibâ gel varlığıñ terk eyle gir bu ‘âleme
Gâfil olma kim bu devrân bildiğiñ devrân değil
- 3 Kim katıldı bu kaṭâra şübhesiz buldu necât
Girmeyenler bu kaṭâra dâhil-i rıdvân değil
- 4 Ermeyenler mûtû Kable ente mûtû sırrına
Fülk-i Nûḥ’a girmemiştir vâsıl-ı cânân değil
- 5 Hâcî Bektaş-ı Velî’dir pîrimiz ḥünkârımız

Çünkü esrâr-ı ilâhî bizlere nihân değil

- 6 Ey Kādîmî kim ki girmedî ḥaḳîḳat deyrine
Sırr-ı esrâr-ı ilâhî onlara ‘ayân değil

86

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Bende-i âl-i ‘abâyım ḳapıñâ geldim şehâ
Ḥâk-i pâye yüz sürüp envâra geldim ey vefâ
- 2 Pertev-i nûr-ı Ḥudâ’sıñ ma‘den-i faẓl u kerem
‘Âşık olur nûr-ı envârıñ görenler bî-riyâ
- 3 Zât-ı Ḥaḳ’tır lâ-cerem âbây ü ecdâdıñ seniñ
Eyleme red bu faḳîri dergehiñden ey sehâ
- 4 Vâlih ü ḥayrânıyım Feyzî Baba çün ḥüsnünüñ
Eyleme maḥzûn mükedder sâ‘iliñi ey rehâ
- 5 İstemekten bıkmıyor Dervîş Kādîmî gedâ

Kâmyâb et resmini bekler hemân subh u mesâ

87

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Aşk yolunda cân verenler vâsıl-ı Raḥmân olur
Bende-i âl-i 'abâ çün dâhil-i rıdvân olur
- 2 Mûtû ḳable ente mûtû sırrına maẓhar olan
Pâk eder levḫ-i derûnun 'âzim-i cinân olur
- 3 CÂn gözünü açagör sen ḳalmayasıñ serserî
Men 'aref remzini bilenler lâ-cerem 'irfân olur
- 4 Küntü kenz esrârı sende muḥtefîdir bilmiş ol
Bu rümûzu keşf edenler bende-i merdân olur
- 5 Çün meṭâf-ı ḳudsiyândır ey Kadîmî ol göñül

Bir yıkılmış göñlü ta‘mîr eyleyen sultân olur

(999)

88

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mef‘âîlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Kûtâh et sen zebânıñı eger kuṭb-ı cihân iseñ
Çekil bir gûşeye gizlen kamu derde dermân iseñ
- 2 Bu ‘âlem nefsî nefsî olmuş eden yok ‘ârife rağbet
Şakın çıkma bu meydâna Süleymân-ı zamân iseñ
- 3 Bu dünyâ fânîdir aldanma, elvâna, bu naḳḳâşa
Bakıp da ṭalma ezvâka mekândan lâ-mekân iseñ
- 4 Vücûduñ âteş-i ‘aşkile ḳo yansın âh u zâr etme
Taḥammül eyleyegör sen bu âteşe sûzân iseñ
- 5 Kadîmî ḳalbiñi ṭoldur ‘Alî evlâdı ‘aşkıyla

Sükût et derd-i hicrânla eğer âteş-zebân iseñ

89

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 İki 'âlemde ma'îlûbum Muḥammed Muṣṭafâ'dandır
Buyurdu laḥmike laḥmî 'Aliyyü'l-Murtezâ'dandır
- 2 Feleğiñ zehrini kâse-be-kâse nûş edip bunda
Şararıp ṣolduâum billâh Ḥasen ḥulku'r-rızâdandır
- 3 Giyip mâtem libâsını gözüm yaşın sebîl ettim
Siyâh-pûş olduâum ḥâlâ Ḥüseyn-i Kerbelâ'dandır
- 4 'Alî Zeyne'l-'abâ Bâkır yolunda cân nişâr ettim
'Abâ-pûş olduâum her dem Ca'fer-i reh-nümâdandır
- 5 Tulû' etti ḥaḳîḳat şemsi ile mâhı ḥorâsân'dan

Münevver olduâu göñlüm Kâzım Mûsâ Rızâ'dandır

- 6 Takî ve Bî'n-naķî nûrum Ėasenü'l- 'Askerî şâhım
Anıñ'çün faķr faķrim Mehdî-i şâhib-livâdandır
- 7 Bularıñ meddâhıyım çün bulardır dertlere dermân
Ėadîmî kemtere dermân o şâh-ı evliyâdandır
- (1000)

90

SEMÂ'Î ĖADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Temâşâ eyledim Ėüsnüñ ki Ėüsnüñ dilrübâ gördüm
Şıfât-ı zât-ı Ėaķ'sın sen ki nesliñ Murtezâ gördüm
- 2 Derûnum 'aşķile tıldu yanıp cismim bu âteşten
Firâķın baħrine tıldım o dem nûr-ı Ėudâ gördüm
- 3 Ėaşıñ miħrâb u minberdir siper olmuş ki müjgânıñ
Gözüñ fetĖ eyledi Ėalbim yüzüñde pür-żiyâ gördüm
- 4 DeĖânıñ genc-i cevherdir ki Yûsuf'dan nişânıñ var
Ėelâmıñ dürr-i gevherdir şaķıñda istivâ gördüm

- 5 Nice vaṣf eylesem azdır Züleyhâ görse ağlardı
Kadîmî zâtıñ meftûn kapıñda hoş gedâ gördüm

91

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- Şafâsı 'âlemiñ dâ'im dil-i şâdânıñ olsun hep
Harâb etmekte ma'mûru dil-i nâdânıñ olsun hep
1 Tarîk-ı 'aşka rehberlik şehâ rindânıñ olsun hep
Yarın maḥşer 'azâbı da Yezîd-i Mervân'ıñ olsun hep
Cihânıñ 'izz ü câhı bir bölük nâdânıñ olsun hep
Cevâb-ı dehşet-i ferdâ o dem a'dânıñ olsun hep

- Değildir kimseye bâkî şaşkın aldanma dünyâya
Meyil verme bu 'âlemde görünen sâde-zîbâya
2 Su'âl etme bu ma'nânıñ hikmeti şîâmaz imlâyâ
Tefâḥür eyle fakrıñla teslîm ol bâb-ı rızâyâ
Cihânıñ 'izz ü câhı bir bölük nâdânıñ olsun hep
Cevâb-ı dehşet-i ferdâ o dem a'dânıñ olsun hep

Tefekkür eyle bir dem sen ʔalıp deryâ-yı ‘aşk içre
Girer gûşuñı ol dem şadâ-yı ʔağ ra‘d u berğ içre

3 Nice sırlar ‘ayân olur alır sıñ bğ-ı evk içre
Sevâd  pk edip gñlñ girers ñ beyt-i ak içre
Cihn  ‘izz ü ch  bir blk ndn ñ olsun hep
Cevb-ı dehet-i ferd o dem a‘dn ñ olsun hep

Dilâ rûşen edegör râhıñı kim yol karanlıktır
Dırahtıñ mîvesin topla soñu çün kim hazânlıktır

4 Tereddüd etme ta‘cîl kıl encâm giryânlıktır
Eriş bir kârbân-ı ‘aşka işiñ pâsbânlıktır
Cihânıñ ‘izz ü câhı bir bölük nâdânıñ olsun hep
Cevâb-ı dehşet-i ferdâ o dem a‘dânıñ olsun hep

(1001)

Çıkıp ‘arşa nazar eyle kurulur bir ulu dîvân
O dîvânıñ serîrinde seni sultân eder mihmân

5 Kādîmî nuṭkunu takdîr eder bir şâhib-i ezmân
Bilenler nefsini kendin tutarlar Hâk ile yeksân
Cihânıñ ‘izz ü câhı bir bölük nâdânıñ olsun hep
Cevâb-ı dehşet-i ferdâ o dem a‘dânıñ olsun hep

SEMÂ'Î KADÎMÎ²⁸

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- Derûnum bir âteş aldı seniñ ol şu'le-bârından
 Güle bülbül ezel 'âşık geçer mi zerre hârından
- 1** Göñül yandı bu dem 'aşkıñla âh u şerârından
 Tulû'ât oldu kalbimde şeref-bâhşâ şî'ârından
 Gel ey cânım baña sorma bugün 'aşkıñ pazarından
 Nice erler bunu söyler geç ey tâlib bu varından
- Cemâliñ seyrine ey şûh izin var mı sefer etsem
 'Aceb mi kûy-ı râhında fedâ-yı cân u ser etsem
- 2** Cemâliñden ba'îd oldum diye bir dem keder etsem
 Şikâyet eylemem billâh bu dünyâdan güzzer etsem
 Gel ey cânım baña sorma bugün 'aşkıñ pazarından
 Nice erler bunu söyler geç ey tâlib bu varından
- Görünce rûy-ı ruhsârıñ kûsûf etti göñül şemsi
 Seḥâb-ı zulmeti fırsat bilip etme bu hevesi
- 3** Kaçar bülbül eder tayrân bırakır boş bu kafesi
 Şadâsından cihân titrer şakın çekme bu ceresi
 Gel ey cânım baña sorma bugün 'aşkıñ pazarından
 Nice erler bunu söyler geç ey tâlib bu varından

²⁸ Muharrem 326'da yazılmıştır. Şâ'ir İhsân Maḥvî için söylenmiştir.

- Perîşân eylediñ hâlim dilerim luṭfile iḥsân
 Devâsız derdime merhem koyup destîñle kıl dermân
4 Ne lâzım söyleyim ğayrı dilerseñ eyle bir fermân
 Kādîmî oldu meftûnuñ saña cânın eder kurbân
 Gel ey cânım baña şorma bugün ‘aşkıñ pazarıñdan
 Nice erler bunu söyler geç ey tâlib bu varıñdan

93

SEMÂ ‘Î KADÎMÎ²⁹*mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün*

- Hakîkat ehline şûfî demeñ şâ‘ir kibârından
 Şudûr etmez ‘abeştir çün harâbî’niñ şî‘ârından
1 Neden kaçsın muḥibb-i ḥânedân perverdigârından
 Cihânıñ şâḥibi muṭlak olan Döldül-süvârından
 Meġer Süfyân’a bend olan o zulm-i bî-şümârından
 Ferâgat eylemez aslâ o deñli kâr-zârından

(1002)

Baña cennetteki ḥûrîleri şayma turup hemân
 Göñülde var hakîkatte nice ḥûrî nice ğilmân

²⁹ Nazîre ve cevâb-ı harâbî şahîfe 958’dedir.

2 Kimi Kevşer verir dâ'im ederler albimi şadân
 Kimisi bade-nûş olur amu derde bulur dermân
 Meğer Süfyân'a bend olan o zulm-i bî-şümârından
 Ferâgat eylemez ařlâ o deňli kâr-zârından

Cünûn 'ilmi haıat ente mûtû sırrını söyler
 Bunu idrâk eden insân cihânıñ zevkını neyler

3 Veliyullâha bend olmuş gece gündüz zikir eyler
 Haâ bilmez küfür bilmez dili dâ'im 'Alî söyler
 Meğer Süfyân'a bend olan o zulm-i bî-şümârından
 Ferâgat eylemez ařlâ o deňli kâr-zârından

Selîm, hem halîm, çün harîmim, hiç şedîd olmaz
 Erenler bayına girdim hulûsile hadîd olmaz

4 Gece gündüz taş atsa da baa zâhid 'anîd olmaz
 Haıat mürşidim pîrim Zekî'den hiç ba'îd olmaz
 Meğer Süfyân'a bend olan o zulm-i bî-şümârından
 Ferâgat eylemez ařlâ o deňli kâr-zârından

Bilenler söylemez çün söyleyen bilmez bu hâl nedir
 Kadîmî dâ'imâ söyler içimizde bu âl nedir

5 Harâbî bilmek isterse maabbette cemâl nedir
 Gidip bir kâmile orsun haıatte vişâl nedir
 Meğer Süfyân'a bend olan o zulm-i bî-şümârından
 Ferâgat eylemez ařlâ o deňli kâr-zârından

94

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Perî mi yâ melek misiñ nesiñ söyle gel ey dilber
Cihân nûr-ı cemâliñden münevver oldu sertâser
- 2 Melek ta'bîri zâtıña 'abeştir söylemek billâh
Cihânda hârika halk eylemiş Hallâk seni meğer
- 3 Görünce rûy-ı ruhsârıñ vücûdum lerzeler aldı
Cihânıñ zulmeti gitti serâpâ gülsitân her yer
- 4 Seniñ medhiñde 'âşıklar tamâmen kaldılar 'âciz
Ne müşkildir beyân etmek müsemmâñ ey vefâperver
- 5 'Aceb mi meftûn olduysa Kadîmî hüsnuñe ey mâh
Bütün hûrî bütün gılmân kamu emrine fermân

95

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Teşâdüf eyledim bir gün cihân bâğında bir câna
Esîr oldum o demde ben dil ü cândan o sultâna
- 2 Sebîl ettim gözüm yaşın o rütbe kim cihân içre
Zemîni kapladı bir sel serâpâ döndü gamhâne

(1003)

- 3 Tarîkat bâbına girdim ne hâcet fazla îzâha
Sekâhüm şerbetiñ verdi beni ğark etti ihsâna
- 4 Ne lâzım ğayrıya minnet baña kâfî bu in`âmı
Nişâr-ı cân eden şâha, gelip girseñ bu meydâna
- 5 Hâkîkat sırrına vâkıf olanlar verdi ikrârın
Erişti menzil-i maksûduna girdi bu devrâna
- 6 Kadîmî kemteri şâhım şakın dûr etme bâbıñdan
Kerem et de kabûl eyle huzûr-ı bezm-i `irfâna

96

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül mülküne bir şûhu bugün ben eyledim sultân
Cemâl-i pâkini pür-zevk u neşée eyledim seyrân
- 2 Ne mümkün vaşfını etmek o mihr-rû dıraḥşânıñ
Kamaşır göz o nûrundan bakılmaz bir meh-i tâbân
- 3 Nigâhı ‘âşıkıñ kalbiñ deler bir tîğ-ı bürrândır
Kaşı mihrâb u minberdir ki reftâridurur arslân
- 4 Temâşâ-yı cemâline toyulmaz ol perîniñ kim
Demâdem sîneme şaplanmada müjgân ile peykân³⁰
- 5 Esîr-i bend-i zincîrim kemend-i zülf ü gîsûñla
Ne ḥâcet katlime kaşdıñ dilerseñ eyle bir fermân
- 6 Beni mest eyledi zâten seniñ ol bûy-ı dil-cûñ³¹ kim
Kadîmî uğruna cânın bedelsiz eyliyor kurbân

97

SEMÂ’Î KADÎMÎ

mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün mefâ ‘îlün

³⁰ Ok

³¹ Göñül arayıcı güzel nâzenin olan

- 1 Göñül 'aşkıñla mest olmuş gezer dîvânedir şimdi
Seniñle âşinâ olmuş baña bîgânedir şimdi
- 2 Temâşâ-yı cemâliñle göñül hayrân u sergerdân
İçip 'aşkıñ şarâbını gezer mestânedir şimdi
- 3 Seḥâb-ı zulmeti kaldır aradan kalmasın bir de
Cemâliñ seyrine lâayık bu bir gülşânedir şimdi
- 4 Şakın terk eyleme pîr-i muğâniñ dâmeniñ ey cân
Ḥarâbât ehliniñ en soñ yeri meyḥânedir şimdi
- 5 Sarây-ı sînede seyrettiğiñ kâşâneler artık
Ḥarâb-ender-ḥârâb olmuş bütün vîrânedir şimdi
- 6 Kemend-i zülfüñe bend-i esîr oldum seniñ ey mâh
Bu cismim âteş-i 'aşka yanar pervânedir şimdi
- 7 Sekâhüm şerbetin içtim ezel mest-i müdâmım ben
Erenler bezm-i cem'inde dönen peymânedir şimdi
- 8 Kıpırdır melce'im dârü'l-emânım ey ulu şâhım
Kadîmî ahkârıñ 'aşkıñ ile sûzânedir şimdi

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Gezerken tağ u şahrâda ulaştım bir ulu câna
Baña bir hoş nazar etti kul oldum ben o sultâna
- 2 Şarıldım sıdkile dâmânına pervâz edip uçtum
Tolaştırdı semâvâtı yetiştirdi bir 'ummâna
- 3 Girip bâğ-ı cinân içre içip Kevşer şarâbını
Açıldı perde-i esrâr nümâyân oldu her yana

(1004)

- 4 Ölüp ölmezden evvel var olup kaldım bu 'âlemde
Ledün 'ilmin okuttu çün baña bir hâce-i dâna
- 5 'Alî'niñ bendesi oldum Kadîmî dendi nâmıma
Ezelden dâhil olmuşum harîm-i bezm-i 'irfâna

99

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Karanlıktır yoluñ cehd et ne turursuñ behey gâfil
Gözüñ perdesini kaldır bulup bir mürşid-i kâmil
- 2 Yürü pîr-i muğânıñ himmetin al serserî gezme
Seni gamdan halâş eyler o şâhıñ himmeti ‘âcil
- 3 Tevekkül kıl kanâ‘at baħrine gavvâş³² olup bir dem
Haķîkat sırrına ergür ref‘ olsun gitsin o bâtıl
- 4 Şaķın aldanma elvâna bu ‘âlem bir güzergâhtır
Kimi bâtıl, kimi nâdân, kimi zâlim, kimi câhil
- 5 Kādîmî sen erenler bâbınıñ derbânı ol, elbet
Gelir bir gün çalar bunda nihâyet sûr-ı İsrâfîl

100

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Gözüm yaşın sebîl ettim şehâ ihşânıña geldim
Günâhım çoktur ey şâhım zihî gufrânıña geldim

³² talgıç, derine talan

- 2 Kıpıñda bir gedâñım sen kerîmsiñ ‘âleme rahm et
Şuçum ‘afv eyle sulţânım ‘ulüvv-i şâniña geldim
- 3 Beni emmâre nefsim pek perîşân eyledi şâhâ
Penâhımsıñ kerîmimsiñ mihr³³ ü tâbânıña³⁴ geldim
- 4 Bu hâlimle nice varam seniñ dîdârına şâhım
‘Adâlet kıl terahhum et ulu dîvânıña geldim
- 5 Göñül kâşânesi bunda harâb-ender-harâb oldu
Baâişla cürmümü ey şâh dil-i mîzânıña geldim
- 6 Cihân yoktur gözümde pîrimiñ luţfu baña kâfî
Kadîmî hak-i pâyiñdir ‘afv-ı fermânıña geldim

101

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Elest bezminde ikrârım verip erdim bu esrâra
Sekâhüm şerbetin içtim göñül girdi bu ebrâra³⁵

³³ Güneş

³⁴ Parlak

³⁵ Şâhib-i hayr ü hasenât adamlar

- 2 Tefâhür eylerim çünkü ‘Alî’niñ bendesi oldum
Benim kaçdım kul olmaştır ezel ebed bu sâlâra³⁶
- 3 Göñül keştisini kurtar ki cehd eyle bu tûfândan
Nedâmet fâ’ide vermez düşersin âh ile zâra
- 4 Seni ancak hâlâş eyler erenler himmeti bunda
Tereddüdsüz yürü, turma uyagör bu hüşyâra³⁷
- 5 Muhibb-i Ehl-i Beyt olan bu ‘âlemde şafâ neyler
Yetiş ‘aşk kârbânına erişegör ulu şara
- 6 Yedullâh âyetin sen de edegör gûşuñı mengûş
Kadîmî sıdkile bağlan tamâmıyla bu güftâra

102

SEMÂ’Î KADÎMÎ

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

- Dilâ gülzâr-ı ‘aşk içre girip kıl secde-i şükrân
- 1 Saña bahş-ı hayât etti o şâh-ı Kerbelâ sultân
Anıñ’çün sen yoluna kıl tereddüdsüz fedâ-yı cân
Ki şükrân borcunu turma edâ et kesb edegör şân

³⁶ Serdâr

³⁷ ‘Akıl şâhibi olan

(1005)

Muhibb-i hânedânıñ çün olur dâ'im işi feryâd

2 Ederler kendisin kırbân olurlar kıyğudan âzâd

Giyerler şevk ile fahri olurlar fakr ile dilşâd

Seķâhüm şerbetin içip bulurlar derde hem dermân

Bütün varım fedâ olsun Hüseyn'iñ yoluna billâh

3 Baña bahş eyledi bunda hayât-ı câvidân ol şâh

Teberrâyı tamâm ettim tevellâyâ olup âgâh

Yezîd ibni Yezîd'e ben ederim la'neti her ân

Vücûdum şehri tölmuştur seniñ 'aşkıñla ey dilber

4 Cemâliñ nûru göñlümde uyandırdı çerâğ enver

Göñül mir'âtına baktım göründü gözüme ekber

Temâşâ-yı cemâlinden göñül dâ'im olur şâdân

Kadîmî hâk-i pâyiñe yüzün sürer diler rahmiñ

5 Şikâyet olmasın şâhım gider bir dem anda zahmiñ

Şu'ûru kalmadı zîrâ ki söndürdü bütün fehmiñ

Muħakķaktır bu zahmından gece gündüz olur nâlân

mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün

Cihânda bir tutarım yok 'âlim Allâh yeter baña
Sivâdan pâk edip kalbim tamâmen oldu muşaffâ

- 1** Erenler bâbına girdim kul oldum ben o sultâna
Şoyundum varlıâımdan hem görünmez gözüme dünyâ

Girip deyre tevekkülle belime bağladım zünnâr
2 İçirdi 'aşk şarâbını baña ol şâhib-i esrâr
Erenler bezmine dâhil olup verdim hemân ikrâr
Göñül mir'âtını sildim mücellâ eyledim cânâ

- Qadîmî kemteriñ bâbıñda sâ'ildir diler ihsân
3 Mürüvvet merhamet eyle bu bendeñe ulu sultân
Taḥammül kalmadı zîrâ yetiştir bâde-i 'irfân
Şarâb-ı Kevşer'e kandır be-Haḫḫ-ı Murtezâ şâhâ

104

SEMÂ 'Î QADÎMÎ³⁸

mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün mefâ 'îlün

- 1** Bu mülk-i fânîden artık göñül ister sefer etmek

³⁸ Prostat için yazdığım. 8 Şubat 943'te yazıldı.

Libâs-ı tenden ayrılmak bu dünyâdan güzzer etmek

- 2 Uyandım hâb-ı gafletten tamâm oldu işim bunda
Beķâ mülkünde ey kardaş dilerim hoş pazar etmek
- 3 Beni emmâre nefsim bu pazarda yok yere şattı
Açıldı kalb gözüm zîrâ ne lâzımdır hâzzer etmek
- 4 Sefer keştîsi sitimde³⁹ hazırlıklar tamâm oldu
Yola çıkmak için kaldı o kapdâna haber etmek
- 5 Vedâ etmek için cânlar vakit kaybetmeyiñ zîrâ
Kadîmî ayrılık çattı değil lâzım keder etmek

105

SEMÂ'Î KADÎMÎ⁴⁰

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Fenâ mülkünde bir zamân edildim çünkü ben mihmân
Hużûr u râhatım yoktu işim dâ'im idi nâlân
- 2 Şafâsı yok bu âlemde turup da neyleyim artık
Harâb-ender-harâb olmuş tamâmıyla olup vîrân

³⁹ İstim ma'nâsınadır.

⁴⁰ Bu dağhi Kânûn-ı Şânî 943 yazıldı.

- 3 Şitâb etmek için ğayrı beķâ sultânına cânâ
Kanatlandı bütün rûhum hemân bekler şehâ fermân

(1006)

- 4 Bu yıl baştı yaşıım altmış üçe zîrâ yeter ğayrı
Ne gördük bunca yıllardır gelir geçer kuru devrân
- 5 Beķâ kârvânı hâzırdır sefer borusunu çaldı
Kadîmî sen yetiş cehd et göç etmeden şaķın kervân

106

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Temâşâgâh-ı 'âlemdir bu gülzârıñ hıyâbânı
Bütün halk-ı cihân fevc fevc gelir seyre bu gülşânı
- 2 Bütün bu çarh-ı gerdûnuñ⁴¹ şehâbında⁴² nice erler
Marîz-i derd-i 'aşķ olmuş görenler hep o seyrânı
- 3 Kimisi terk-i terk etmiş kamu varın fedâ edip

⁴¹ Felek, âsumân

⁴² Parlayıcı 'alev

Arayıp buldular billâh ‘abâ-pûş şâh-ı sultânı

- 4 Binip ol zevrağ-ı ‘aşka hemân yelken-güşâ-yı cân
Girip emvâcına sen seyredeğör baır-i ‘ummânı
- 5 Kādîmî kemteriñ çoktur günâhı, hâzret-i pîrden
Eşiğine niyâz edip diler derdine dermânı

107

SEMÂ‘Î KÂDÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Göñül pazar-ı ‘aşkıñda gezer mestâneler şimdi
Harâbât ehliniñ göñlün açar meyhâneler şimdi
- 2 Sekâhüm rabbühüm hamrın içen buldu devâ derde
Bu bezm-i bâğ-ı ‘îrfânda döner peymâneler şimdi
- 3 Uyandı kırk budak cem‘de bezendi nûr ile her yer
Bu cem‘iñ nûr-ı şem‘ine yanar pervâneler şimdi
- 4 Benim şâhım Zekî sultân penâhım mürşidimdir hem
Eder meydân-ı ‘aşk içre semâ‘ devrâneler şimdi

- 5 Kādîmî şem‘a-i ‘aşka düşelden bu harâbîde
Edildi cümlesi ma‘mûr bütün vîrâneler şimdi

108

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Şebâbette baña bir pîr içirdi ‘aşk şarâbını
Gözüme tûtyâ etti ‘Alî’niñ pây türâbını
- 2 Uyandım hâb-ı gafletten eriştim bir ulu şâha
Unutturdu baña dünyâ ‘azâb u ıztırâbını
- 3 Hayât-ı câvidâna çün eriştirdi beni mürşid
Temâşâ eyledim ‘aşkıñ sabâhında serâbını
- 4 Nasıl âh u figân etmem hayâtım imtidâdınca
O şâhımdan dirîğ etti felek bir kaṭre âbını
- 5 ‘Alî’niñ kanber’iniñ Kanber’i oldum dilâ cândan

Şakın incitmeyiñ sizler Kādîmî dil hārâbını

109

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül mülküdeki varım Muḥammed Muṣṭafâ'dandır
Penâhım destgîrim şâh 'Aliyyü'l-Murtezâ'dandır
- 2 İmâmeyn 'aşkına çünki içip zehri 'adûdan ben
Şararıp şolduğum billâh Ḥasen ḥulku'r-rızâdandır
- 3 Fedâ olsun bu cân u ser yoluna Ehl-i Beyt'iñ hem
Kızıl kana boyandıâım Ḥüseyn-i Kerbelâ'dandır
- 4 Taḥammül edemez insân bu türlü cevr ü 'azâba
Gözümüñ yaşınıñ seyli 'Alî Zeynü'l-'abâ'dandır

(1007)

- 5 Muḥammed Bâkır'ıñ 'ilmi oña mevrûştur ecdâddan
Tarîkım, mezhebim, dînim imâm Ca'fer şafâdandır
- 6 Yezîd'iñ ettiği zulmü bırakmaz yanına aşlâ
Zuhûru Mehdî'niñ bir gün cenâb-ı Kibriyâ'dandır
- 7 Kādîm'im râh-ı Ḥayder'de cihâna rağbetim yoktur
Benim pîrim Ḥacı Bektâş Velî'dir evliyâdandır

110

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül keşfîsini cânâ bugün enginlere şaldım
Tefekkür yaylasında ben derin 'ummânlarâ şaldım
- 2 Göñül kândîliniñ yakıtım fitîlin 'aşk çerâğından
Söyünmez oldu âteşim serâpâ nâr olup şaldım
- 3 Erenler serveri pîrim Zekî'den dersimi aldım
Urur şalâası her yana derin 'ummâna boşaldım
- 4 Temâşâ eyledim cümle cihân zîrâ ḥaḳîkatte

Dilâ pazar-ı ‘aşk içre satılmış dil-şikâr şâldım

- 5 Rızâ-yı Hakk’a bağlandım Kadîmî’yim benim ancak
Yiyenler bildiler tadım arınıñ yaptığı baldım

111

SEMÂ’Î KADÎMÎ

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

- 1 Ezel kândildeki nûrdan beni halk eylemiş Yezdân
Kaâtârına katıp ‘aşkıñ hemîşe eyledi mihmân
- 2 Alıp âbdestimi ol dem takıldı boynuma tîğ bend
Girince dört kapısından göründü bir ulu meydân
- 3 Soyundum varlıâımdan çün erenler ‘aşkına ey cân
Şarıldım sıdkile mürşid eteğine edip îmân
- 4 İçip mest oldum ol demde elinden pîr-i muğânıñ
Sekâhüm şerbetin şundu içirdi ol ulu sultân
- 5 Kapıñda bir gedâdır bu Kadîmî kemteriñ ey şâh

Hâcî Bektâş Velî pîrim ki oldur şâhib-i fermân

112

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Kadîmim tâ ezelden dâhilim bu bezm-i 'irfâna
Hakîkat şem'ine her dem bu cismim oldu pervâne
- 2 Tevellâ hem teberrâdan haberdârim ben ey zâhid
Küçük bir kahtreden geldim döküldüm baır-i 'ummâna
- 3 Murâdıñ kendini bilmek tanımaısa eğer tâlib
Şarıl bir mürşide pekçe erersiñ şâh sulţâna
- 4 Elest bezminde yoğrulmuş hamûrum mâye-i 'aşkla
Şıfâta mazhar zâtım eriştim sırr-ı Sübhân'a
- 5 Bu 'aşkıñ âteşi yaktı vücûdum küllî varım hep

Ḳadîmî mest olup dâ'im gezer meyhâne meyhâne

113

SEMÂ'Î ḲADÎMÎ⁴³

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Habersizce tûlû' etti güneş nûr-ı ḥaḳîḳatten
Alıp evvel hidâyetiñ ki ol bezm-i şerî' atten
- 2 Kitâbile, ḥiṭâbile kılip meclûb muḥibbânı
Kemâlâtla bu 'ulviyyet göründü tâ bidâyetten

(1008)

- 3 Alıp Seyyid Baṭṭâl'dan ḥuzûr-ı ma'nevî dersin
Edip kesb-i kemâl ancak ḥaḳîḳatte tarîḳatten
- 4 Onu ḥaḳ mazhar etmiş zât-ı esmâ'-i şıfâtına
Toğdı nevrûz günü bir dūr 'irfân ile ma'rifetten

⁴³ Tefvîk Oytan için yazılmıştır.

- 5 Kādîmî hâk-i pâyidir derinde Hâkî Baba'nıñ
Gece gündüz niyâz eyler ezel ebed reşâdetten

114

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül nûra boyanmıştır cemâliñ âfitâbından
İçip mest-i müdâm olmuş ezel 'aşkıñ şarâbından
- 2 Temâşâsında hayrânım, seniñ Ka'be-i hüsnüñde
Muşaffâ eyledim kalbim okuyup hak kitâbından
- 3 Benim ma'bûdum olduñ sen saña Allâh derim lâ-şek
Penâhim melce'im sensiñ uzak tutma cinânıñdan
- 4 Kaşıñ mihrâb u minberdir anıñ'çin eylerim secde
Başım kaldırmazam aqlâ seniñ pâ-yı türâbından
- 5 Göñül keştîsini çektik limana bekleriz her ân

Nesîm-i nevbahâr essiñ diye cânân civârından

- 6 Gelir bir gün gidersem âsitân-ı Başrî Baba'ya
Ayırmasın Kādîmî kemteri hâk-i gubârından

115

SEMÂ'Î KADÎMÎ
Gönlüme Hıtâb

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Temâşâ-yı cemâl için elinden tutmamış mıydım
Serâpâ mâye-i 'aşkı kanına katmamış mıydım
- 2 Metâ'-ı 'aşk-ı dildârı habersizce harîdâra⁴⁴
Göñül pazar-ı 'aşkıñda bahâlı şatmamış mıydım
- 3 Erenler meclisinde şem'a-i nûr-ı hakîkatten
Göñül içindeki 'aşkıñ çerâğın yakmamış mıydım
- 4 Elest bezminde kısmetle tağılırken hâzır olup
Turup dâra erenlerden naşîbim almamış mıydım

⁴⁴ Satın alıcı, müşteri

- 5 Âzâd edip göñül kuşun bu tendeki kafesinden
Erenler bâğına cânâ uçurup şalmamış mıydım
- 6 Akınca kişver-i kalbe göñül deryâsınıñ seli
Girip de baħr-i ‘ummâna ezelden şalmamış mıydım
- 7 Hücûmun Ehl-i Beyt üzre görünce ol Yezîdân’ıñ
Şarılıp la‘net okuna Yezîd’e atmamış mıydım
- 8 Kadîmî derd-i ‘aşkile ‘aceb mi âh u zâr etsem
Hüseyn’iñ dâğ-ı hicrânı ile ben yanmamış mıydım

116

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Münevver oldu gülşânım cemâliñ âfitâbından
Eriştim nokta-i bâya okudum ‘aşk kitâbından
- 2 Boyandı nûra ‘aşkile göñül kâşânesi ol dem
Açınca hüsnuñü ‘âşıkına cânân nikâbından
- 3 ‘Alî’dir bil lâ-cerem sen ‘Alî’dir ol baba ekrem

Arama bîhûde zâhid göründü hulk sıfâtından

- 4 Melâmet hırkasın giydim şoyundum mâsivâdan ben
Talip ‘ummân-ı ‘aşk içre göründüm her habâbından
- 5 Kādîmî kemtere bir dem şununca sâkî-i Kevşer
O dem mest-i müdâm oldu içip ‘aşkıñ şarâbından

(1149)

117

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün mefâ ‘ilün

- 1 Bugün mâh-ı muharremdir göñül tırmaz eder efgân
Muhibb-i Ehl-i Beyt olan olurlar dâ'imâ giryân
Yıkılsın çarhı dünyânıñ harâb olsun bütün cihân
Ciğergûşe-i Zehrâ'ya neden yâr olmadı devrân
Kırılsın elleriñ Şemir, kör olsun gözleriñ Mervân
Tutuşsun âteşin tâbût içinde kalmasın nişân
- 2 Hüseyin'iñ mâtemi beñzer mi hîç bir mâteme âyâ
Figânı Ehl-i Beyt'iñ âh, erişti tâ semâvâta
Şehîd-i Kerbelâ için ederiz cânımız fedâ
Bu zulmüñ intikâmını alır senden şîr-i Hudâ

Kırılısın elleriñ Şemir, kör olsun gözleriñ Mervân
Tutuşsun âteşin tâbût içinde kalmasın nişân

- 3 Kıyamazken o nâzik gerdânı pûs etmeğe resûl
Hudâ'dan korkmadan şaldırdılar hâri-ez-‘ukûl
Ayırıp re’s-i pâkini bedenden ol Şemr-i füsûl⁴⁵
Cenâb-ı Fâtıma oldu bu hâlden gâyetle melûl
Kırılısın elleriñ Şemir, kör olsun gözleriñ Mervân
Tutuşsun âteşin tâbût içinde kalmasın nişân

- 4 Mu‘âviye değil midir bu nesneyi eden îcâd
Kızıl kana boyadı Kerbelâ şahrâsını bîdâd⁴⁶
Yıkılsın başına dünyâ cihânı eyledi ifsâd
Yezîd’in zulmünü tel’în eder Nemrûd ile Şeddâd
Kırılısın elleriñ Şemir, kör olsun gözleriñ Mervân
Tutuşsun âteşin tâbût içinde kalmasın nişân

- 5 Bu yoldan dönmem aślâ dökseler yoluma hâr u has⁴⁷
Şehîd-i Kerbelâ’nın hasreti yaktı beni âhir nefes
Vişâl-i devletiñ bahş eyle derdinden edip halâş
Kadîmî kulunu luğf eyleyip kıl şâhım ‘abd-i hâş
Kırılısın elleriñ Şemir, kör olsun gözleriñ Mervân
Tutuşsun âteşin tâbût içinde kalmasın nişân

⁴⁵ Alçaklar, pelidler, soysuzlar

⁴⁶ zulm, cevr, zâlim

⁴⁷ Çalı çırpı, çörçöp, diken

(1150)

118

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Muḥarrem mâhı geldi âh, göñüller etmede feryâd
 Hüseyñ'iñ mâtemi eyler demâdem eşkimiz müzdâd

- 1 Yakıp fitne âteşlerin bu ayda ol Yezîd şeddâd
 Zûlm oklarını attı cihânı eyleyip ifsâd
 Taḥammül edemez insân bu zûlme olsa da pûlâd
 Kalır mı yanırna ettikleriñ 'aceb behey cellâd

Cihânda mişlini görmüş değil bu rûtbe bir millet
 Ede peygamberiñ evlâdına ḥûñḥârca bir şavlet

- 2 Eder mi bî'at Yezîd'e cihânda hiç o pâk-'işmet
 Hezârân la'net olsun Yezîd'e ecdâdına la'net
 Taḥammül edemez insân bu zûlme olsa da pûlâd
 Kalır mı yanırna ettikleriñ 'aceb behey cellâd

Hüseyñ'iñ mâtemi yakıtı kulûb-ı mü'minânı âh

Edip âzürde dilleri o dînsiz hem o rû-siyâh

- 3 Ciğerin yakıtı Zehrâ'nıñ bu hûn-âlûd cefâ billâh
Vücûdu çâk çâk oldu yetiş imdâdına ey şâh
Taḥammül edemez insân bu zulme olsa da pûlâd
Kalır mı yanırna ettikleriñ 'aceb behey cellâd

Muḥibb-i Ehl-i Beyt ağlar bugün mâh-ı muḥarremdir
Bu mâtemden elemnâk olmayan aḥmaḳ u sersemdir

- 4 Bu ayda zevḳ eden ancak Şemir'le İbni Mülcem'dir
Yezîd'iñ İbni Zerḳâ'nıñ, Sa'd'ıñ yeri cehennemdir
Taḥammül edemez insân bu zulme olsa da pûlâd
Kalır mı yanırna ettikleriñ 'aceb behey cellâd

Tefekkür eyle ey ğâfil bugün kevn ü mekân ağlar
Hüseyn'iñ mâtemiyle melekler hep qaralar bağlar

- 5 Kādîmî'niñ gözyaşları akar seller gibi çağlar
Hüseyn'iñ 'aşḳına cümle muḥibbân yüreğın dağlar
Taḥammül edemez insân bu zulme olsa da pûlâd
Kalır mı yanırna ettikleriñ 'aceb behey cellâd

119

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

Şâm u Dımışk'ta cem' olup bir âlây toḥm-ı zinâ
Kûfe'ye vâlî diye gönderildi İbn Zerḳâ

- 1 İbni Ziyâd menşûr yazdırmada tûrmadan aṣlâ
 Leşkere baş aradı ṣaldıracaq hem kilâb-âsâ
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya hûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna hançer, şemşîr-i bürrân⁴⁸

(1151)

- Vâlî olmak zevkî ile terk edip dîn ü îmânı
 Gelmişti la'în Sa'd'a câzib, Rey'le ṭaberistân
- 2 Çekti leşkerini ṣahrâ-yı belâya bed-zebân
 Âl-i resûle eylediler zulmü Mervâniyân
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya hûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna hançer, şemşîr-i bürrân
- Gelince kaṣd-ı Hüseyin'e Şemr-i pelîd-i bed-likâ
 Başladı feryâd u zâra 'atşân, eṭfâl ü nisâ
- 3 Zulm-i 'udvân eylediler teşnegâna eşkıyâ
 Neylediñ nettiñ o şâhı, eş sipihr-i bî-vefâ
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya hûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna hançer, şemşîr-i bürrân
- Yağmâ için ḥaymegâha kaṣd edip ol şûr u şer
 Nâkalar üstünde Ehl-i Beyt etti Şâm'a sefer
- 4 İbni Süfyân eylediler dîn-i İslâm'ı heder

⁴⁸ Keskin

Kanı ile, dîni ihyâ eyledi h̡ayrû'l-beşer
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya h̡ûn-feşân
 Yağdırdılar mazlûmâna h̡ançer, şemşîr-i bürrân

Şehîd başlarını nîzelerine takarak
 Ehl-i Beyt'iñ ciğerin hicr âteşine yakarak

- 5 Şehr-bânû, Zeynel, Zeyneb göz yaşları saçarak
 Feryâd ediyorlar dönüp Kerbelâ'ya bakarak
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya h̡ûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna h̡ançer, şemşîr-i bürrân

Cümle hayvânât olurken bu şahrâlarda hem sîrâb
 Kestiler nehr-i Fırât'ı vermeyip bir katre âb

- 6 Ehl-i Beyt'i eylediler âh, 'atşdan dil-kebâb
 Şemr-i la'îñ şâh Hüseyin'e etti zulm-i bî-hesâb
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya h̡ûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna h̡ançer, şemşîr-i bürrân

Ne kadar cürmüm var ise sen eyle 'afv u kuşûr
 Kılma yâ Rab beni ol şâh-ı Kerbelâ'dan hücûr

- 7 Mazhar-ı gufrân olursam eylemem aślâ fütûr
 Eyleme h̡âk-i derinden Kadîmî kemteri dûr
 Geldi leşker-i Yezîdân Kerbelâ'ya h̡ûn-feşân
 Yaâdırdılar mazlûmâna h̡ançer, şemşîr-i bürrân

(1152)

120

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Edelim âh ile feryâd titresin 'arş-ı berîn⁴⁹
'Arşa çıksın eylesin velvele-endâz-ı tanîn
- 2 Gülbünün şâh-ı resûlün, kırdılar rahm etmeden
Kerbelâ'da Ehl-i Beyt'i kaldılar zâr u hazîn
- 3 Korkmadan Hak'tan, hayâsız, yây-ı menhûs ile
O müşebbek sîneye baştı Şemir hâ'in la'in
- 4 Kör olsun gözleriñ hâ'in, kırılsın elleriñ âh
Naşıl kıydıñ o sultâna sen ey hâ'in-i bî-dîn
- 5 Pûsegâh-ı Ahmed'e bak neyledi zâlim Yezîd
Ağla ey dil şâh Hüseyin'e ağlıyor rûy-ı zemîn
- 6 Bağrımız tîğ-ı sitemle çâk çâk etti felek

⁴⁹ Yüksek, refi'

Zulm ile oldu şehîd âh ederim haşre değin

- 7 Bâb-ı rahmiñden kerem kıl bu Kādîmî ahkara
Yüzünü tutmuş saña ey kıblegâh-ı nâzenîn

121

MERŞİYE-İ KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Demdir ey dil ağla turma tende cân ağlar bugün
Âh u efgân eyle kim cümle cihân ağlar bugün
- 2 Bu muharrem mâhıdır, mâtem demidir, ağla gel
Ol şehîd-i Kerbelâ'ya 'âşıkân ağlar bugün
- 3 Hânedân-ı Ehl-i Beyt'e zulm-i 'udvân ettiler
Seyl-i eşkiñ akıtıp kevn ü mekân ağlar bugün
- 4 Kurretü'l-'ayn-ı resûlü ettiler susuz şehîd
Nûr-ı çeşm-i Murtezâ'ya âsmân ağlar bugün
- 5 Görmemiş bir mişlini devr-i felek bu fitneniñ
Kâ'inât hem nüh felek devr ü zamân ağlar bugün

- 6 Büküldü beli çarhıñ göñüller boyandı kana
Zâde-i Fâtıma'ya lâhûtiyân ağlar bugün
- 7 Ey Kadîmî göz yaşlarıñ turmasın aksın hemân
Dökülen hûn-ı Hüseyin'e her göz kan ağlar bugün

(1160)

122

NEVRÛZİYE KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Beşâret sizlere ey cân bugün nevrûz-ı sulţandır
Kuruldu meclis-i 'îrfân bugün nevrûz-ı sulţandır
- 2 Beşer şûretine girdi kadem baştı cihâna şâh
Boyandı nûra âsumân bugün nevrûz-ı sulţandır
- 3 Müzeyyen oldu şahrâlar şitâ gitti bahâr geldi
Göñüller oldular şadân bugün nevrûz-ı sulţandır
- 4 Velâdet günüdür kardaş bugün şâh-ı velâyetiñ
Sürûra garķ olur cihân bugün nevrûz-ı sulţandır

- 5 Sürûrundan yeşillendi cihân baştan başa çünkü
Açıldı sünbül ü reyḥân bugün nevrûz-ı sulṭândır
- 6 Şun ey sâķî kadeḥ ṭurma neşâṭ eyyâmıdır şimdi
Her yer oldu bir gülistân bugün nevrûz-ı sulṭândır
- 7 Kādîmî bâdenûş ol sen o şâḥiñ ‘aşķına ṭurma
Bu ‘iydi bekler ‘âşıkân bugün nevrûz-ı sulṭândır

(1161)

123

NEVRÛZİYE KADÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Bugün nevrûz-ı sulṭândır sa‘âdet demidir ey cân
Cihânı eyledi teşrîf bu demde ol şeh-i merdân
- 2 Bu rûz-efzûn-ı eyyâmda olurlar şâdmân ‘uşşâķ
‘Alî’niñ toğduğu gündür, odur bil şâḥib-i devrân
- 3 Ḥamel burcuna girdi gün, kamu eşyâya cân geldi
Göñüller neş‘edâr oldu çıkınca nîlûfer mercân
- 4 Yeşillendi bütün ezhâr, açıldı lâle ortanca

Ķaranfil, sünbül reyhn ederler serv-i ħırmn

- 5 Bütün yerler ħonanmıřtır serp hep ħemenzrdır
Glistnda ter blbl gle ħarřı eder efgn
- 6 Bahr erdi, aĥıldı cbec nergisle gelincik
Menekşe boynunu bkmş iĥip şarb-ı ergavn
- 7 Getir sĥı ħadeĥ ħurma şaf eyymıdır şimdi
Hemn ĥal szıııı muĥrib, seni bekler bu ‘şıkn
- 8 Bugün glzra gelmiştir ħırm eyle gl-i ra‘n
şereflendi bugün ‘lem aĥıldı meclis-i yrn
- 9 Neşt-ı ‘iyşe ħaldı bu Ķadm ‘iyd-i ekberde
Bezendi şofralar geldi eder sĥileri cevn

(1197)

124

NEFES ĶADM

Devrim ettim tamm erdim bu kna

- 1 Pederle mderden geldim cihna
Tıfıl iken ĥekildim ulu dvna

Kaṭreydim ƙarıřtııı derin ‘ummâna

Kırklar ile bir meydânda bulundum

- 2 Edhem gibi varlıâımdan şoyundum
Bülbül idim ƙanadıımdan yolundum
Hükmeden ben idim kevn ü mekâna

Elest bezminde bizler dedik belî

- 3 Başımızda esiyor ‘aşkıñ yeli
Pîrimiz Hünkâr Hâcî Bektaş Velî
Erenlerden nâ’il olduk ihsâna

İster iseñ Hakk’ı yakîn göresin

- 4 Her dü-serâ ulu şâha eresin
Elhâkümü’t-tekâşür sûresin
Oķu aldanma şaķın bu elvâna

(1198)

Göñül âyînesin eyle muşaffâ

- 5 Dildir bilmiş ol penâh-ı kibriyâ
Nefsiñden edegör hâzer dâ’imâ
Düşürmesin seni dâğ-ı hicrâna

Şayķal et ķalb eviñ eyle mücellâ

- 6 Şarıl bâb erenlere bî-riyâ
Kenzi lâ-yefnâyâ erdirir Mevlâ
Sözlerim ھاقتır değildir fesâne

Vaşl-ı ھاق'tır 'âşıkâ gâye, emel

- 7 Eyledik biz çok 'adûlarla cedel
Nûş edip bâde-i 'aşkı tâ ezel
Kul oldu Kādîmî pîr-i muğâna

125

NEFES KADÎMÎ

- Dersimizi aldık nokta-i bâdan
1 Cevher-i 'ilmi çıkardık hecâdan
Ledün 'ilmin öğrendik bu ma'nâdan
Elimiz yuduk çektik mâsivâdan

- ھاqq'a gider bizim toğru yolumuz
2 ھاcı Bektaş hünkâr bizim ulumuz
Zâhid añlayamaz bizim şoyumuz
Şorma baña dünyâ ve mâfihâdan

- Sâkin-i meyhaneyiz demleniriz
3 Cemâli severiz dâ'im eğleniriz
Bülbül gibi şevkle sesleniriz

Aldık haberi ol bâd-ı şabâdan

‘Aşk şarâbın içtik dâ’imî mestiz

4 Yerimiz meyhâne kadeh-be-destiz

Nûş ederiz her dem bezm-i elestiz

Qadîmî geçmişiz biz o ferdâdan

(1213)

126

NEFES QADÎMÎ

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

1 Gezerdim bir vakit âvâre âvâre

Ulaştırdı beni Hâlik ulu şara

2 O şarıñ pâdişâhı Şâh Zekî Sultân

Edip himmet beni çekti hemân dâra

3 Ledün ‘ilmin edip ta‘lîm kemâlatile

Bu dersi ile eriştim ben o dîdâra

4 Sekâhüm şerbetin şundu baña pîrim

Bu ‘aşkıma vesîle oldu ızhâra

- 5 Kādîm'im mürşidimdir ol Zekî Sultân
O sultândan ümîdvârdır bu bîçâre

(1311)

127

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilâtün fâ 'ilün

- 1 Bâde-i 'aşkı içen buldu hayât-ı câvidân
Hep bu yolda varını şarf eylediler 'ârifân
- 2 Kim ki girdi râh-ı hâkķ'a şübhesiz buldu necât
Erdi feyze kim ki kıldı hâķ yoluna terk-i cân
- 3 Vâķıf olmaķsa murâdıñ men 'aref esrârına
Yapış bir mürşid-i kâmil dâmenine sen hemân
- 4 Tâlib iseñ gel bu deyriñ çeşmesinden âbdest al
Gir bu meydân içre kim irşâd eder pîr-i muğân
- 5 Cân gözüñ aç gir bu fülke fırsatıñ elde iken
Zevrak-ı Nûh'a girenler buldular emn ü amân

- 6 Gir bu ‘aşkıñ bağçe sine bülbül-i gülşâna gel
‘Aşk yolunda buldu şâhını Kādîmî bî-gümân

(1312)

128

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Bil hâkîkat burcunuñ mâhıdır ol şîr-i Hudâ
Mülk-i dil sulţânı hem de mürşidimdir Murtezâ
- 2 Ben hasen hulkı’r-rızânıñ kulu hem kurbâniyım
Her dü ‘âlem pâdişâhımdır Hüseyin-i Kerbelâ
- 3 Eyledim teslîm ‘inân Zeyne’l-‘abâ-yı Bâkır’a
Hâdî-i râh-ı hâkîkat Ca‘fer-i Şâdık rehâ
- 4 Kâşif-i esrâr-ı Hâk’tır Kâzım-ı Mûsâ ra‘nâ
Hem Takî ve bi’n-Nakî’dir ma‘den-i nûr-ı vefâ
- 5 ‘Askerî’ye ‘asker oldum başıma tâc eyledim
Ma‘den-i fażl u keremdir Mehdî-i şâhib-livâ

- 6 Ca'fer-i mezhebdeniz hem gürûh-ı nâcîyiz
Kâfile-sâlâr-ı 'aşkı eyledik terk-i sivâ
- 7 Ben Kādîm'im tekye-i 'aşk içre serdim postumu
Bâde-i 'aşkı içirdi sâkî-i Kevşer baña

129

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Zümre-i nâcîleriz biz Hayderî'yiz Hayderî
Olmuşuz bâb-ı 'Alî'niñ bende-i hâk-i deri
- 2 Ehl-i Beyt'iñ yoluna biz cân u başı terk edip
Öldük ölmezden muḳaddem ḳalmışız artık diri
- 3 Dergehinde boynu bağı bir ḳulu ḳurbânıyız
Hâḳ yoluna 'aşḳ ile biz terk edip cân u seri
- 4 Mâsivâdan el çekip çün feyz-i Hâḳ'la olmuşuz
Mûtû ḳable ente mûtû sırrınıñ hem mazḫarı
- 5 Mürşidiñ pendini mengûş eyledik gûşumuza
Varlığından ṣoyunup olduk erenler kemteri

- 6 Mest olup câm-ı ezelden terk-i ikbâl etmişiz
Öyle kim olduk harâbât ehliniñ ser-defteri
- 7 Tâlib-i gufrân-ı ‘afvım sâ’ilim ihsânıña
Bu Kadîm’iñ eyle şâhım Kânber’iñiñ Kânber’i

130

DÎVÂN KADÎMÎ⁵⁰

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Kılma şakın vişâl için nâle çekip âh u zâr
‘Âşıkıñ maîlûbunu elbet verir Perverdigâr
- 2 İsteğiñ hâk, maîlebiñ hâk, varlığıñ hâk, cümle hâk
Hâk olanlar hâk yolunda eylemiştir cân nişâr
- 3 Gül için feryâd eder ol ‘andelîb-i hoş-nevâ
Gül değil bülbüle ‘adû ol hârdır hem bî-şümâr
- 4 Kalb-i ‘uşşâқта yanar dâ’im bu ‘aşkıñ âteşi
Tutuşur pervâne-veş ‘âkıbet eder cânâ kâr

⁵⁰ İzmir’deki Hüseyin Hüsni Baba’ya ithâf edilmiştir.

- 5 Ârzû etmiş cân u dilden bizleri çün görmeğe
‘Aşk u niyâz eylerim Hüsni Baba’ya şad-hezâr
- 6 Hâk-i pâý olmak dileriz biz daḥi her ân için
Vermiyor fırsat ne çâre âh, tâli‘-i âteşbâr⁵¹
- 7 Gir bu ‘aşkıñ bağçesine ey Kadîmî kıl nazâr
Gülşeniniñ her yanından çağlamakta cûybâr

(1313)

131

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ney gibi iñler tırursuñ derd-i dilden dâ‘imâ
Oldu bîzâr âh u zârıñdan seniñ ehl-i şafâ
- 2 Ey göñül gel sen bu feryâddan ferâgat eyle kim
Âh u nâleñden seniñ incinmede bay u gedâ
- 3 Ehl-i şevkiñ neş‘esi söndü enîniñden seniñ
‘Âşık iseñ cehd edegör derdiñe ara devâ

⁵¹ Âteş yağdıran

- 4 Derd-i ‘aşkıñ çâresini bulmadı Loğmân bile
 ‘Aşk yolunda nice ‘âşık eylemiştir cân fedâ
- 5 Etme ma‘şûktan şikâyet ‘ibret al pervânenen
 Âteş-i ‘aşka yanar da etmez aślâ iştikâ
- 6 Ey Kādîmî ‘aşk oduna yak vücûduñ turmadan
 Şu‘le-i nârda serâpâ ‘âleme versin ziyâ

132

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Kâf u nûndan hâlk olundu cümle eşyâ ibtidâ
 Cümle maḥlûkâtıñ oldu efḍali insân âyâ
- 2 Levlâke levlâk buyurdu şânında Ḥazret-i Ḥak
 Çünkü baṣmıştı kadem ‘âleme ol dem Muṣṭafâ
- 3 Âsitân-ı devleti oldu meṭâf-ı kudsiyân
 Rehberim oldu Muḥammed mürşidimdir Murtezâ
- 4 Başımıñ tâcı Ḥasen ḥulku’r-rızâ ehl-i vefâ

Göñlümün sultânıdır şâh-ı şehîd-i Kerbelâ

- 5 Ma‘den-i nûr-ı vefâ Zeyne’l-‘abâ Bâkır ile
Ca‘fer-i Şâdık rehâya eyledik biz iktidâ
- 6 Vâriş-i ‘ilm-i ledün, hem kâşif-i esrâr-ı Hâk
Ehl-i ‘aşka rehnümâdır Mûsî-i Kâzım Rızâ
- 7 Ol Taqiyy ü bi’n-Naqiyy’dir bâ‘iş-i emn ü emân
Gönçe-i bâğ-ı risâlet ‘Askerî cûd u şehâ
- 8 Bâb-ı luṭfundan ayırmaz bu Kādîmî kemteri
Dü cihânda melce’imdir Mehdî-i şâhib-livâ

133

DÎVÂN KÂDÎMÎ

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Eyledim ‘azm-i sefer çün kûy-ı yâra ‘aşk ile
Mâsivâdan el çekip tırdum bu dâra ‘aşk ile
- 2 Kâmyâb oldum hemân ‘aşkıñ şarâbın nûş edip
Şarıldım dâmen-i sâkî-i ebrâra ‘aşk ile

- 3 Câm-ı ‘aşkı nûş edip sâķî-i ebrârdan hemân
Hâk-i pâý oldum o dem ‘âlî-tebâra ‘aşķ ile
- 4 Uğruna ettim fedâ çünkü rızâ-yı hâķ için
Varımı hem cânımı Perverdigâr’a ‘aşķ ile
- 5 Şâkirim ihsânıñna her dem keremkârsıñ dilâ
Eyledim teslîm ‘inân ol şehvâra ‘aşķ ile
- 6 Mürâ-ı dil pervâz edip terk eyledi ten kâfesin
Erişti bu gülsitân içre ezhâra ‘aşķ ile
- 7 Sayķal ettim ‘aşķ ile ķalb evimiñ âyînesin
Şâf olup mir’ât-ı dil taldı envâra ‘aşķ ile
- 8 İftihâr eyler Kādîmî bendelikle Hayder’e
Bağlıdır cândan Hâcî Bektaş Hunkâra ‘aşķ ile

(1334)

134

SEMÂ’Î KADÎMÎ

mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün

- 1 Hârîm-i cânıma yetti bu ‘aşkıñ dâğ-ı hicrânı
Düşüp şahrâlara pek çok aradım ben tabîbânı
- 2 Görüp derd ehlini kestim ümîdim ben devâsından
Devâ için göñül artık arayıp buldu Loğmân’ı
- 3 Göñül Mecnûn gibi Leylâ diye dâ’im eder feryâd
Değil Leylâ, değil vuslat, göñül ister o cânânı
- 4 Yakar âteşlere ‘aşkı o cânânıñ beni her ân
Yoluna cân fedâ ettim kabûl etsin bu kurbânı
- 5 Okudum şemme vechullâh cemâl-i pâkiñ üzre kim
Şehâ Ka‘be-i hüsnünde temâşâ et bu seyrânı
- 6 Bu ‘aşk zincîrini taktı toladı boynuma cânân
Bu derdim hem enîsimdir aramam gayrı dermânı
- 7 Şarâb-ı ‘aşkile mestim bu dünyâdan elim çektim
Harâb-ender-harâb oldum görünce mâh-ı tâbânı
- 8 Hayâtım Ehl-i Beyt için fedâ ettim ben ey zâhid
Bu cismim âteş-i ‘aşka yakıp buldum bu gülşânı
- 9 Göñül iklîminiñ her bir diyârını edip tahtîr

Muṣaffâ eyledim ḳalbim edip de ‘ahd ü peymânı

- 10 Göñül Ka‘be’sini ṭurma ṭavâf eyle behey ğâfil
Şaḳın fırṣatı fevt etme ararsıñ sen bu devrânı
- 11 Hızır postunda oṭurdum naşîbim aldığım ânda
Benim pîrim Hâcî Bektaş güşâd etti bu meydânı
- 12 Günâhım çok yüzüm yerde beni ‘afv et keremkârım
Ḳadîmî kemteriñ dâ’im diler şâhtan bu iḥsânı

135

SEMÂ‘Î ḲADÎMÎ

mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün

- 1 Göñül ḳandîlini yaḳtım ezelden ‘aşḳ çerâğından
Müdâm mest ü ḥarâb oldum içip ‘aşḳıñ şarâbından
- 2 Girip mekteb-i ‘irfâna bu ṭıfl-ı dil edip taḥṣîl
Ḳılıp şâm u seḥer ḥidmet oḳurdu ‘aşḳ kitâbından
- 3 Tutup pîr-i muğânıñ dâmenin girdim bu dergâha
Eriştim nokṭa-i bâya o deyrîñ şeḥsüvârından

- 4 Açıldı cân gözüm gördüm ‘Alî Allâh? imiş bildim
Bu cismim nûra ğark oldu o şâh ‘âlî-tebârından
- 5 Tabîbler bulmadı çâre bu ‘aşk yarasına a_{slâ}
Bu derdime şifâ buldum imâmeyniñ türâbından
- 6 Tulû‘ etti bu göñlüm güneşi tâ kûh-ı Kâf üzre
Münevver oldu hep diller o nûruñ şu‘lebârından
- 7 Erenler yoluna cân baş fedâ eden bu ‘âşıklar
Yanar ‘aşkıñ âteşine nükûl etmez karârından
- 8 Göñül mülkü Hudâ’nıñ beytidir incitme hoşça tut
Göñül yıkma hâzer eyle erenler âh u zârından
- 9 Ümîdim kesmezem a_{slâ} günâhım gerçi pek çoktur
Kadîm’iñ ‘afva mazhar kıl ayırma hâk ka_{târ}ından

136

SEMÂ‘Î KADÎMÎ

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Bu nuş u pendimi diñle kulağıñ tut behey ğâfil
Şakın aldanma elvâna cihâna olma sen mâ‘il

- 2 Saña bir fâ'ide yoktur o vâ'ızden ümîdiñ kes
 Tutagör dâmenini sen bulup bir mürşid-i kâmil

(1335)

- 3 Bu dünyânıñ metâ'ına harîdâr olma sen zinhâr
 Buña her kim eder rağbet onu tutmuştur azâzil
- 4 Sarılasın dâmen-i pîre ulaştırır seni Hakk'a
 Eliñ çek mâsivâdan kim olasıñ kaţâra dâhil
- 5 Tevellâdan, teberrâdan haberdâr olmayan şaşkın
 Gezer hayvân gibi zîrâ oña derler kara câhil
- 6 Erişir menzil-i maḳṣûduna râh-ı haḳîkatte
 Giren bâb-ı erenlere murâdına olur nâ'il
- 7 Kadîmî'niñ bu sözlerin yabana atma ey Tâlib
 Erenleriñ her elţâfı muḥibbâna olur şâmil

137

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül beyt-i Hudâ'dır bil şaşın yıkma onu ey cân
Göñül bir Ka'be'dir turma tavâf eyle behey insân
- 2 Göñül bir ulu şardır sen o şarıñ şâhını gözle
Göñül bir kişver-i 'âlem o kişverde Hudâ mihmân
- 3 Göñül yap yıkma 'âlemde şaşın cânı incitme
Göñülle 'âşıka çünkü ederler ma'sûku ihsân
- 4 Göñül bir 'âlem-i küldür bütün kevn ü mekân içre
Göñül bağçesine gir kim bulasıñ derdiñe dermân
- 5 Göñülden göñüle yol var mine'l-kalbi ile'l-kalb
Göñülden bağıdır dervîş Kādîmî şâha bî-gümân

(1337)

138

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Seniñ hüsñ ü cemâliñdir beni mest eyleyen cânâ
Ne hûb sûret yaratmış zâtıñı ol kudret-i Mevlâ

- 2 Temâşâ-yı cemâliñden alıp feyz-i kemâli ben
Hużûruñda huşû' ile kapandım secdeye şâhâ
- 3 Tavâf ettim cemâliñ Ka'be'sin sulţân-ı kevneyniñ
Göñül iklîmine sulţân oluptur şâh-ı Kerbelâ
- 4 Esîr-i 'aşkıñ oldum kim tutuştum nâr-ı sûzâna
Marîz-i derd-i 'aşkı ben bu derde var mı hiç devâ
- 5 Eşiğiñden cüdâ etme bu kemter kuluñu şâhım
Kadîmî eylemiştir çün bu yolda cânını fedâ

139

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Günâhım çok, yüzüm kara, şehâ ihsân için geldim
'Îlâcım yok, 'azâbım çok, tabîb, dermân için geldim
- 2 Maḥabbet âteşi yaktı beni Ya'kûb gibi encâm
Fırâka yok taḥammül, Yûsuf-ı Ken'ân için geldim
- 3 Haḳîkat bâbına girdim, özüm şâf eyledim anda

Erenler bâğınıñ gülzârına seyrân için geldim

- 4 Bütün hâlim güvâhımdır, penâhımsıñ ulu şâhım
Erenler yoluna bu cânımı kurbân için geldim

- 5 İçip Kevşer şarâbını haqîkat nûrunu gördüm
Kadîmî âsitânıña ulu dîvân için geldim

140

SEMÂ'Î KADÎMÎ

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Göñül beytindeki kândîl ezel nûr-ı 'Alî'dendir
Elest bezminde ikrârım benim kâlû belîdendir
- 2 Tevellâ hem teberrâdan haberdârım bugün elhak
Bu yolda bâ iş-i feyzim Hâcî Bektâş Velî'dendir
- 3 Eğer bilmek dilerseñ sen, haqîkat sırr-ı esrârın
Bu sırrıñ hikmeti ancak rümûzât-ı celîdendir
- 4 Bu yolda cân ile başım fedâ ettim erenlere
Cemâl ile celâlim hep baña kızıl delidendir

- 5 Tehî şanma Kādîmî'yi kûl olmuş âl-i 'abâyâ
Maḥabbetle tûlu kâlbi bu 'aşkı ezelîdendir

(1343)

141

KOŞMA KADÎMÎ⁵²

Cemîl Balım Baba sultân

- 1 Bir resim de bize iḥsân
Eder mi ol şeh-i merdân
Diye yazdım dilek hemân

Rızâ'da resmiñi gördüm

- 2 Yüzümü pâyiñe sürdüm
O ânda kâlbimi verdim
Saña ey Yûsuf-ı Ken'ân

Cihâzını bir bir yazmış

- 3 Verilenler bile azmış
Sekâhüm şerbetin ezmiş
İçegör tırma ey mihmân

⁵² Cemîl Balım Baba'ya hitâben söylenmiştir.

Cemâliñ sûre-i tâ-Hâ

- 4 Seniñ ey mürşid-i dâñâ
Anıñ'çün 'âşıkım saña
Kaşıñdır Kâf ve'l-Kur'ân

'Alî'siñ şübhesiz 'Alî

- 5 Kerâmetiñ bize celî
Kadîmî 'âşıkıñ velî
Yoluña her zamân kurbân

(1349)

142

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Gâfil olma cân gözüñ aç gör hakîkat râzını
Kalbiñi şâf eyleyegör kır 'azâzil⁵³ dâmını
- 2 Kıl mücellâ kalbiniñ âyînesini pâk edip
Gir bu deyre terk edip de cân ile hem varıñı
- 3 Nefsiñ ejderhâsını mağlûb edegör cehd edip

⁵³ Şeytanıñ ismidir.

Yıkmadan cân kişveriniñ kahr ile bünyâdını

- 4 Meclis-i 'irfâna gel yüz sürerek ol hâk-i pâý
Feyzine nâ'il olursuñ kov⁵⁴ hayâl-i hâminı

- 5 Ey Kadîmî varlığıñ at, mâsivâdan çek eliñ
Kıtmîr'i ol pîriniñ kim bulasıñ ihsânını

143

DÎVÂN KADÎMÎ

fâ'ilâtün fâ'iltün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Tolandım mecnûn gibi şahrâ-yı 'aşқта bir zamân
Kıldım ta'lîm ders-i 'aşkı pîrim üstâdım hemân
- 2 İçirip 'aşkıñ şarâbın sundu ol ânda baña
Küntü kenz esrârınıñ miftâhını pîr-i muğân
- 3 Neylerim hubb-ı cihânı terk-i tecrîd olmuşum
Bil hakîkat gülsitânındadır bâğ-ı cinân
- 4 Mâsivâdan el yudum, hem varlıâımdan soyunup

⁵⁴ At demektir.

Kılmışım vîrâneyi ben kendime çün âşiyân

- 5 Rûsiyâhım, cürmüm ‘afv et apıñıa geldim şehâ
Bu adîmî kemteri ıl kâmyâb, kâmrân

144

DÎVÂN ADÎMÎ⁵⁵

fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilâtün fâ ‘ilün

- 1 Varlıân terk eyleyip olmuş idi Cevdet Balım
Cân u dilden Ehl-i Beyt’iñ bende-i hâk-i deri
- 2 Girdi bir deyre tutup pîr-i muğânıñ dâmenin
Hâşî‘âne, ‘aş ile içti şarâb-ı Kevşer’i
- 3 Cân u başı hâ yoluna terk edip olmuş idi
Mûtû able ente mûtû sırrınıñ hem mazharı
- 4 Zevra-ı Nûh’a girip buldu hâyât-ı câvidân
Lâ-cerem oldu ‘Alî’niñ anber’iniñ anber’i

⁵⁵ Cevdet Balım için yazılmıştır.

- 5 Bir melek-sîretti Cevdet mûr daḥi incitmedi
Rûḥu şâd olsun onuñ oldu fażîlet rehberi
- 6 Göçtü fânîden bu dem Cevdet Balım çün bakmaya
Oldu ma'nâ 'âleminiñ pâdişâh-ı kişveri
- 7 Yazdım bu dîvânı ben Cevdet Balım'çün ey Cemîl
Eyler idi dâ'imâ şâd bu Kādîmî kemteri

SONUÇ

Bu çalışma, edebiyatımızın gün yüzüne çıkmayan elyazmalarından biri olan “Bektaşî Şairler Güldestesi”nin taranmasıyla bu güldestenin yazarı olan şairin şiirlerini aşikâr etmiştir. Edebiyatımızda şairlerin hayatları ve şiirleriyle alakalı bilgilere tezkireler ya da güldesteler yoluyla ulaşabilmekteyiz. Bu yönüyle değerlendirildiğinde Ali Rıza Öge’nin Alevi geleneğine mensup şairlerin hayatlarını ve şiirlerini içeren hacimli bir eser hazırlaması bilhassa cumhuriyetin ilk yıllarında yaşamasına rağmen adı duyulmayan önemli şairlerin ve şiirlerin kurtuluşuna vesile olacaktır. Bize düşen, bu çalışmayla ancak Ali Rıza Öge’nin Kadîmî mahlasıyla yazdığı şiirleri tarayarak günyüzüne çıkarmak oldu. Ardından yazarın hayatı, eserleri ve edebi şahsiyetini de ortaya koyarak bilinmezde dolaşan bu eserin karanlıkta kalan yönlerinin açığa çıkarılması için edebiyata gönül verenlere yolbaşçı olduk. Güldeste yazarının kendi şiirlerini ifşa etsek de geriye kalan şairlerin şiirleri ve hayatlarıyla alakalı ciddi bir çalışmanın yapılmaması ve buna benzer eserlerin çokluğu, gelenekten bize miras bırakılmış kültürel eserlerimizi karanlığa hapsedmemiz, gönlümüzün dinme ihtimali olmadan kanayan yarası oldu.

Çalışmamız, Türk edebiyatının yanı sıra Türk milletinin sosyal ve kültürel hayatına da faydalı olmuştur. Edebi değerlendirmeler vasıtası ile Alevi-Bektaşî geleneğinin edebiyatımıza olan tesirine değinilmiştir. Bu tesirin yanında din büyüklerinin ve ehl-i beytin alevi inancındaki gerçek konumu şiirler sayesinde yerini bulmuştur. Rusya’da gerçekleşen Bolşevik ihtilali sonrasında ülkemizde de komunizm ve sosyalizm rüzgârları esti. Bu rüzgârın Türkiye ayağı, alevi geleneğine bağlı olmasına rağmen bu gelenekten bihaber nesil üzerinde etkili oldu. Ateizmin tesirindeki komunizmin, alevi geleneğine mensup kişilere sirayet etmesiyle birlikte bu gelenek, kaynağını İslam tasavvufundan almasına rağmen ateizmin tesirine girdi. Hatta ateizm

Alevilik üzerinde o kadar tesirli oldu ki; Tevfik Oytan gibi alevi-bektaşî geleneğinden gelen ve bu geleneği kaynağına inerek bilimsel metotlarla inceleyen bir kişiyi bile günümüzün sözde Alevileri hainlikle ve Aleviliği bilmemekle suçladılar. Bu suçlamaların sebeblerine bakıldığında ise, yazarın tek suçunun Aleviliğin kaynağının İslam dini olduğunu ifade etmesi olmuştur. Bu durum Aleviliğin komünizmden ve ateizmden olumsuz etkilenişini göstermektedir. Ancak ateizmin Aleviliği etkilemeye başladığı dönemde, Ali Rıza Öge, Tevfik Oytan, Bedri Noyan gibi Aleviliği hem ocaktan hem de bilimsel metotlarla irdeleyen kişilerin Alevilik ve ateizm arasına keskin sınırlar koymaları Aleviliğin günümüze kadar kaynağına bağlı olarak gelmesini sağlamıştır. Bu durum Alevilik- Bektaşilik geleneğinin sadece bu geleneğe mensup olduğunu iddia edenlere bırakılmayacak kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çalışmamız bu gelenekten beslenen şairden ve şiirlerinden hareketle Alevilik-Bektaşilik geleneğini tarihi ve sosyolojik olarak gerçek konumuna koymuştur. Bu çalışma, Alevilik-Bektaşilik geleneğini de ortaya çıkması muhtemel olan ayrıştırmacı ve bölücü fikirlerden muhafaza ederek millet ve devlet bütünlüğüne de faydalı olacaktır.

Çalışmanın bir özelliği de alevi bir gencin vatan sevgisi hususunda büyük bir fedakârlık sağlamış olduğu gerçeğidir. Çalışmamızda üzerine aldığı vazifeleri liyakatle yerine getiren başarılı bir polis şefi gördük. Bu başarısının yanında hizmetinden dolayı mütareke döneminde ermeni teröristlerin saldırısına uğrayarak ömrünün sonuna kadar aldığı yaraları bir madalya gibi taşıdı. Bu durum Aleviliği bir farklılık gibi göstererek vatana ihanet için meşru sebep sayanlara tokat hükmünde bir cevap olmuştur. Bunun yanında bir asır önce Osmanlı Devleti'nin başına gelen ermeni belası ile günümüzde ülkemizin başında bulunan terör belasının da büyük oranda benzerlik gösterdiğini görüyoruz. Bu belaların beslendikleri kaynakların aynı olmasının yanında, devlet adına bu belalar ile mücadele etmiş olan kişilerin hayatlarının zindan edilmesi, öldürülmeleri gibi hadiseler de paralellik göstermektedir. Tehcir döneminde görev aldığı için Ermenilerden saklanarak yaşayan ve bir gün silahlı saldırıya uğrayan Ali Rıza Öge ile; terör örgütüyle başarılı

mücadelesinden dolayı bindiği helikopter düşürülen kuvvet komutanı Eşref Bitlis'in şehit edilmesi gibi hadiseler ülkemizin fedakar çalışanlarına verdiği kıymeti de sorgulamamıza neden olmaktadır.

Çalışmamız, ülkemizdeki ermeni tehciri vakasına ve ayrılıkçı Aleviliğe karşı alevi bir polis şefinin başından geçenleri ortaya koyarak geçmişte yaşanan ermeni terörünü ve aleviliğin "Ben de alevi-bektaşî olabilsem." dedirtecek gerçek yüzünü aşikâr etmiştir. Bu çalışmamız Aleviliğin bilinmeyen güzel yüzünün ifşa edilmesini amaçlamaktaydı. Buna paralel olarak Alevilik-Bektaşîlik geleneğini olması gereken mukaddes yere çıkarmaya çalıştık.

Çalışmamız, edebiyat dünyamız için birçok hususta faydalı olacak şekilde tamamlandı. Edebiyatımızın yanı sıra Türk kültürü, Türk tarihi ve Türk sosyolojisi için de olay ve düşünceleri yönlendirebilecek bir tarzda oluşturuldu. Zira Kadimi Baba'nın yakın dostlarından Tevfik Oytan Bektaşîlik ve Türk medeniyeti hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirir: "*Bektaşî edebiyatı, Türk'ün öz edebiyatıdır. Bektaşîlik, Türk halkının ruhuna, duygusuna, yaşayışına uygun bir yoldur; felsefeleri, ayinleri, istilahları, edebiyatı, vezni, dili, her şeyi Türk'ündür ve Türklükten doğmuştur. Türk, bu edebiyat karşısında derin bir vecd duyar, bed'i bir hazzalır, adeta gaşyolur, kendinden geçer.*" (OYTAN;1982,C.1,S.237)

Çalışmamız, ermeni tehciri vakasındaki gerçekleri yansıtmasıyla uluslararası toplum önünde milletimizin elin kuvvetlendirirse ve Alevilik-Bektaşîlik geleneğine de hak ettiği yeri teslim edebilmişse bizi bahtiyar edecektir.

KAYNAKÇA

- ATEŞ, Süleyman; *İslam Tasavvufu*, 1972, Ankara.
- ASLAN, Faik; *Hacı Bektaş-ı Veli'nin Düşünce Dünyası*, 2007, Sivas.
- AKKOÇ, Yunus; *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Alevilik*, 2007, Sakarya.
- AYVAZOĞLU, Beşir; *İslam Estetiği ve İnsan*, 1989, İstanbul.
- AYVAZOĞLU, Beşir; *Aşk Estetiği (İslam Sanatlarının Estetiği Üzerine Bir Deneme)*, 1993, İstanbul.
- CEBECİOĞLU, Ethem; *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 1997, Ankara.
- DEDEBABA, Bedri Noyan; *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik 1-7*, 2000, Ankara.
- DEDEBABA, Bedri Noyan; *Alevilik-Bektaşilik Nedir?*, 1987, Ankara
- DEMİRCİ, Ali; *HZ. ALİ – Hz. Fatıma Kızları ve Kız Torunlarının Alevi –Bektaşî Türk Kültüründeki Yeri*, 2006, Ankara
- DEVELİOĞLU, Ferit; *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 2003, Ankara.
- DİLÇİN, Cem; *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 2003, Ankara.
- EFE, HAYRUNNİSA, “Erenler Zincirinin Son Halkaları: Basri Baba” Gazi Üniv. Hacıbektaş Dergisi, Ankara
- ERAYDIN, Selçuk; *Tasavvuf ve Tarikatlar*, 2001, İstanbul.
- ERSAL, Mehmet; *Isparta İli Senirkent İlçesi Uluğbey Beldesinde Alevilik*, 2005, Manisa.
- GÖLPINARLI, Abdülbâki; *Tasavvuf*, 2000, İstanbul.
- GÜNGÖR, Erol; *İslam Tasavvufunun Meseleleri*, 1998, İstanbul.
- KEMİKLİ, Bilal; *Sun'ullâh-ı Gaybî Divanı (İnceleme-Metin)*, 2000, İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Fuad; *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, 1981, Ankara.

MEVLEVÎ, Tahir-ül; *Edebiyat Lügati*, 1973, İstanbul

OKİÇ, Tayyip; *Bazı Hadis Meseleleri Üzerine Tetkikler*, 1959, İstanbul.

ONAY, Ahmet Talât; *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Haz. Cemâl Kurnaz, 1993, Ankara.

OYTAN, Tevfik; *Bektaşiliğin İç Yüzü 1-2*, 1982, Ankara.

ÖGE, Ali Rıza; *Meşrutiyetten Cumhuriyete Bir Polis Şefinin Gerçek Anıları*, 1982, Bursa.

ÖZTÜRK, Yaşar Nuri; *Kur'ân ve Sünnete Göre Tasavvuf*, 1997, İstanbul.

TATCI, Mustafa; ŞEN, Cafer, Ali Rıza Öge(Kadîmî) ve Bektaşî Şiirler ve Şairler *Antolojisi*, Hacı Bektaş Veli Sempozyumu, Ankara.

TATCI, Mustafa; İSEN, Mustafa; KURNAZ, Cemal; *Yesevilik Bilgisi*, 1998, Ankara.

TATCI, Mustafa; *Yunus Emre Külliyyatı I-V*, 2004, İstanbul.

TATCI, Mustafa; *İbrahim Has, Tasavvufî Konuşmalar Risale-i Mükâmele-i Hâs*, 2005, Ankara.

ÜSTÜNER, Kaplan; *Divan Şiirinde Tasavvuf*, 2007, Ankara.

YARDIMCI, Mehmet; *Başlangıcından günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri*, 2002, Ankara

ÖZET

[DEMİRCİ, Yakup Orkun]. [Kadîmî Divanı], [Yüksek Lisans Tezi], Ankara, [2010].

Kadîmî mahlasıyla şiirler yazan Ali Rıza Öge, 1881 yılında Tekirdağ'ın Malkara ilçesinde doğmuştur. Karaağaç dergâhında Hüseyin Zeki Baba'dan nasib alarak mürşid olmuştur. Talat Paşa gibi önemli kişilerle birlikte çalışan başarılı bir polistir. Ermeni tehcirinin olduğu dönemde siyasi şubede ermeni masasına bakmıştır. Bu dönemdeki mücadelesinden dolayı ermeni teröristlerin hedefi olmuş, ölümden kıl payı kurtulmuştur. Öge, 14 Nisan 1957'de Bursa'da vefat etmiştir.

Alevi-Bektaşî geleneğine bağlı kalarak vatanperver bir hayat süren Kadîmî, şiirlerinde nefes, ilahi, divan ve mersiye gibi Bektaşîlerin tercih ettiği nazım türlerini seçmiştir. Kadîmî, şiirlerinde Alevilerin hassas oldukları konuları işlemiştir. Hz. Hüseyin'in şehit edildiği Kerbela olayından bahsetmiştir. Hz. Hüseyin'i şehit edenlere lanetler yağdıran şair, zulme uğrayan Hz. Peygamber soyuna da övgülerde bulunur. Bunun yanında Hacı Bektaş Veli gibi bu geleneğin önde gelen isimleri şiirlerinde sıkça övülmüştür. Kadîmî, kendisiyle aynı geleneğe mensup olan dostlarına da şiirlerinde övgüler yağdırmıştır. Divan sahibi olan şair, bir de şiir antolojisi hazırlamıştır. Bunun yanında polislik anılarını anlattığı bir kitabı bulunmaktadır. Kadîmî, açık ve sade bir dil kullanır. Benimsediği gelenekten dolayı halk söyleyişlerine yer vermiştir.

Anahtar Sözcükler:

1. Alevilik
2. Bektaşilik
3. Ali Rıza Öge
4. Ermeni Tehciri
5. Kerbela

ABSTRACT

[DEMİRCİ, Yakup Orkun]. [Divan of Kadîmî], [Master's Thesis], Ankara, [2010].

Ali Rıza Öge, who writes poem by name Kadîmî, was born in Malkara, Tekirdağ in 1881. He becomes a guide in Karaağaç dervish convent by the virtue of Hüseyin Zeki Baba. He is a policeman who works with important persons, like Talat Pasha. He takes a strong interest in Ermenian Question when there is Ermenian Genocide. He has been the target of Ermenian terrorists owing to the his strong struggle and he has a close call. Öge has died in Bursa in 14 April, 1957.

Kadîmî, who spends his life patriotic by abiding the traditions of Alevi-Bektashi, chose hymn, breath, divan literature and epicedial which the Bektashi prefer. Kadîmî writes the poem about matters which Bektashi are sensitive. He writes about Karbala Event where Hz. Hüseyin has been killed. While he blasts the killers of Hz. Hüseyin, he praises Hz. Peygamber and his mankind who suffer cruel persecutions. Furthermore, he praises frequently the ones who are the leaders of this tradition like Hacı Bektaş Veli. Kadîmî also speaks in praise of the ones who belong to the same tradition with him. The poet who has a Divan, also prepares a poem anthology. Furthermore, he has a book in which he tells about the memories of policing. Kadîmî uses an apparent and plain language. He mentions puplic's way of saying because of his tradition.

Key Words

1. Alevism
2. Bektashism
3. Ali Rıza Öge
4. Ermenian Genocide
5. Karbala